Εντος των τειχων

τευχος 15ο
οκτωβρης 1986
τιμη £1.00

- φεστιβαλ λευκωσιας
- συμβιωση: μια συζητηση
- απολογια κοντεμενιωτη
- για το κυπριακο κινηματογραφο
- θεατροσκοπιο
- στη στρατα μας μνημεια του θανατου
  νεσιε γιασιν
- θεατρο και νικαραγουα
- συνεντευξη με το δημαρχο αγλαντζιας

είμαστε στα μέτρα σας

Αν προτιμάτε σύντομες οικονομικές διακοπές, κοντά μας θα βρείτε ακριβώς αυτό που ζητάτε.

Αν πάλι είστε αποφασισμένοι για μεγάλα ταξίδια, σας προσφέρουμε ό,τι καλύτερο υπάρχει στις μεγάλες εξερευνήσεις.

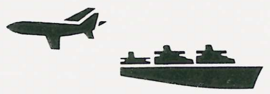

Αν τέλος, αυτό που χρειάζεσθε είναι μόνο αεροπορικά ή ατμοπλοϊκά εισιτήρια ή ξενοδοχεία ή οποιαδήποτε συγκεκριμένη τουριστική διευκόλυνση, η εικοσάχρονη πείρα μας σας εγγυάται άριστη εξυπηρέτηση και οικονομικές λύσεις.

Για οποιαδήποτε ταξιδιωτική υπηρεσία απευθύνεσθε, λοιπόν, στα Γραφεία ΓΡΟΥΤΑΣ

Groutas

σ' όλην την Κύπρο.

είμαστε στα μέτρα σας

Λευκωσία: 02-473172
Λάρνακα: 041-21727
Λεμεσός: 051-77313
Αγία Νάπα: 037-21833
Πάφος: 061-35569

«ΗΛΙΟΣ»

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ για παιδιά 6—12 χρόνων.

- Για όσα παιδιά τον γνωρίζουν και για όσα θέλουν να τον γνωρίσουν ο ΗΛΙΟΣ ανατέλλει την 1η Οκτωβρίου
- Θα γίνεται ορατός στη Ζήνωνος Κιτιέως κοντά στην Αρχιεπισκοπή.

Για πληροφορίες επικοινωνείστε με τη ΡΕΑ ΜΗΛΛΙΔΩΝΗ από τις 10 μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου στα τηλ. 431602 - 431822

εστιατόριο - ταβέρνα το αρχοντικό

Λαϊκή γειτονιά – τηλ. 450080

- Τα μεσημέρια προσφέρουμε πρότυπη παραδοσιακή κουζίνα σε τιμές μαγειριού.
- Το βράδυ μπορείτε ν' απολαύσετε όλη τη σειρά κυπριακών μεζέδων (ΜΕ ΦΡΕΣΚΟ κρέας) σ' ένα ήσυχο περιβάλλον. Τιμή £3.00 το άτομο.

Μπυραρία το «καπηλειό»

Λαϊκή γειτονιά – τηλ. 450080

- Ζεστό περιβάλλον κοντά στη παραδοσιακή τσιμινιά.
- Ζωντανή μουσική με το Ττόμη στο μπουζούκι και τον Άντρο στη κιθάρα.
- Διαλεγμένοι μεζέδες καπηλειού.
- Οι πιο χαμηλές τιμές μπυραρίας χωρίς καμμιά υπερτίμηση για τη μουσική

καφεθέατρο ΕΝΑΛΛΑΞ

Λεωφόρος Αθηνας 16 - 17, Τηλ. 30121 Λευκωσία 103

από το βήμα

Νίκος Δήμου

Νεο-σωβινιστές

ΚΑΙ ΕΝΩ πάμε από το κακό στο χειρότερο – να και η άλλη πληγή του έθνους, οι σωβινιστές και οι εθνοκάπηλοι! Επανέρχονται βελτιωμένοι και επηυξημένοι, σε πολλαπλές νέες εκδόσεις. Κάπως είχαν λουφάξει μετά τη δικτατορία, κάπως είχαν αναγκασθεί να περιορίσουν τη μεγαλοστομία τους μετά το μνημειώδες κιτς της Ελλάδος Ελλήνων Χριστιανών. Όμως – όπως και η Ελλάδα – και αυτοί ποτέ δεν πεθαίνουν. Μόνο λίγο καιρό ξαποσταίνουν.

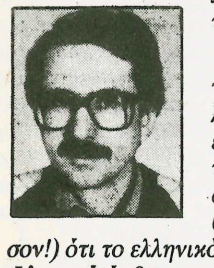

Υπάρχουν πολλά είδη. Τα πιο ακίνδυνα είναι τα εντελώς ευτράπελα. Παρακολουθώ, με πολλή αγωνία, τη σαρωτική επέλαση των υπέρμαχων της ελληνικότητας του αλφαβήτου μας εναντίον της σύγχρονης επιστήμης. Η οποία έχει το θράσος να ισχυρίζεται (άκουσον! άκουσον!) ότι το ελληνικό αλφάβητο κατάγεται από το φοινικικό. Φλογερά άρθρα, μακροσκελείς επιστολές στον Τύπο, ακόμα και μηνύσεις εναντίον καθηγητών της γλωσσολογίας, επειδή τολμούν να υιοθετούν τις «αντεθνικές» θεωρίες.

ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ σκεφθείτε πως δεν έχει σημασία από πού κατάγεται το ελληνικό αλφάβητο, αλλά το ΤΙ γράφτηκε στο αλφάβητο αυτό. (Από ό,τι ξέρω οι Φοίνικες δεν είχαν ούτε Πίνδαρο ούτε Πλάτωνα...) Κάνετε λάθος. Δεν μας καίει μόνο η πρωτιά. Πρόκειται για την καθαρότητα και αυθεντικότητα της φυλής. (Καθότι, αυτοί οι Φοίνικες, κομμάτι μελαψοί ήσαν, κάτι σαν Άραβες. Κοντολογίς, μιάσματα.) Κι έτσι υπερασπιζόμαστε την ελληνικότητα των Ελλήνων στις στήλες αλληλογραφίας και στα δικαστήρια...

Αλλά ο μόνος τρόπος να καταδειχθεί αυτή η περιβόητη ελληνικότητα, είναι η δημιουργική πράξη του σήμερα. Είστε μικρανεψιός του Αριστοφάνη; Εδώ – γράψτε μια σύγχρονη κωμωδία! (Και πάψτε να ασελγείτε στις παλιές!)

Ανάλογα ανόητοι, αλλά λιγότερο φαιδροί, είναι αυτοί που ανησυχούν μόλις ξανακουσθεί το όνομα Φαλλμεράγιερ. Ήταν χαρακτηριστικές οι αντιδράσεις που γέννησε η πρόσφατη δημοσίευση (για πρώτη φορά στην Ελλάδα – λες και έγραφε για τους Λάπωνες!) ενός μικρού μέρους του έργου του. Φυσικά, ο Φαλλμεράγιερ ήταν υπερβολικός στις γενικεύσεις του. Αλλά ακόμα πιο υπερβολικοί ήταν (και παραμένουν) οι αντίπαλοί του. Λες και αν αποδειχθεί πως υπάρχει ένα ποσοστό σλαβικό (ή άλλο) αίμα στις φλέβες τους, θα μειωθεί η αξία αυτού που είναι κι αυτού που κάνουν! Τι φυλετικός φανατισμός κρύβεται πίσω από μια τέτοια στάση!

ΑΛΛΟ (ΠΡΟΝΟΜΙΟΥΧΟ) πεδίο δράσης των εθνοκάπηλων είναι η σχέση μας με την Τουρκία. Σύμφωνοι, υπάρχουν διαφορές. Αλλά δεν βοηθάει καθόλου στην επίλυσή τους το να χαρακτηρίζονται οι Τούρκοι μπουνταλάδες, απολίτιστοι και βάρβαροι (σε σύγκριση με εμάς τους πανέξυπνους και πολιτισμένους). Είναι βέβαια ένας εύκολος (και φτηνός) τρόπος να εισπράξουμε χειροκρότημα. Αλλά η καλλιέργεια του μίσους δεν οδήγησε ποτέ πουθενά. Ούτε και η απόκρυψη της αλήθειας.

Γιατί κάθε σωβινισμός βασίζεται στο ψέμα. Παραμορφώνει τα γεγονότα, αποσιωπά την ιστορία, στρεβλώνει την επιστήμη – για να καλλιεργήσει ευχάριστες (και αποπροσανατολιστικές) αυταπάτες. Καταφεύγει στο (εξιδανικευμένο) παρελθόν για να εξωραΐσει το παρόν. Κι έτσι καταργεί το μέλλον.

Το ίδιο κάνουν και μερικοί αξιόλογοι διανοούμενοι, που, σε πρώτη ματιά, δεν μοιάζουν σωβινιστές. Είναι σοβαροί και ήπιοι – και για τούτο πιο επικίνδυνοι. Πρεσβεύουν πως οι Έλληνες, λόγω ιστορίας και παράδοσης, είναι «άλλου είδους» άνθρωποι – και ως εκ τούτου δεν τους ταιριάζει ο ευρωπαϊκός (και νυν παγκόσμιος) πολιτισμός. Είναι οι (πάσης φύσεως) υπέρμαχοι της **ιδιαιτερότητας** των Ελλήνων. Που πρέπει πάλι να αναζητήσουν το μέλλον τους στο παρελθόν. Όχι το αρχαίο τώρα, αλλά κάποιο σκοτεινό, ανατολικοβυζαντινό.

ΑΝ ΒΕΒΑΙΑ με ιδιαιτερότητα εννοούμε γλώσσα, θρησκεία, παράδοση – αυτή την ιδιαιτερότητα την έχει και την καλλιεργεί κάθε λαός, από τους Ολλανδούς ως τους Ιάπωνες, χωρίς να απορρίπτει όλα τα επιτεύγματα του ανθρώπινου πνεύματος. Αν όμως πιστεύουμε πως εμείς είμαστε τόσο ξεχωριστοί, που πρέπει να εφευρεθούν νέες μορφές σκέψης και ζωής για μας, τόσο αλλιώτικοι που πρέπει να κλείσουμε τα σύνορα και να απομονωθούμε στην «ιδιαιτερότητά» μας – τότε είμαστε και σωβινιστές και ανεδαφικοί και άρρωστοι.

Γιατί αρώστεια είναι για μια κοινωνία η αποφυγή του παρόντος και η φυγή σε ένα εξιδανικευμένο παρελθόν. Αρρώστια είναι να απορρίπτεις τα πάντα: τον ορθολογισμό, την επιστήμη, την τεχνολογία, κάθε υπαρκτή μορφή κοινωνικής και οικονομικής οργάνωσης – χωρίς να έχεις τίποτα να τους αντιπαραθέσεις, παρά μόνο νεφελώδεις ουτοπίες. Αρρώστια είναι η προσφυγή σε δήθεν ιδιαιτερότητες για να δικαιολογήσουμε τις αποτυχίες μας. Αρρώστια η αναζήτηση της απομόνωσης και της παλινδρόμησης.

Πολλά χρόνια μας είχαν ταλαιπωρήσει οι θεωρίες του «περιούσιου λαού» – τώρα μας έρχονται πάλι, από την πίσω πόρτα. Πάντα φερόμασταν σαν τα χαϊδεμένα παιδιά της οικουμένης, που θέλουν **ιδιαίτερη** μεταχείριση. (Μόνον εμείς δημιουργήσαμε την έννοια «μισέλληνες», για όσους «δεν μας αγαπούν».) Το 'χω ξαναπεί: Είναι καιρός να μεγαλώσουμε.

επικήδειος στον ευτυχη και τον αγνωστο σκυλλο

Ο Ευτύχης εφονεύθη την 24η Αυγούστου. Ο θάνατος τον βρήκε κοντά στην 70η ημέρα της ζωής του. Η πενηνταήμερη πάλη του ενάντια στο τριχοφάο έβαινε στο τέρμα της. Το τέλος τον βρήκε με το τρίχωμα του γυαλλιστό και μαύρο. Ο καλός μας ο Ευτύχης δεν θα μας περιμένει πια νιαουρίζοντας στη πόρτα. Για να μην υπάρξουν παρεξηγήσεις ως προς το ηθελομένο η όχι του φόνου του εφρόντισαν οι δράστες να πετάξουν στο οίκημα όπου συστεγάζεται το «εντός» και ένας των εκδοτών του, το πτώμα ενός άγνωστου σκύλλου.

Ετάφησαν και οι δύο στο χώρο εναπόθεσης σκυβάλων της πρωτεύουσας. Τους εμετάφερε εκεί ένα σκυβαλοφόρο του δήμου Λευκωσίας μαζί με το περιεχόμενο των σκουπιδοτενεκέδων της γειτονιάς που τόσο πολύ τους εσυντρόφευσε στη σύντομη ζωή τους.

Σε ένδειξη διαμαρτυρίας, αλλά και πίστης στη ζωή, όλοι οι Κύπριοι σκύλλοι και γάτοι θα λάσσουν και θα νιαουρίζουν καθημερινά και επ' αόριστον μέχρι τη νίκη ή τη τελειωτική τους εξόντωση. Ένας στο χώμα χιλιάδες στον αγώνα.

κωστης αχνιωτης

γεια σου

Περνούσα πριν λίγες μέρες κάτω από το τείχος της Πύλης Πάφου. Περνούσα σπρώχνοντας την μηχανή - ανέλπιστα μου τέλειωσε η βενζίνη - για το πιο κοντινό πρατήριο. Περνούσα χαμηλά κάτω απ' το τείχος και ψηλά κοίταζα τον Τούρκο σκοπό με το όπλο του, το κράνος του, τις εξαρτήσεις. Τον κοίταζα απ' την πρώτη στιγμή που μπήκε στο οπτικό μου πεδίο, ως την στιγμή πούφτασα στο ίδιο ύψος μαζί του.

Όσο χρόνο τον κοίταζα, τόσο χρόνο κι' ο ίδιος με συνόδευε με τα μάτια του. Όταν έφτασα, σχεδόν δίπλα του, σήκωσε ελαφρά το χέρι και μούπε, σχεδόν μου ψυθίρισε: «Γειά σου».

Τριάντα χρόνια πάνω σ' αυτή τη γη δεν δέχτηκα ποτέ τόσο ανθρώπινο και γλυκό χαιρετισμό. Δεν ήταν ο κατακτητής που με χαιρέτισε. Ήταν ο φίλος, που του «κόλλησαν» αυτό το ρόλο. Θα πρέπει νάναι παφιτούϊ σκέφτηκα! Μπορεί και να παίζαμε κάποτε μαζί, μα πού να θυμάμαι πια. Με χαιρέτισε, λες και με χαιρετούσε καθημερινά.

Χίλια διεθνιστικά μανιφέστα δεν θα μου μάθαιναν όσα μούμαθε κείνος ο λεπτός, ζεστός χαιρετισμός. Σήκωσε το χέρι, και μ' ένα «γειά σου» με πληροφόρησε για την ουσία του προβλήματος μας. Είναι σαν να μούλεγε: «Δεν μπορώ να σου πω περισσότερα».

Σήκωσα και γω το δικό μου χέρι και ανταπάντησα: «Γειά σου φίλε», και συνέχισα σπρώχνοντας την σβησμένη μηχανή, που βάρηνε αναπάντεχα. Μαζί μ' αυτή έσπρωχνα πια και την ιστορία μας.

τάκης χατζηγεωργίου

ησυχία,ράλλυ

Το φετινό ράλλυ οι Λευκωσιάτες το έζησαν από πολύ κοντά. Μέχρι και οι ασθενείς του Γενικού Νοσοκομείου το «άκουσαν». Για δύο ώρες οι ενισχυμένες μηχανές ούρλιαζαν ξυπνώντας ακόμα και ασθενή που εγχειριζόταν.

Κι ας λέει η πινακίδα λίγα μέτρα πιο πέρα «ΗΣΥΧΙΑ,ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ».

Επίσης σαν «πολιτιστικό» γεγονός του άρμοζε μια αφετηρία με ανάλογη χροιά. Γι' αυτό και επιλέγηκε η είσοδος του Δημοτικού Θεάτρου.

Τώρα για την παρεμπόδιση της κυκλοφορίας και την ταχυπαλμία που πρόσφερε σε όσους έτυχε να χρησιμοποιούν το κέντρο της Λευκωσίας, ουδείς λόγος. Ράλλυ είν' αυτό, βαθμολογείται σαν μέρος του διεθνούς πρωταθλήματος και ρίχνονται τόσα λεφτά από τους πλούσιους μας. Θα 'ταν πολυτέλεια η τροχαία κι ο δήμος μας να φροντίζουν για ησυχία ασθενών και μη.

γ.θ.

ΑΙΘΟΥΣΑ ΦΩΤΟΥ ΚΟΝΤΟΓΛΟΥ (ΕΝΤΟΣ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΓΕΙΤΟΝΙΑΣ)

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΣ

Παραδίδονται μαθήματα φωτογραφίας στην αίθουσα Φ. Κόντογλου, εντός της Λαϊκής Γειτονιάς από το Γ. Κωνσταντινίδη και τον Α. Κεπόλα.

Μαθήματα Αγιογραφίας και Ψηφιδωτού

Παραδίδονται μαθήματα από το εργαστήριο Βυζαντινής αγιογραφίας και ψηφιδωτού των αδελφών Κεπόλα.
Έναρξη: Τετάρτη 8 Οκτ. 1986.
Λήξη: Τέλος Μαΐου 1987
Για περισσότερες πληροφορίες: τηλ: 454289 και 463850 Λευκωσία

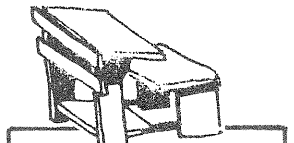

Ιδιαίτερα Μαθήματα

Πτυχιούχος Φυσικομαθηματικής Σχολής παραδίδει με υπευθυνότητα φροντιστηριακά μαθήματα Μαθηματικών, Φυσικής και Χημείας σε μαθητές όλων των επιπέδων.
* Τιμές Λογικές.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ
Τηλ. 436823 Λευκωσία.

η νέα
ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

κάθε πρώτη του μηνός για το περιβάλλον, την τεχνολογία, την κρίση, την ανάπτυξη

Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 3619837

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ

τευχος 15ο
οκτωβρης 1986
τιμη £1.00

Το μηνιαίον περιοδικό της Παλιάς Λευκωσίας.
Διεύθυνση: Μίνωος 6Β Παλιά Λευκωσία
Τηλ. 431278

- διευθύνεται από συνταχτική επιτροπή
- Υπεύθυνος για το νόμο: Κωστής Αχνιώτης
- Επιμέλεια: Σούλα Χριστοδούλου

Για τα υπογραμμένα κείμενα ευθύνονται οι Συγγραφείς τους.

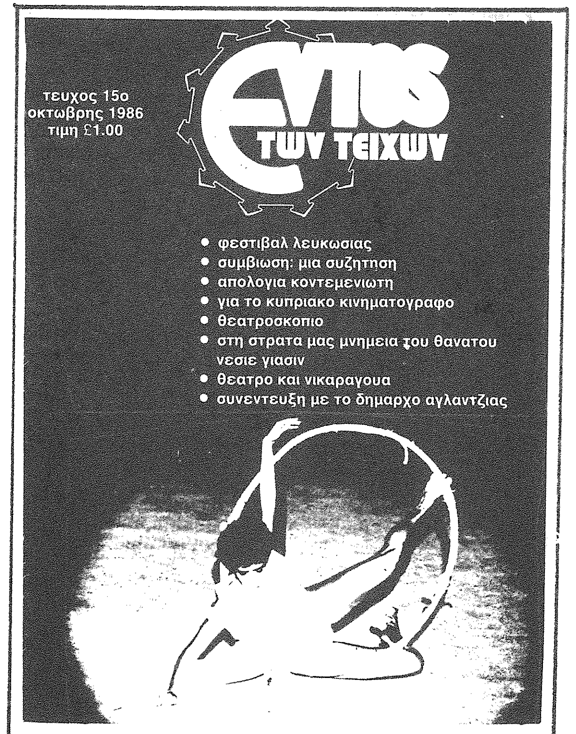

φωτογραφία της Αριάννας Οικονόμου από το έργο: «Τας Παφιας ημί»

περιεχομενα

- Στο πόδι 2
- Το φεστιβάλ των α-ποσπασμάτων 4
- Συμμετοχή χωρίς συναίνεση μια συνέντευξη με τον Κ. Σταυρόπουλο 6
- Αντιγόνη! Ο Κ. Ευθυμίου συνομιλεί με τον Σ. Βραχωρίτη 10
- Intra-muro Γ. Κουμίδη 12
- Συμβίωση: μια συζήτηση στρογγυλής τραπέζης 14
- Εικονογράφημα της Φρόσως 18
- Η Αγλαντζιά αλλάζει όψη. Μια συνέντευξη με το δήμαρχο της 19
- Απολογία Κοντεμενιώτη του Α. Κοντεμενιώτη 20
- Θέσεις για τη μελέτη και σωτηρία του Κυπριακού κινηματογράφου Ν. Γεωργιάδη 24
- Θεατροσκόπιο: Θέατρο Τέχνης Λονδίνου Β. Κυριαζή 26
- Τουρκοκύπριοι: μια εθνική μειονότητα... Πέτρου Σταύρου 29
- Στη στράτα μας μνημεία του θανάτου Νεσιέ Γιασίν 30
- Θέατρο και Νικαράουα Κ. Κυριακίδη 32
- Η Σιμόν ντε Μπωβουάρ για το θάνατο Άννας Τενέζη 36
- Ζωντάνεμα της μνήμης: Θεόδωρου Κατάλιακου 38

το φεστιβαλ των α-ποσπασματων

Το φετεινό Φεστιβάλ Λευκωσίας ήταν τόσο φτωχό και ασυνάρτητο που οπωσδήποτε επαναφέρει στο μηδέν τις κάποιες ελπίδες για σοβαρότερη προσέγγιση του θεσμού που δημιούργησε το περσινό.

Η άνευ ενδοιασμού προαναγγελία ενός προγράμματος που θα περιλάμβανε «όλες τις εκφράσεις της σύγχρονης Κυπριακής και Ελλαδικής καλλιτεχνικής ζωής, δηλ. το θέατρο, τη μουσική, το χορό, την ποίηση, τον κινηματογράφο και φυσικά την εικαστική έκφραση», επλήξε καίρια το κύρος των λέξεων και των διοργανωτών.

Θεωρούμε ότι η αρμόδια Πολιτιστική Επιτροπή του Δήμου έχει την υποχρέωση τόσο σαν σώμα όσο και το κάθε μέλος ξεχωριστά (τουλάχιστον τα παλαιά μέλη) να κάνουν ένα δημόσιο απολογισμό της ποιότητας αυτού του φεστιβάλ. Να μας εξηγήσουν δηλαδή πως και γιατί εδιάλεξαν αυτές τις ταινίες, γιατί θεώρησαν ότι ο θίασος Κακουράτου-Παπαδημήτρη είχε θέση σ' αυτό το φεστιβάλ, γιατί το ξαναζεσταμένο (αν και καλοπαιγμένο) φαγητό του ΘΟΚ κ.λ.π. Και να μας πουν επίσης πως εκτιμούν εκ των υστέρων τη διοργάνωση που μας πρόσφεραν; Ή μήπως μόνο στα εγκαίνια ήλθαν;

Πρέπει επίσης να σημειωθεί η στάση των μαζικών μέσων επικοινωνίας που, άκριτα, μετάδωσαν το λανθασμένο μήνυμα και άφησαν το ανυποψίαστο κοινό άοπλο μπροστά σε κάθε προχειρότητα που του προσφέρθηκε χωρίς να μπουν στο κόπο τις περισσότερες φορές να κάνουν ένα εκ των υστέρων απολογισμό. Πρώτο φυσικά και καλύτερο το Ρ.Ι.Κ. Το περσινό σλόγκαν του φεστιβάλ «δεν έχουμε λεφτά, έχουμε ιδέες» (επλησίαζαν και οι εκλογές) αντεστράφει φέτος. Τα λεφτά ήταν περισσότερα πλην όμως οι ιδέες κακοποιήθηκαν θλιβερά (εν μέσω χαχάνοις τακτικά).

Στο φετεινο φεστιβάλ φάνηκαν ανάγλυφα οι αντίθετες αντιλήψεις περί φεστιβάλ. Έγινε προσπάθεια να προσφερθεί κάτι για τον καθένα έτσι που να μείνουν όλοι ευχαριστημένοι και οι δημιουργοί και το κοινο (τα κοινά). Το κοκταίηλ που προέκυψε δεν άρεσε σε κανένα.

Ας δούμε όμως σε συντομία τις κύριες εκδηλώσεις:

• το εργαστήρι ζωγραφικής.

Το αποτέλεσμα, δηλαδή η έκθεση που ακολούθησε, ήταν οπωσδήποτε αξιοσημείωτη, παρ' όλον ότι όπως φαίνεται μέσα και πίσω από τη συνέντευξη του τεχνοκρίτη κ. Σταυρόπουλλου (βλ. επόμενες σελίδες) τα έργα των Ελλαδιτων ζωγράφων δεν ήταν γενικά από τα καλύτερα τους. Κατά τον ίδιο τεχνοκρίτη υπήρξε μονόδρομος επηρεασμός των δυο Κυπρίων που συμμετείχαν.

Το πρόβλημα όμως του εργαστηρίου, κι' εδώ είναι που απότυχε ήταν ότι δεν κατάφερε να φέρει σε επαφή, αρκετούς Κυπρίους ζωγράφους, σε μια εκ παραλλήλου εργασία, τόσο μεταξύ τους όσο και με τους προσκεκλημένους.

Πάντως και φέτος όσο και στα προηγούμενα φεστιβάλ φάνηκε ότι ακόμα και η διοργανωτική πτυχή των «εργαστηρίων» παραμένει επί του παρόντος άλυτο πρόβλημα.

Παράλληλα, με την έκθεση αυτή, που θέλει να αρνείται κιόλας όλους τους «-ισμούς» θα έπρεπε κατά τη γνώμη μας να παρέχεται βοήθεια για την ανάγνωση της.

• αρεμης ουτ ιακ σεθχ υοτ αισωκυελ η: ου! σορρυ! «η λευκωσια του χθες και του σήμερα

Δεν κατατάσσουμε φυσικά αυτό το πράγμα στο τομέα της δημιουργίας αλλά μιας και το κατατάσσουν οι διοργανωτές αναφερόμαστε και σ' αυτό:

Ότι πιο κακόγουστο και πρόχειρο επιστρατεύθει κατεπειγόντως για να γεμίσει το χρόνο της παράστασης. Φυσικά στόχος το γέλιο και η επιμόρφωση (!): Ο βρωμιάρης Τουρκοκύπριος που έτρωγε..... στους υπονόμους, κι' ήταν και ηλίθιος επιπλέον, ο χωρκάτης που μάταια προσπαθούσε να καταλάβει τι εστί γερανός του δήμου που σηκώνει τα παρανόμως σταθμευμένα, ο απαραίτητος άντρας ντυμένος γυναίκα, τα σεξουαλικά μετά λεπτότητος (!) υπονοούμενα και

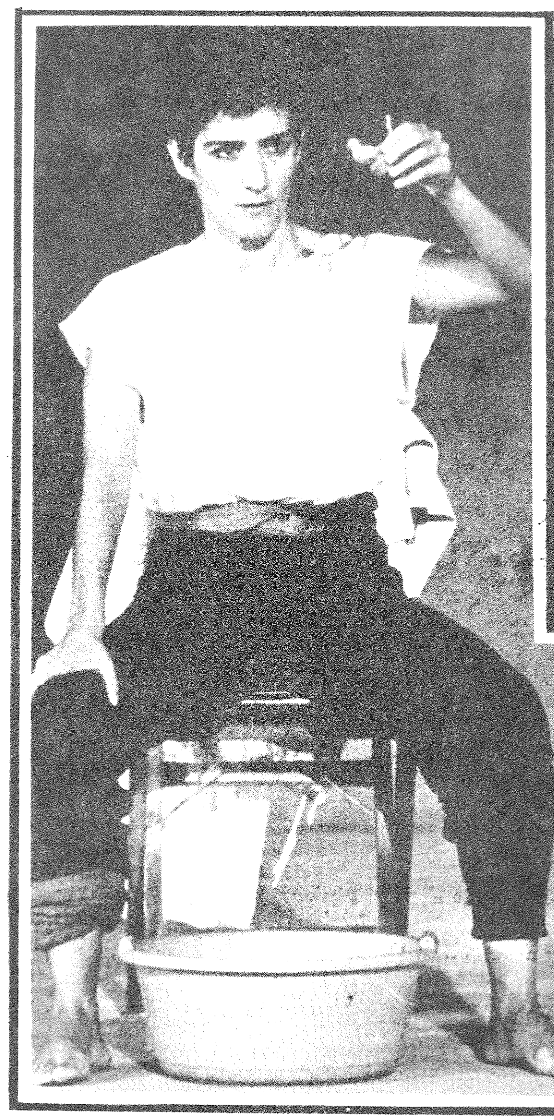

μέσα-μέσα κανένα ξυμαρισμένο που «μας έφυε, ου (!) συγνώμη κυρίες και κύριοι εμάθαμεν τζ' εν συγκραθκιούμαστιν» τζαι «γεια σου Λία μου» τζαι «τι κάμνεις Χριστάκη Κατσαμπά μου» τζαι φυσικα «όππα Λέλλο». Είχε φυσικά και λίγο «δεν ξεχνώ» εκεί στη μέση της παράστασης και λίγα περί τρομοκρατίας έτσι που η παρέμβαση στο σύνολο των πολιτικοκοινωνικών ζητημάτων να είναι σφαιρική, και η επιμόρφωση πλήρης. Ας μας επιτραπεί να μην ασχοληθούμε με τις υποκριτικές ικανότητες αρκετών ηθοποιών! Αυτές υπάρχουν! Η ηθο-ποιητική τους όμως ουσία είναι αποκαρδιωτική.

τας παφιας ημι

«Τέχνη, είναι η κατασκευή, η δομή, η αρμογή, το συνταίριασμα, συνειδητό και σκόπιμο, επιμέρους υλικών, ένα σύστημα λειτουργικών στοιχείων που έχουν (ένα) νόημα και (μια) χρησιμότητα». (Κ. Γεωργουσόπουλος).

Η ιδέα του συνταιριάσματος σ' ένα έργο κίνησης ήχου και εικόνας είναι ασφαλώς ενδιαφέρουσα και φιλόδοξη. Όμως σ' αυτή τη παράσταση, το συνταίριασμα δεν έγινε, οι συνιστώσες δεν έδωσαν συνισταμένη αλλά παρέμειναν γραμμές προς όλες τις κατευθύνσεις. Είναι εμφανές ότι δεν υπήρξε ο συλλογικός νους και ότι λειτούργησε η προκρούστεια μέθοδος, σε μια ύστατη προσπάθεια βίαιης συγκόλλησης.

Το επικίνδυνο με αυτά τα βιαστικά νεωτεριστικά πειράματα είναι ότι υποβοηθούν εν τέλει τις εμπορικές τάσεις των φεστιβάλ που μπορούν με λιγότερες αντιστάσεις πια να κάνουν τα δικά τους.

• Η συναυλία του Νταλάρα...

...μας έδωσε την ευκαιρία να απολαύσουμε τους αδελφούς Κατσιμιχα. Πάντως η εκδήλωση αυτή δεν ικανοποιεί καμμιά από τις δηλωμένες προδιαγραφές του φεστιβάλ Λευκωσίας. Δειχνει μόνο την αβεβαιοτητα των διοργανωτών και την ανάγκη τους για δανεικά δεκανίκια. Έτσι ή αλλοιώς, μπορούσαν όσοι ήθελαν, να δουν τον Νταλάρα στη σχολή τυφλών. Επίσης θα ήταν καλό να δοθούν ορισμένοι αριθμοί για να μπορέσουμε να εκτιμήσουμε αναλόγως την πραγματική αξία των «ανιδιοτελών» αυτών προσφορών.

α-ποσπασματα

Ουσιαστικό ξεκίνημα και ουσιαστικό τέλος για τους πιο πολλούς μόνιμους φίλους του φεστιβάλ Λευκωσίας σ' ότι αφορά τη κυπριακή παραγωγή.

Υπόφερε κι' αυτή από τη προχειρότητα του όλου φεστιβάλ εξ ου και τα «αποσπάσματα». Όλοι να ετοιμάσουν ένα κομματάκι γρήγορα και φθηνά κι' ίσως όλοι να είναι ευχαριστημένοι. Φυσικά κάθε απόσπασμα είχε και τα υποαποσπάσματα του. Και οι τρεις ομάδες (η τρίτη μονομελής) έδειξαν ότι έχουν σημαντικές δυνατότητες η κάθε μια στο είδος της. Η ομάδα σύγχρονου χορού ήταν όμως σαφώς κατώτερη γενικά σε σχέση με τη περυσινή δουλειά της παρ' όλο ότι στην σύνθεση «Πέτρες» είχαμε εκλάμψεις στο επίπεδο που περιμέναμε.

Η ομάδα «Σύνθεσις» που χόρεψε δεύτερη είχε να αντιμετωπίσει υποχρεωτικά το αισθητικό σοκ που προκάλεσε το πέρασμα από το μοντέρνο χορό της προηγούμενης ομάδας στη τζαζ. Αυτό είναι το δύσκολο των αποσπασμάτων. Συνολικά είδαμε μια ευσυνείδητη μελετημένη και καλοστημένη παράσταση από μια ομάδα που φαίνεται ότι έχει κατακτήσει ένα επίπεδο σε μόνιμη βάση. Δηλαδή δεν υπάρχουν κίνδυνοι για παλινδρομήσεις. Ωστόσο η ιδιαίτερη σφραγίδα, η ιδιαίτερη προσωπικότητα ειναι ακόμα προς αναζήτηση.

Τρίτη στη σειρά η Αριάννα Οικονόμου μονάχη της, αποθεώθηκε. Ίχνη μουσικής, ίχνη χορού, 2-3 αντικείμενα, δυο μεγάλα επίμονα μάτια καθήλωσαν ένα κοινό μπροστά στην πιο δυνατή βουβή, μοναχική, κραυγή διαμαρτυρίας. Κάπου-κάπου ξεσπάσματα γέλιου ανάμεσα στο κοινό — όχι χάχανα — και το συναίσθημα της εξέγερσης να έρχεται αργά, σταθερά, χωρίς έξαψη αλλά με μονιμότητα. Στο ημίωρο αυτό είδαμε το συμπυκνωμένο αποτέλεσμα της μακρόχρονης και επίμονης δουλειάς της Αριάννας Οικονόμου. Μιας μοναχικής, σχεδόν τραγικής, πορείας, διά μέσου της λευκωσιάτικης πολιτιστικής ερήμου, στην αναζήτηση της μεταμοντέρνας χορευτικής αντίληψης.

• εκθεση ζωγραφικης νεων καλλιτεχνων

Πιστεύω ότι ήταν χρήσιμη η διοργάνωση αυτής της έκθεσης γιατί μας έδωσε την ευκαιρία να αρχίσουμε να βλέπουμε τη δουλειά των νέων αυτών ζωγράφων. Θα λειτουργούσε όμως καλύτερα και πιο ελεύθερα αν δεν επωμιζόταν το βάρος μιας κύριας εκδήλωσης του Φεστιβάλ

«Στο σύνολο τους οι συμμετέχοντες βρίσκονται ακόμη κοντά στις σπουδές τους έτσι που κάποιος εύκολα, διακρίνει τη σχολή και το χώρο ακόμα που φοίτησαν. Η αφομοίωση των σπουδών και το συναπάντημα της με το προσωπικό όραμα του καθενός θα γίνει από δω και πέρα. Εξ' άλλου το απροσδόκητο στην εξέλιξη του καλλιτέχνη υπάρχει.

Νέα πράγματα στη δουλειά τους φαίνεται να δοκιμάζουν η Λία Λαπίθη, ο Σταύρος Αντωνόπουλλος και Ρέα Μηλιδώνη».

Το περιεχόμενο των εισαγωγικών υιοθέτησε ο γράφων ανάμεσα από τις απόψεις που μάζεψε για το θέμα.

κωστης αχνιωτης

Σημ: Στην αξιόλογη παράσταση της θεατρικής λέσχης Βόλου αναφερόμαστε σε άλλες σελίδες.

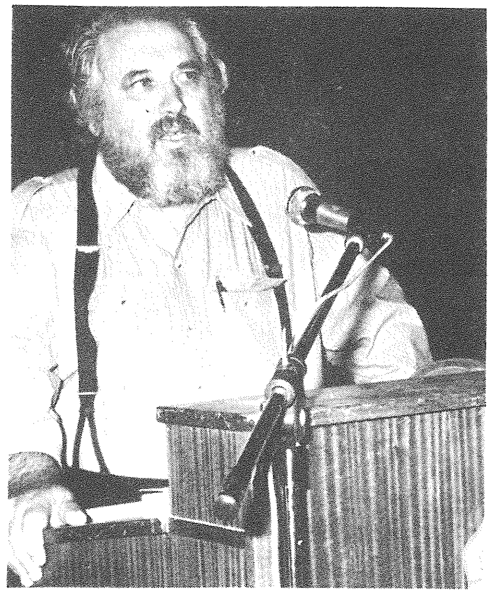

κριτικη παρεμβαση, οχι ομως συναινεση

«Εντός»: **Πώς σχολιάζετε τη συμμετοχή στο εργαστήρι;**

Κ.Σ.: Είναι γεγονός ότι οι περισσότεροι Κύπριοι ζωγράφοι, κρατήσανε μια στάση επιφύλαξης απέναντι στο φεστιβάλ. Μετά τις επαφές που είχαμε μαζί τους, εκτός φεστιβάλ, φάνηκε ξεκάθαρα ότι η επιφύλαξη τους αυτή στρεφόταν προς την πλευρά των αρμοδίων οργανωτών του φεστιβάλ κι' όχι βέβαια προς τους συναδέλφους τους της Αθήνας. Οι συναντήσεις που είχαμε μαζί τους ήτανε θερμότατές και ενδιαφέρουσες. Γι' αυτό διαπιστώνουμε ότι φεύγουμε από τη Κύπρο με μια ανεπάρκεια στις σχέσεις με τους φυσικούς για μας φίλους, τους καλλιτέχνες, πράγμα που το παίρνουμε μαζί μας σαν πρόβλημα που δεν έχει τελειώσει, δεν έχει δηλαδή ολοκληρωθεί. Άλλωστε, πάντοτε αυτό συμβαίνει, δεν ολοκληρώνονται τα πράγματα σ' όλη την κλίμακα της ζωής. Κάτι αφήνουμε για αργότερα κάτι αφήνουμε για αύριο. Το λέω αυτό γιατί η παρέα των τεσσάρων ζωγράφων από την Αθήνα και εγώ σαν κριτικός θέλαμε να ρθούμε στη Κύπρο με συγκεκριμένο στόχο και να τον λειτουργήσουμε στο χώρο της Λευκωσίας με τις συγκεκριμένες προτάσεις που συνηθίζουμε να λέμε. Όπως είπα και στη σύντομη ομιλία μου κατά την έναρξη του φεστιβάλ εμείς θέλαμε και είπαμε ότι ακολουθούμε τις δύο λέξεις που είναι γραμμένες στο τάφο του Μπρέχτ «έκανα προτάσεις». Η πυκνότητα και η λιτότητα αυτής της φράσης σημαδεύουν σύγχρονα και τη δική μας, αν μπορούμε να πούμε, ποιότητα ιδεών, όπως γίνεται αντιληπτή στη δική μας ιδεολογία. Καθώς είμαστε κριτική παρέμβαση κι όχι συναίνεση κι' ούτε αναρχική άποψη στην κοινωνία ήρθαμε εδώ για τους συγκεκριμένους λόγους, να παρουσιάσουμε δηλαδή την ταυτότητα μας. Την ταυτότητα μας βέβαια που θάπαιρνε την πρέπουσα διάσταση ποιότητας αν το φεστιβάλ Λευκωσίας ήτανε περισσότερο προετοιμασμένο, έτσι που να μη βρεθούμε παγιδευμένοι μέσα σε μια διοργάνωση τύπου πανήγυρι κίτς και να μην είμαστε οι μοναδικοί έστω αυθεντικοί και πρωτοποριακοί ενώ δίπλα μας να βρίσκονται συσσωρευμένες όλες οι ενοχές των φεστιβάλ της γης.

Διότι εγώ παρατηρώ ότι τα φεστιβάλ πια, είναι παγιδευμένα στη κεντρική εξουσία και εκπέμπουν συμφέροντα και αντίστοιχες ιδεολογίες. Δεν είναι μόνο το φεστιβάλ της Λευκωσίας που ακόμα τη στιγμή αυτή είναι μάλλον άδολο, είναι και τα κομματικά φεστιβάλ της Αθήνας είναι και τα τελευταία φεστιβάλ που από κομματικά μετατρέπονται σε κυβερνητικά. Έτσι είδα το φεστιβάλ της Πάτρας και σύντομα έτσι θα γίνει με το φεστιβάλ Θεσσαλονίκης που θα επιχορηγείται χοντρά και θα ελέγχεται πολύ περισσότερο απ' ότι θα μπορούσε να ελέγχεται ένα κομματικό φεστιβάλ ή ένα φεστιβάλ της τοπικής αυτοδιοίκησης. Εμείς μέσα σ' αυτό το πλέγμα των δεσμεύσεων είχαμε τη δική μας επιφύλαξη όπως και οι Κύπριοι καλλιτέχνες είχανε τη δική τους, σε σχέση με το δικό τους φεστιβάλ.

Όμως επειδή δουλεύουμε στο κέντρο της κοινωνίας και με όλες τις θυσίες που μπορούν να προκύψουν θελήσαμε και στην περίπτωση αυτή να συμμετάσχουμε χωρίς να συναινούμε. Έτσι μεταφέραμε εδώ τις απόψεις και τις προτάσεις μιάς ομάδας καλλιτεχνών της Αθήνας, του Κυριάκου Μορταράκου, του Γιάννη Αντωνόπουλου, του Γιάννη Γουρζή - Άννινου και του Γιάννη Αδαμάκου. Μαζί κι' ένας τεχνοκριτικός που χρόνια συμμετέχει και συμπάσχει μαζί τους στις καινούργιες αυτές προτάσεις, οι οποίες φανερώτερα θα λέγαμε είναι αυτές που είδατε συγκεκριμένα.

Αυτές εδώ συγκεκριμένα, επειδή στην εποχή μας έπαψαν όλες οι φωνές των «-ισμών», σουρρεαλισμός, κυβισμός, εξπρεσιονισμός, έγιναν κονσέρβα και η λέξη τους είναι πια τελεσίδικη. Αυτές οι καινούργιες προτάσεις κι' αυτές οι καινούργιες ενδείξεις (από τους 30-40 της γενιάς του 80) τείνουν σε μια καινούργια προσπάθεια υπέρβασης και ουσιαστικής κατάχτησης. Η συνολική μεταμόρφωση της έκφρασης στο χώρο της τέχνης αποτελεί σήμερα καινούργια ιδεολογία ξεπερνώντας το προηγούμενο αιώνα καθώς πάει να κλείσει τώρα και αναζητώντας την καινούργια πραγματικότητα της νέας κοινωνικής επανάστασης που είναι η ηλεκτρονική τεχνολογία. Αυτή προσδιορίζει την καινούργια κοινωνική μοίρα του ανθρώπου. Η παρέα αυτή των καλλιτεχνών και η γενιά του 80 δεν είναι προσηλωμένη σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ή πολιτική ιδεολογία του παρελθόντος αλλά κινείται μέσα στα καινούργια πλαίσια των κοινωνικών δεδομένων και του κοινωνικού υλικού και μέσα από αυτό διεκδικεί μια καινούργια ταυτότητα δικιά της. Συγκεντρώνει τη μοίρα της σε δύο βασικές κατευθύνσεις. Η μια είναι η καινούργια πάλη επαφής και σχέσης με το αρχέγονο, μια κίνηση σ' αυτό το μεγάλο και ατελέσθητο παρελθόν. Η άλλη είναι μια καινούργια κίνηση και κατεύθυνση προς την κοινωνική θα λέγαμε αγωγή του διαστήματος.

Σαν ενδειχτική περίπτωση της δεύτερης κίνησης αναφέρουμε την ιερή μονάδα της παγκόσμιας τέχνης το Γιάννη το Ξενάκη ο οποίος τόσο πρωτοπορειακά, επαναστατικά και ανατρεπτικά θέτει στο εδώλιο την προηγούμενη, εμφιαλωμένη, λογικά διαρθρωμένη εικόνα του κόσμου. Αυτή η εικόνα έπρεπε κάποτε να ξεπεραστεί διότι ακριβώς έγινε εμπόδιο στις καινούργιες εκφράσεις.

Αυτοί οι ήχοι, αυτά τα μηνύματα, βρίσκονται μέσα στο έργο των τεσσάρων ζωγράφων που ήρθαν εδώ, παρά το ότι υπάρχουν ακόμα δεσμεύσεις και επιρροές από το μεγάλο ευρωπαϊκό παρελθόν. Όμως έχουμε επιτέλους φτάσει στους Ελληνικούς

προσανατολισμούς για μια συνολική απελευθέρωση και μια εθνική αυτονομία στο χώρο της τέχνης και στο κοινωνικό τομέα και τον εθνικό συνολικά. Αυτή η ομάδα και η γενιά του 80 κινείται επιτυχώς στον κοινωνικό χώρο με συνέπεια και αυθεντικότητα.

Προσωπικά έρχομαι στην Κύπρο για δεύτερη φορά, την πρώτη κυνηγημένος από τη χούντα μετά τα γεγονότα του Πολυτεχνείου το 74, και είμαι ευχαριστημένος διότι ήρθα δικαιολογημένα, να μεταφέρω πάλι, το τσουβάλι ας πούμε των ιδεών μου χωρίς καμμιά υπακοή και συμμόρφωση προς τα δεδομένα και συμφέροντα κάποιων ιεραρχιών που διαθέτει η κυρίαρχη τάξη στις γεωγραφικές θέσεις όπου τα έχει κατακτήσει και θα αμύνεται πάντα να τα κρατήσει.

Χθες (Σ.Σ. εννοείται στα εγκαίνια του φεστιβάλ) είπα ότι μέσα από την τέχνη που παρουσιάσαμε και μέσα από τις ιδέες του κριτικού λόγου, που προσπάθησα να δώσω τόσο απλά χωρίς ιδεολογήματα και σκοτεινά πράγματα, φορέσαμε το δικό μας αμπέχωνο μπροστά στη πράσινη γραμμή. Το λέω αυτό γιατί εκεί πάλι μπροστά στα σύρματα και στο σκοπό υπάρχει αυτή η μεγάλη διαφορά της βίας από τη μια και της ελευθερίας από την άλλη. Αυτό το λέω πάντοτε στο εθνικό επίπεδο. Η δικιά μας η παρέα και η γενιά του 80 γενικά αν μπορέσουμε να ξεφύγουμε απ' αυτά τα σύνορα που είναι φανερά και ουσιαστικά, θα βρισκόμαστε πάλι στο δικό μας εγκλωβισμό σε σχέση με το κατεστημένο. Το κατεστημένο που θα κοιτάει να εμποδίσει μ' όλους τους τρόπους, να παγιδεύσει και να παραμορφώσει το νέο είδος ή και στο τέλος να το εμφυαλώσει ώστε να μπορεί εύκολα να το μεταχειρίζεται ως εμπορική διαδικασία και να το θέσει στην υπηρεσία της.

Η τέχνη μπορεί σήμερα να προσφέρει διέξοδο ξεπερνώντας τα εμπόδια και απαντώντας σε μια καινούργια κοινωνική αναγκαιότητα. Μπορεί να δώσει την ελπίδα ότι όταν σταματήσουμε εμείς θα έλθουν κάποιοι άλλοι να συνεχίσουν. Έτσι θα συνεχίσουμε αυτό το δρόμο της αντίστασης σαν μια συνείδηση η οποία ακατάπαυστα θα είναι αναπαραγόμενη μέσα στις σχέσεις της κοινωνίας. Έτσι θα ευτυχίσουμε και ευτυχούμε ότι είμαστε μια στιγμή μόνο αλήθειας και σαν μια μόνο στιγμή αλήθειας θα μπορέσουμε να αποχωρήσουμε από τη σχέση μας με τον κόσμο.

Το φεστιβάλ Λευκωσίας θα επαναλάβω είχε πολλές παγιδεύσεις. Η φωτεινή παρουσία αντικειμένων πανηγυριού δίπλα από τις εκθέσεις ζωγραφικής, όπως είναι τα τσουκαλάκια, ήτανε κιόλας μια ενοχή η οποία προέκυψε από άλλες αδυναμίες κι' από ανοργανωσιά και δεν μπορεί να αποκρύψει αλήθειες, όπως δε μπορεί να αποκρύψει και τη δεύτερη αλήθεια. Ότι οι διοργανωτές του φεστιβάλ καλώντας σε συμμετοχή τους Κύπριους ζωγράφους κατά ηλικία έκαναν τη δεύτερη εικαστική έκπληξη. Όταν καλείς τους ζωγράφους κατά ηλικία όπως καλείς τη 14η ή 18η ΕΣΟ για παράδειγμα δείχνεις απαράφραστο επαρχιωτισμό. Σημαίνει ότι η καλλιτεχνική δραστηριότητα στην Κύπρο δεν έχει φτάσει τα διεθνή επίπεδα κι' αυτό κάπως μας δυσαρεστεί όσο κι' αν μας ευχαριστεί το ότι τάχα ανοίξαμε το φεστιβάλ από την πλευρά των εικαστικών τεχνών. Δεν παραβλέπουμε επίσης ότι κλείνουμε το φεστιβάλ με το Νταλάρα, το καταναλώσιμο δηλαδή πάντοτε είδος των φεστιβάλ, την επικράτηση της ιδεολογίας μέσα από τα είδωλα του ποδοσφαιριστή και του τραγουδιστή. Αυτό το ζήσαμε έντονα βλέποντας την τέτοια οργάνωση του φεστιβάλ Λευκωσίας. Ευχόμαστε μια άλλη φορά, σ' ένα άλλο φεστιβάλ, σε μια με άλλον τρόπο οργανωμένη γιορτή της τέχνης να συμμετέχουμε, χωρίς να συναινούμε όπως είπα, και να βοηθούσαμε προς την κατεύθυνση της εξέλιξης αυτών των προτάσεων και θέσεων των κυπριακών αναγκών.

Και αντί να είναι η συμμετοχή μας περιορισμένη σ' ένα φεστιβάλ της Λευκωσίας, θα θέλαμε να είναι και των άλλων πόλεων, των ελεύθερων πόλεων. Γιατί υπάρχουνε πόλεις στην ίδια την Κύπρο που είναι σκλαβωμένες. Αν όλοι μας είχαμε το νου μας προς τα εκεί θα μπορούσαμε να βρούμε ευκαιρίες ιδιόμορφης έστω επικοινωνίας με τις πόλεις αυτές, αλλά οπωσδήποτε μιάς αναγκαίας επικοινωνίας με τον κόσμο αυτό που είναι έγκλειστος, χίλιες φορές παραπάνω από τη δική μας περίπτωση του εγκλωβισμένου και του παγιδευμένου από την συνολικότερη μοίρα μας σαν άτομα μέσα στην κοινωνία την καταναλωτική.

«Εντός»: **Βλέπετε έναν εναλλαχτικό τρόπο επικοινωνίας μεταξύ σας και των Κυπρίων καλλιτεχνών;**

Κ.Σ.: Εχτός βέβαια από αυτή που μας κάλεσε εννοείτε το Δημαρχείο της Λευκωσίας και που είναι φανερή η συμμετοχή μας, επιδιώξαμε και μια επικοινωνία και με άλλους καλλιτέχνες της Λευκωσίας. Δεν είναι οπωσδήποτε ένας ο τρόπος επικοινωνίας. Είναι πολλοί. Τούτη τη φορά η συμμετοχή μας έγινε με τέσσερεις ζωγράφους από την Αθήνα και δύο τελικά από τη Λευκωσία. Θα μπορούσε σε άλλη περίπτωση να γίνει αυτή η επαφή και η επικοινωνία στο χώρο της Κύπρου και έξω από την οργανωμένη εξουσία ή από τις πηγές της εξουσίας. Κι' αυτοί οι τρόποι είναι πάρα πολλοί. Εγώ τουλάχιστον ως τεχνοκριτικός έχω διαλέξει στον τόπο που ήρθα τουλάχιστον δέκα. Και σύντομα στην Αθήνα θα τις συνθέσω καλύτερα και θα τις ανακοινώσω μέσα από το περιοδικό που δουλεύω, για να ενημερωθούν και οι Αθηναίοι και οι Κύπριοι.

«Εντός»: **Μια εκτίμηση για τη συγκεκριμένη έκθεση, κι ένα καθοδηγητικό διάβασμα μπορείτε να μας κάνετε;**

Κ.Σ.: Είμαστε ικανοποιημένοι με τη συμμετοχή των εκπροσώπων αυτών της γενιάς του 80. Είμαστε ικανοποιημένοι σαν εργαστήρι έστω και με τη συμμετοχή δύο μόνων Κυπρίων που κατέρριψαν ας σημειωθεί ένα νέο ρεκόρ στο εικαστικό γήπεδο. Είμαστε ικανοποιημένοι διότι ανοίξαμε το φεστιβάλ Λευκωσίας απ' την πλευρά των εικαστικών τεχνών· συνήθως οι κατεστημενες αρχές αποφεύγουνε αυτό το είδος των τεχνών διότι δεν είναι πολύ συμφέρον. Διότι λέει δεν είναι ευρύτερης, λαϊκότερης (βλέπε λαϊκιστικης) εκμετάλλευσης. Είδαμε κιόλας τα αρνητικά σημεία του φεστιβάλ. Ανοίγοντας το φεστιβάλ από την πλευρά μας είναι σαν να νομιμοποιούμε την κατάληξη του με το Νταλάρα. Δεν έχω τίποτε ενάντια στο συγκεκριμένο άνθρωπο αλλά δεν μπορούμε παρά να μιλήσουμε ευθέως για τη «δραχμοποίηση» αυτού του είδους της μουσικής. Αυτής της εμπορίας η οποία έχει γίνει μάστιγα στην Αθήνα και εδώ περισσότερο, με αυτή τη δισκογραφία και μ' όλη αυτή τη ρυπαντική του ήχου τους. Πραγματικά φαίνεται ότι εμείς ανοίγοντας το φεστιβάλ νομιμοποιούσαμε όλες τις υπόλοιπες εκδηλώσεις...

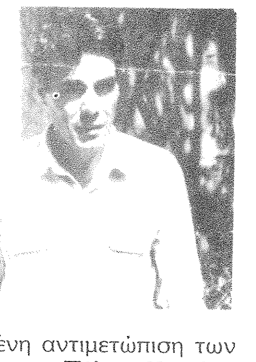

Κυριάκος Μαρταρακος.

Ας περάσουμε τώρα στην εξειδικευμένη αντιμετώπιση των έργων που παρουσιάστηκαν στην έκθεση της Πύλης. Καταλήξαμε στα 2 έργα του καθενός τελικά που παρουσιάσαμε. Γιατί πολλά έγιναν στην πορεία και καταστράφηκαν. Καταστράφηκαν συνειδητά γιατί ψάχνοντας, δημιουργώντας σε κίνηση ήταν φυσικό να καταλήξει και να κορυφωθεί αυτή η εργασία στα έργα που επιλέχτηκαν αυστηρά και αυτά αποτέλεσαν τη πιο σχετική τη πιο πυκνή ταυτότητα του κάθε καλλιτέχνη, διότι τα έργα όλων είναι μαζί αλλά και το καθένα χωριστά. Κρατάει τη διάσταση του, το ψυχισμό του, τη ταυτότητα και την οντότητα του αλλά και την προτεινόμενη γραφή του. Κυρίως μέσα απ' αυτή προσδιορίζουμε και την περίπτωση του κάθε καλλιτέχνη. Συνολικά πιστεύω ότι στήσαμε μια έκθεση η οποία ήθελε να είναι λιτή και πυκνή.

Στο σύνηθες κλίμα του κινήθηκε ο Κυριάκος Μορταράκος. Ανάλογη ποιότητα ενός δημιουργού που είναι τώρα πια φα-

νερή η σφραγίδα του στο χώρο των εικαστικών τεχνών της Ελλάδας, η οποία είναι στα πλαίσια της γραφής ενός αφηρημένου εξπρεσιονισμού με δραματική πολλές φορές κλίμακα και ως την τραγική του εξέλιξη αλλά και σε μια ποιητική λυρική στιγμή σε άλλες περιπτώσεις. Ο ζωγράφος αυτός είναι συνέχεια των προηγούμενων καταχτήσεων της Ελληνικής ζωγραφικής. Όταν ύψωνε τη σκυτάλη της η γενιά του 70 (στις περιπτώσεις του Ρότσογλου και του Θεοφυλαχτόπουλλου). Ο Μορταράκος την παράλαβε για πάρα πέρα. Στο κλίμα αυτό κινήθηκε η εργασία του όταν ήρθε στην Κύπρο και παρέδωσε έργα ποιότητος αυτού του χαραχτήρα της δημιουργίας. Η ανάγνωση πάντοτε μπορεί να γίνει καλύτερη. Σ᾽ αυτή την περίπτωση πρέπει να γνωρίζουμε καλά τη γραφή αυτού του τύπου. Και να υποψιαστούμε ότι αυτή η γραφή τείνει να σπάσει προς μια καινούργια υπέρβαση και στο θέμα της γραφής. Εκεί βρίσκεται η σημερινή προσπάθεια των παιδιών της γενιάς του 80 που στη δική της διαδρομή και στη δική της σκυτάλη έχει να κάνει τέτοιου είδους προτάσεις. Έτσι καταλαβαίνω ότι μπορούμε να παρακολουθήσουμε αυτή τη ζωγραφική πράξη του Μορταράκου.

Γιάννης Αντωνόπουλος

Εντελώς διαφορετική αλλά στο ίδιο κλίμα ποιότητας είναι και η δουλειά του Γιάννη του Αντωνόπουλου. Τείνει κι᾽ αυτή να χάσει τη γραφή του παρελθόντος, κοιτάει εντελώς άδολα να κινήσει το αίσθημα του και τα μέσα της έκφρασης του σε ότι είναι δυνατό, ότι είναι μπορετό να τον οδηγήσει στην απελευθέρωση της έκφρασης. Έτσι ενώ μπορεί κανείς να τον περιορίσει σ᾽ ένα -κλίμα «-ισμών» (επειδή τώρα κι εγώ απεχθάνουμαι την κονσέρβα των «-ισμών») θάλεγα ας τον κρίνουμε εξελισσόμενο πάνω σ᾽ αυτό που προτείνει από την άποψη της γραφής αλλά νάμαστε βέβαιοι ότι αυτό το άδολο και το αυθεντικό του «τώρα», είναι και το άρωμα το οποίο δημιουργεί τις εκρήξεις του και τις διαφάνειες μιας προσωπικής διατύπωσης αυτού του εικαστικού τρόπου έκφρασης.

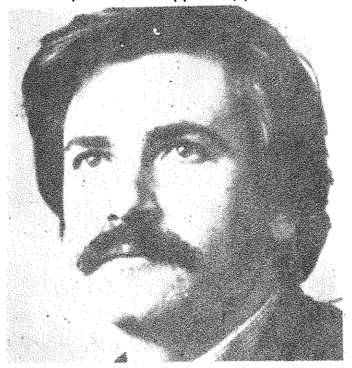

Γιάννης Αδαμάκος

Ο καλλιτέχνης ζωγράφος Γιάννης Αδαμάκος όπως φαίνεται στο έργο του βυζαίνει ακόμη από δύο σημεία κι᾽ αυτό φαίνεται ως μνήμη. Από την πλευρά του ενός σημείου είναι η ιδιαίτερα στημένη φιγούρα στο κέντρο του πίνακα, η οποία πλάθεται αναγκαστικά για να μην είναι ένα ξερό σύμβολο ρεαλιστικό, να μην είναι ένα σώμα με κόκκαλα για να κάνουμε ανατομία, αλλά παραδίδεται σαν είδωλο έκφρασης της τέχνης. Στη δεύτερη περίπτωση βυζαίνει από το Δημήτρη το Μυταρά. Διαπιστώνοντας ότι δεν θέλει να μείνει εκεί, κοιτάει να διαλύσει αυτές τις σχέσεις και επείγει μονίμως στις προσπάθειες του να υπερβεί αυτές τις δεσμεύσεις και τις επιρροές. Όταν συμβαίνει αυτό, το είδωλο του και η γραφή του πάλι δίνει τη δυνατότητα της απελευθέρωσης και υπάρχει μέσα από κει ένα μύνημα ότι σύντομα θα δεθεί περισσότερο με τις νέες υπερβάσεις και με τις καινούργιες ανάγκες μιας συλλογικής μεταμόρφωσης των αναγκών της έκφρασης, της εικαστικής. Βρίσκεται κι᾽ αυτή η πρόταση στην πολυφωνική ετερόκλητη σχέση της γενιάς του και απαντάει τελικά στην ανάγκη των εθνικών προσανατολισμών της τέχνης μας, για μια αυτονομία και μια εξάρτηση.

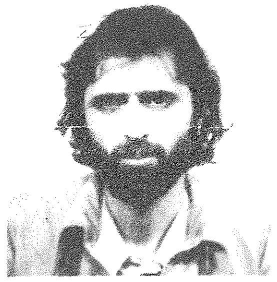

Γιάννης Γουρζή - Άννινος

Ιδιόμορφη είναι η περίπτωση του Γιάννη Γουρζή - Άννινου, ο οποίος έρχεται μέσα από μια ιερά σιωπή χρόνων. Μπορούμε να πούμε ότι είναι από τις λίγες εξόδους που κάνει από το εργαστήρι του και την κάνει τόσο μακρυά, δηλ. στη Λευκωσία.

Τα είδωλα που προτείνει είναι γυναίκες. Τα είδωλα του γενικότερα στη ζωγραφική, έχουν μια ιερή σιωπή απομόνωσης, είναι σεμνά και δεν τους επιτρέπει να φλυαρούν στην επιφάνεια. Είναι βαθύτατα συγκροτημένος ως καλλιτέχνης, και την γραφή του αυτή, χωρίς να υπολογίζει αν είναι παλιά ή καινούργια, την έχει τόσο προσωποποιήσει πλέον που μπορεί άνετα σε ότι σκοπεύει, να πραγματοποιήσει χωρίς όμως να μην είναι μια περίπτωση που κινείται στους χώρους... επιλογής και γούστου στη γραφή του Μπουζιάνη και του Διαμαντόπουλου. Αυτά τα δύο έργα που βλέπουμε εδώ βέβαια δεν είναι τόσο κοντά σ᾽ αυτό που λέω, αλλά έχει πάρα πολλά έργα και δουλειά πολλών χρόνων που δεν την έχει παρουσιάσει. Θα την παρουσιάσει σύντομα και θα φανεί ακριβώς η επιλογή που κάνει ο ίδιος μεταξύ αυτών των δύο ποιοτήτων της έκφρασης, μακρόχρονα δουλεμένης, του Μουζιάννη σαν δασκάλου από μέσα του και του Διαμαντόπουλου.

Ολιγόλογος και πυκνός όπως είναι αφήνει περισσότερο να κυκλοφορήσει στο έργο του το εικαστικό αίσθημα, μουσικά. Κι᾽ αυτή η μουσικότητα δε δέχεται να είναι λαϊκίστικη, προτιμάει να είναι στη φωνή του δραματικού αισθήματος, και των στέρεων αντιλήψεων κλασσικής και μοντέρνας σχέσης της γραφής του και μιας καινούργιας σύλληψης, φαντασιακής και τείνουσας να φτάσει, στα όρια αυτής της καινούργιας υπέρβασης στη σχέση του με την παρουσία των αναγκών της κοινωνίας μας σήμερα. Γιατί η Ελλάδα έχει πια καταργήσει τα σύνορα της με την Ευρώπη και ανήκει στην οριστική παιδεία την ευρωπαϊκή και ισότιμα δουλεύει με τους καλλιτέχνες τους ευρωπαίους. Εννοούμε τις εξαιρέσεις, τις ιερές μονάδες, τα άτομα και βέβαια σε καμιά περίπτωση δεν υποστηρίζω εγώ ότι η Ελλάδα είναι στο ίδιο επίπεδο το ευρωπαϊκό από άποψη γενικότερης κοινωνικής οργάνωσης.

Κίκος Λανίτης

Ο Κύπριος καλλιτέχνης ο Κίκος Λανίτης μέχρι τώρα ζωγράφιζε χωρίς ατομική σφραγίδα. Κι᾽ έγινε το θαύμα νομίζω. Κι᾽ ακολούθησε περισσότερο το δρόμο (στα δύο έργα, που παρουσιάσαμε και ιδιαίτερα στο ένα) των προδιαγραφών της γραφής του Κυριάκου Μορταράκου. Δηλαδή επηρεάστηκε έντονα. Τώρα ήτανε τόσο ανάγκη να επηρεαστεί όσο είναι διπλή ανάγκη μετά το τέλος και τη λήξη του έργου του να αποσπαστεί το συντομότερο απ᾽ αυτή την επιρροή και να το κάνει δική του υπόθεση. Πάντως σήμερα οφείλει κανείς να εκτιμήσει ότι αυτή η σχέση με τα τέσσερα παιδιά του έδωσε φτερά καινούργια. Αυτό περισσότερο μπορεί να πει κανείς ενθουσιασμένος και λιγότερο να αναλύσει εξειδικευμένες καταστάσεις που τελικά είναι σε πορεία διαμόρφωσης. Εύχομαι να είναι συνεπής όσο θα επιθυμούσα να είμαι και γω ως το τέλος της ζωής μας, γιατί πάντα φοβάμαι τη ματαίωση. Και αν σε μένα μπορώ να την αντέξω αυτοκτονώντας τουλάχιστον σ᾽ αυτόν δεν θα ήθελα να την αντέξω γιατί θα ήθελα να συνεχίσει, δημιουργώντας.

«Εντός»: Το ένα από τα δύο που λέτε είναι το κίτρινο, έτσι;

Σ.: Ναι αυτό εννοώ.

Ελένη Χατζηγεωργίου

Η κοπελιά η Κύπρια που συμμετείχε, η Ελένη Χατζηγεωργίου, αρκετά χρόνια στο ψυγείο πριν, όταν συναντήθηκε με τα παιδιά από την Αθήνα έπαθε απόψυξη και από τη νεκρά ύλη έχουμε ζώσα. Και είναι εντελώς περίεργο και εκπληκτικό, εκεί που δεν περιμένεις ζωή και ενέργεια, εκεί που είναι όλα νεκρά, βγαίνει μια ζωή επάνω. Η φύση έχει πολλές φορές κάνει τέτοια παιγνίδια. Και το κυκλάμινο φυτρώνει εκεί που δεν το περιμένεις. Εκεί που δε ζει κανένα λουλούδι. Η Ελένη Χατζηγεωργίου φαίνεται ότι είχε τη μοίρα αυτών των επιλογών διότι δε φτάνει τελικά να έχει σπουδάσει κανείς και μάλιστα με το Μόραλη και τους άλλους «Μοραλαίους», αλλά χρειάζεται και ένας κοινωνικός ελεύθερος περίγυρος για να εκφράσεις τις δυνατότητες σου. Φαίνεται ότι δεν ήτανε μοιραίο για ένα χρονικό διάστημα να είναι ελεύθερη στον κοινωνικό χώρο, δεσμευότανε με επαγγελματισμούς και με άλλα πράγματα και με το πρώτο που της δόθηκε η ευκαιρία ποτίστηκε και λουλούδιασε. Αυτό ήτανε μια αρχή. Οι επιρροές οι δεσμεύσεις και παγιδεύσεις είναι ακόμα εμφανείς αλλά επιτέλους ανοίχθηκε μια ελπίδα. Αυτό μου δίνει την ευκαιρία της βαθύτερης ανάγκης να είχα γίνει αιτία έτσι να ξανανθίσουνε, να ξαναλουλουδιάσουνε, να ξαναϋποκινηθούν δυνάμεις παγιδευμένες σε όλο το κυπριακό χώρο της τέχνης. Κι όταν μιλώ με βαθύτερη συγκίνηση για τον πολιτισμό δέκα χιλιάδων χρόνων της Κύπρου είναι ακριβώς γιατί αισθάνομαι την ανάγκη, να ποτίσουμε όλοι μαζί μέσα σ᾽ αυτή, σε δέκα χιλιάδες χρόνια, για να βρισκόμαστε πάντα προσκυνητές σ᾽ αυτό το αρχέγονο και ατελείωτο μέγεθος της ανθρώπινης δημιουργίας, που είχε τη μοίρα από την κοινωνία και τους θεούς να παλαίψει με το μέλλον. Εκεί πεταμένη η Κύπρος στο πέλαγο της Μεσογείου, ή του Αιγιακού πολιτισμού που ήταν η πηγή, οριστικά θα έλεγα και δογματικά ότι ήταν η πηγή της Ευρωπαϊκής δημιουργίας. Καμιά άλλη προσπάθεια πλαστογράφησης ευρωπαίων παραχαρακτών, ότι αυτή η Κύπρος δεν είναι δέκα χιλιάδες αδιάσπαστη ταυτότητα με την φαντασιακή επαναλαμβάνω και ενοραματική σύλληψη του κόσμου του ελληνισμού, στο χώρο τουλάχιστον της Ευρώπης με τον οικουμενικό της χαρακτήρα και κώδικα. Αυτός ο πολιτισμός επικράτησε, τουλάχιστον πέντε φορές σ᾽ όλο το χώρο αυτό, και τα δείγματα εδώ, τόσο στο μουσείο το αρχαιολογικό στη Λευκωσία, αλλά και στο ιδιωτικό μουσείο που επισκέφτηκα είναι τόσο σοβαρά σαν τεκμήρια και τόσο ουσιαστικό το υλικό που παρουσιάζεται.

Δεν είναι μόνο το θέμα το συναισθηματικό που μπορεί τούτη την ώρα να με συναρπάσει, είμαι περισσότερο ψυχρός όταν σκεφτώ και έτσι πρέπει να σκεφτώ, και πρέπει να σας το εξομολογηθώ ότι τέτοια βία θα έχουμε συνέχεια. Όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και αλλού και στην Αθήνα. Έτσι περίπου θα γίνουν τούτα τα πράματα. Σε δύο περιπτώσεις ο άνθρωπος χάνει το αίμα του, χάνει τη ζωή του. Όταν συμμετέχει στην κοινωνική αλλαγή και μετατροπή κοινωνικών συστημάτων, κι όταν αλλάζει αφέντη. Στην Κύπρο φαίνεται ότι κάποιο προηγούμενο αφέντη αλλάζει και κάποιο καινούργιο θα έχει. Εγώ θα έλεγα χωρίς περιστροφές, ότι η εκατοπενηντάχρονη κυριαρχία των Εγγλέζων τερματίζεται από την καινούργια κοινωνική δυναμική και μετατρέπεται σε αμερικάνικη κατοχή. Ο τούρκος βάρβαρος είναι όργανο. Αλλά δεν μπορώ να μην φτύσω και σ᾽ αυτόν που είναι δούλος και όπλο στα χέρια άλλων.

«Εντός»: **Αν διοργάνωνες εσύ ένα εργαστήρι για να φέρεις σ᾽ επαφή κάποιους ζωγράφους. Πώς θα το έκανες;**

Κ.Σ.: Αν ξαναέκανα αυτό το πείραμα γιατί για πείραμα πρόκειται, θα ήθελα να το επαναλάβω με περισσότερους ζωγράφους από την Αθήνα και πολύ περισσότερους από την Κύπρο. Κι᾽ όχι μόνο από τη Λευκωσία αλλά κι᾽ απ᾽ όλες τις άλλες πόλεις. Θα μπορούσε να γίνει σ᾽ ένα ανοιχτότερο χώρο, για παράδειγμα στα χωράφια. Να μη είναι ένα είδος συμποσίου όπως συνηθίζουν οι Ευρωπαίοι. Φυσικά θα έπρεπε να ήταν ένα ετερόφωνο εργαστήρι αλλά πάντοτε με την ανάγκη των συμμετεχόντων να συνδιαλλάχθουν και να επικοινωνήσουν. Αλλά η πραγματική απάντηση θα έβγαινε μέσα από αυτή την πράξη παρά μέσα από αυτά που έχω στο μυαλό μου.

«Εντός»: **Μήπως ένα εργαστήρι χρειάζεται κάποιου είδους καλύτερη προετοιμασία από το ΕΚΑΤΕ για παράδειγμα, μια καλύτερη προεργασία για τη συγκεκριμενοποίηση του στόχου... κ.λ.π.;**

Κ.Σ.: Τα ΕΤΕ και τα ΚΑΤΕ όλου του κόσμου είναι συνδικαλισμός. Αυτά αρέσκονται στο να δίνουνε το στόχο εκ των προτέρων.

Η δικιά μας παρέα τόνε βρίσκει το στόχο κατά τη διαδικασία της δουλειάς, αλλά αφού έχει προηγούμενα προετοιμαστεί και έχει κάνει την επιλογή της στις καινούργιες απαιτήσεις της κοινωνίας και της τέχνης της. Έτσι δεν μπορούμε να βάλουμε εκ των προτέρων στόχους. Τους στόχους τους έχουμε μέσα από τη δική μας ποιότητα επιλογών ή αυτών των επιλογών που εμείς θεωρούμε κατάλληλες και περιττεύει βέβαια η ανάγκη να γίνει από ένα σημείο συνδικαλιστικού φορέα ή όποιων άλλων φορέων κομματικών, κρατικών κ.τ.λ. Δεν έχω πολλή εμπιστοσύνη σ᾽ αυτές τις προστασίες, η αυτοδυναμία μας πρέπει να διατηρηθεί κάνοντας πιο αυστηρή ζωή, δεν χρειάζονται ξενοδοχεία, ας πάμε καλύτερα σ᾽ ανοιχτούς χώρους έχοντας το δικό μας κρεββάτι και τις δικές μας αποφάσεις μαζί.

«Εντός»: **Όμως ένα εργαστήρι που θα είχε ετερογενείς συμμετοχές είναι πιθανόν να καταντούσε πορτ-πουρί. Οι ζωγράφοι δηλαδή να μην επικοινωνούσαν μεταξύ τους...**

Κ.Σ.: Ασφαλώς υπάρχει ο κίνδυνος του πόρτ-πουρί, αλλά πάλι η ζωή κάπου τα ξεδιαλύνει τα πράγματα. Μόνη της. Δεν θα έρχονταν τόσο διαφορετικοί άνθρωποι να συνεργαστούν ας πούμε με την ομάδα και γενεά του 80. Δεν θα έρχονταν σε καμιά περίπτωση. Εμείς μόνο σ᾽ αυτή την περίπτωση είμαστε μαζί, γιατί έχουμε κάποια κοινά προβλήματα, κοινούς στόχους και ιδέες.

μια συνομιλία του κυριάκου ευθυμίου
με τον σπύρο βραχωρίτη

αντιγονη!

Η θεατρική λέσχη Βόλου με την Αντιγόνη τον Σοφοκλή έκλεισε αξιοπρεπής την αυλαία του 11ου Φεστιβάλ Λευκωσίας. Οι πολιτιστικές ανταλλαγές της Κύπρου με την Ελλάδα μας επέτρεψαν να ξεφύγουμε έστω και καθυστερημένα από την ανία. Πως θα σώζαμε τα προσχήματα χωρίς την μητέρα πατρίδα!

Η παράσταση που μας πρόσφεραν οι Βολιώτες ήταν πανέμορφη σαν αποτέλεσμα. Το αισθητικό της μήνυμα άγγιζε παρθένο τις αισθήσεις, χωρίς καμμία παρεμβολή της λογικής.

Ασφαλώς όμως η «εκδοχή» του Βραχωρίτη θα πρέπει να διαβαστεί, τουλάχιστον εκ των υστέρων, σαν ένα πείραμα στο οποίο τα κενά της επιστήμης συμπληρώθηκαν «ποιητική αδεία» κατά τρόπο αυθαίρετο. Αναφέρομαι κυρίως στην χρήση της βυζαντινής μουσικής και στην απόδοση της μουσικότητας του λόγου.

Ο Κυριάκος Ευθυμίου συνομίλησε για λογαριασμό μας με τον σκηνοθέτη του έργου Σπύρο Βραχωρίτη.

σ. σ.

Κ: Υπάρχουν πρόσωπα που αποτελούν τον μόνιμο Πυρήνα της ομάδας;

Σ: Το 1977 δημιουργήθηκε ένας μόνιμος Πυρήνας, ο οποίος διατηρείται μέχρι σήμερα, με την προσθήκη μόνιμων στελεχών, σε μόνιμη βάση, ώσπου φτάσαμε σήμερα στον αριθμό των δώδεκα προσώπων.

Κ: Οι αποφάσεις και γενικά ο τρόπος λειτουργίας του σχήματος είναι σε μια βάση συλλογικής ευθύνης και αντιμετώπισης;

Σ: Ναι. Υπάρχει συλλογική ευθύνη. Καλλιτεχνικός συγκεντρωτισμός με κοινή απόφαση, σε βαθμό που να υλοποιείται και να εκφράζεται μέσα από κάθε συγκεκριμένη πραγματικότητα, η προσωπικότητα του κάθε ανθρώπου. Σ᾽ αυτή τη βάση, μιλούμε για συλλογική ευθύνη απέναντι στο αποτέλεσμα και στην διατήρηση αυτού του αποτελέσματος.

Κ: Ποια είναι τα κυριότερα στοιχεία που πιστεύετε ότι συνθέτουν το καλλιτεχνικό «πρόσωπο» της θεατρικής Λέσχης του Βόλου.

Σ: Η Ελεύθερη Καλλιτεχνική δημιουργία μέσα από προσωπικές εμπειρίες, οι οποίες καταρχήν έχουν την σφραγίδα της Θεατρικότητας, αλλά παραμένουν εκτός τους Θεατρικού κώδικα, όπως αυτός ασκείται σήμερα από άλλα θεατρικά συγκροτήματα. Η πρόβα είναι το καθοριστικό στοιχείο της δουλειάς. Επιλέγονται στάσεις, χειρονομίες και ήχοι, οι οποίοι φωτίζουν το θεατρικό κείμενο με το φως μιας πραγματικότητας η οποία συνήθως δεν γίνεται δεκτή σ᾽ αυτό που λέμε θεατρική σύμβαση. Αυτή η πραγματικότητα αναγνωρίζεται από τον σύγχρονο θεατή — αποκρυπτογραφείται δηλαδή μέσα από την θεατρική πράξη — αποτελώντας μια λειτουργία συνενοχής αν θέλεις. Με δύο λέξεις μπορούμε να μιλήσουμε για παραθεατρική και μεταθεατρική λειτουργία. Ώστε, το κύριο γεγονός να αποτελεί πάντοτε η θεατρική πράξη και όχι ο λόγος του κειμένου.

Κ: Ποια τα κριτήρια όσον αφορά την επιλογή του ρεπερτορίου και σε ποιο βαθμό οι διάφορες εξελίξεις στον Ελληνικό χώρο επηρεάζουν αυτές τις επιλογές;

Σ: Πριν απ᾽ όλα η εκάστοτε πραγματικότητα της ομάδας η οποία αμέσως πληροφορείται και εμμέσως πληροφορεί. Για παράδειγμα η επιλογή γίνεται πάντοτε με βάση ένα στόχο. Ο στόχος αυτός είναι από την μια μεριά η αναζήτηση ενός καλλιτεχνικού στίγματος και από την άλλη, σε διαφορετική πάντοτε βάση, αναζήτηση μορφών επικοινωνίας με τους θεατές.

Κ: Στην παράσταση τώρα. Είναι κάποιοι συγκεκριμένοι λόγοι, που σας οδήγησαν σαν στο ανέβασμα της «ΑΝΤΙΓΟΝΗΣ» και όχι κάποιου άλλου αρχαίου δράματος;

Σ: Το κοινόχρηστο του θέματος και του έργου. Η Αντιγόνη σαν κείμενο αντιμετωπίζεται με τον ίδιο τρόπο που ο Σοφοκλής αντλεί την Αντιγόνη σαν μύθο. Για μας το κείμενο της Αντιγόνης είναι ο μύθος. Όταν λέμε μύθο εννοούμε την περιπέτεια του κειμένου δια μέσου των αιώνων, μέσα από τις φιλολογικές απόψεις ή κόντρες και της πάσης φύσεως παραστάσεις μέχρι και τον τρόπο διδασκαλίας της στα σχολεία.

Κ: Ουσιαστικά, ποιοι είναι οι λόγοι εκείνοι, που σας δημιούργησαν την ανάγκη χρησιμοποίησης της αρχαίας Ελληνικής και πόσο επιστημονικά κατοχυρωμένη θεωρείται αυτή σας την προσέγγιση;

Σ: Το αδιέξοδο το οποίο έχει δημιουργηθεί σήμερα από τις μεταφράσεις. Επειδή η παράσταση δεν παύει να αποτελεί και να διεκδικεί το όραμα μιας σημερινής σχέσης με το πρωτότυπο, η επιστημονική τεκμηρίωση του εγχειρήματος, υπήρξε ένα στοιχείο διαδικασίας πριν την παράσταση, όχι όμως και το καθοριστικό στοιχείο της παράστασης. Κύριο μέλημα της παράστασης δεν είναι μια επιστημονικά άψογη πρόταση. Μοιάζει περισσότερο με πρόταση μιας θεατροκεντρικής διδασκαλίας των αρχαίων Ελληνικών. Δηλαδή οι πρωτοβουλίες του παίρνοντας είναι θεατρική άδεια και όχι μόνο Φιλολογική άδεια.

Κ: Τι ακριβώς εννοείτε όταν δηλώνετε ότι η αρχαία Ελληνική είναι η Παγκόσμια γλώσσα του θεάτρου;

Σ: Η επινόηση του θεάτρου σαν είδος τέχνης, έγινε από τους Έλληνες με βάση μια συγκεκριμένη γλώσσα, η οποία κατάφερνε να εμπεριέχει το νόημα, στην υλικότητα των ίδιων της των στοιχείων. Επειδή αυτό το είδος της Τέχνης του θεάτρου άρχισε και έκλεισε μέσα σ᾽ ένα αιώνα, ενώ τα υπόλοιπα μέχρι σήμερα αποτελούν παραλλαγές του, η Ελληνική γλώσσα των κειμένων, περνάει από το στοιχείο της Παγκοσμιότητας όσο τουλάχιστον η Ιταλική γλώσσα, όσον αφορά την Όπερα.

Το Θέατρο είναι επινόηση Ελληνική και όσοι μιλούν για Θέατρο, υποχρεωτικά πρέπει να περνούν από την Παγκοσμιότητα της Ελληνικής γλώσσας.

Κ: Παρατηρήσαμε πως σε αρκετές περιπτώσεις ο λόγος ερχόταν σε αντίθεση με την κίνηση...

Σ: Κατά την άποψη μας το έργο είναι μια συνεχής εναλλαγή ρητορικών σχημάτων, τα οποία έχουν μέσα στην Ιστορία των μορφών τέχνης, την δική τους έκφραση και δεν έχουν καμμιά σχέση απολύτως με την ρεαλιστική έκφραση (συναισθήματα, χειρονομίες κ.τ.λ.) όπως την διαμόρφωσε ο δυτικός 19ος αιώνας. Έχουμε να κάνουμε θέατρο -κι᾽ όχι την χειρονομία της συγκίνησης όπως διαμορφώθηκε μετά το Ρομαντικό κυρίως κίνημα. Το ύφος και το ήθος του Ελληνικού Θεάτρου αποτελούν φαινόμενο ακουστικής λειτουργίας του θεατή και συγκίνησης του (η οποία είναι μουσικής υφής).

Παράδειγμα το φινάλε του Κρέοντα, όπου το τρικύμισμα της ψυχικής του κατάστασης, στηρίζεται αποκλειστικά στους Δόχμειους στίχους του Σοφοκλή κι᾽ όχι στο δραματικό, προσωπικής επιλογής παίξιμο του εκάστοτε ηθοποιού ή πρωταγωνιστή.

Κ: Πώς καταλήξατε στην επιλογή των Βυζαντινών ήχων;

Σ: Η επιλογή των Βυζαντινών δρόμων σε ορισμένα σημεία του έργου, έγινε με βάση την Φόρμα την Βυζαντινή και όχι το Θεοκρατικό της περιεχόμενο. Η Βυζαντινή Φόρμα, καταφέρνει να λειτουργήσει σαν η ζωντανή παράδοση σε μας του τελετουργικού και μυστηριακού χαρακτήρα πούναι τα κύρια στοιχεία της τραγωδίας.

Κ: Πώς αισθανθήκατε τον χώρο της Κύπρου γενικά;

Σ: Διαπίστωσα την σύγχρονη ιστορική τραγικότητα.

ΑΤΑΚΤΟΣ ΛΕΞΕΩΝ ΧΟΡΟΣ.
(Μετά την "ΑΝΤΙΓΟΝΗ" του Σοφοκλή.)
Λέσχη Βόλου.

Ἐλευθερία. Ποιότητα. Πρόσωπο. Ψυχή. Γνώση. Ἦθος. Ἀξία.
Κρίση. Πορεία. Στάση. Ἀντί-στάση. Ὅραμα. Πάθος. Οὐσία.
Φῶς. Ἀλήθεια. Μοναχικότητα. Χρόνος. Ἀπελπισία. Πόνος.
Θάνατος. Ἀγωνία. Φόβος. Κάθαρση. Χῶρος. Ἀδιέξοδο.
Φθορά. Ἐξουσία. Σύγκρουση. Ὄνειρο. Πραγματικότητα.
Ἄποψη. Δίψα. Πίστη. Ἐλπίδα. Τόλμη. Ἔρευνα. Καταγωγή.
Ἀναζήτηση. Ρίζα. Ξερρίζωση. Πλαίσιο. Ἱστορία. Ἐπίδραση.
Πολιτικό. Ἐξέλιξη. Ἀποκάλυψη. Μέλλον. Ἔδαφος. Βῆμα.
Ἀρχή. Δομή. Συγκρότηση. Ὁμάδα. Πυρῆνας. Μορφή.
Οὐσία. ~~Πρόσθεση~~ Συλλογικότητα. Συνοχή. Σύμπνοια. Πειθαρχία.
Γνησιότητα. Ὑγεία. Πάθος. Μέτρο. Εὐθύνη. Συνέπεια. Ἑνότητα.
Ἐνάργεια. Ἐπίγνωση. Ἐγρήγορση. Διαύγεια. Προσανατολισμός.
Εἰλικρίνεια. Ἀντικειμενικότητα. Ἀντίληψη. Διάσταση. Βίωμα.
Ἄσκηση. Ζῆλος. Μόχθος. Συνέχεια. Πείραμα. Ρεῦμα. Ἀντοχή.
Σύνολον. Πεποίθηση. Βάρος. Βάθος. Ἀφαίρεση. Ὕφος.
Λιτότητα. Ἀντι-οὐδετερότητα. Γνώμη. Ἔννοια. Ἀποστολή.
Λειτουργία. Εὐλάβεια. Σύνεση. Σεβασμός. Σεμνότητα.
Αὐστηρότητα. Ἀξιοπρέπεια. Ὡρίμανση. Αὐτογνωσία.
Ἀγάπη. Δόσιμο. Ἐπαφή. Στόχος. Μνήμη. | Οἰκοδόμηση.
Καθρέφτης. Μήνυμα. Θέση. Ὀφειλή. Ἐπι-κοινωνία. Μνήμη
Σύμβολο. Δεκτικότητα. Συγκίνηση. Ἐξαγνισμός. Κοινό.
Ὀντότητα. Αὐτοκριτική. Διάλογος. Παιδεία. Πνεῦμα. Πληρότητα
Μέγεθος. Δίκαιο. Θρῆνος. Ἔξαρση. Ἰδεολογία. Ὕπαρξη. Κατάδειξη
Προειδοποίηση. Καταγγελία. Ἑρμηνεία. Ἦχος. Λόγος. Σιωπή.
Ρυθμός. Ὑφή. Ἐνσάρκωση. Ἐπίπεδο. Ποίηση. Σκληρότητα. Μνήμη
Ἀγῶνας. Τεῖχος. Ἔξοδος. Νησί. Μισό. Λειψό. Πονῶ.
Τέχνη. Κραυγή. ΚΡΑΥΓΗ.

Ἐλευθερία.

Κυριάκος Εὐθυμίου.

ο γλαυκος κουμιδης μας γραφει:

intra-muro

(η λευκωσια στον δυτικογερμανικο τυπο)

Πενιχρή κι επουσιώδης ήταν η ειδησεογραφία στον τύπο της Κολωνίας γύρω από τις πολιτιστικές εκδηλώσεις που έγιναν στην Λευκωσία τον περασμένο Απρίλη. Η μεγάλης κυκλοφορίας τοπική KOELNER STADT ANZEIGER σε είδησή της την 21.4.86 αναφέρθηκε με μεγάλη συντομία στην από κοινού παρουσίαση του προγράμματος των εκδηλώσεων από τον πρεσβευτή της Κύπρου και τον προϊστάμενο των πολιτιστικών υπηρεσιών της Κολωνίας. Η σύντομη αυτή πρώτη αναφορά έδωσε τουλάχιστο στους αναγνώστες της μερικά στοιχειώδη μεγέθη:

«Για τρεις βδομάδες, από τις 25 Απρ. μέχρι τις 12 Μαΐου, 80 περίπου δημιουργοί θα ταξιδέψουν στην Κύπρο για να προβάλουν με ένα πλούσιο πρόγραμμα την πολιτιστική ζωντάνια της Κολωνίας». Για το κόστος των εκδηλώσεων η ίδια εφημερίδα έγραψε: «Οι εκδηλώσεις, που θα στοιχίσουν γύρω στις 150,000 DM, χρηματοδοτούνται, εκτός από τον Δήμο Κολωνίας, από το Δυτικογερμανικό Υπουργείο Εξωτερικών, το Ινστιτούτο Γκαίτε και το Κυπριακό Υπουργείο Παιδείας».

Η ίδια εφημερίδα επανήλθε στο θέμα την 7.5.86 με άρθρο της UTE KALTWASSER. Το άρθρο, με τίτλο «Η Λευκωσία παραδειγματίζεται από την Κολωνία», είχε ως εξής:

«Για μια ακόμη φορά κατάλαβα πόσο ελκυστική και σημαντική είναι η Κολωνία διεθνώς. Αυτό δήλωσε η δήμαρχος GEPA MAIBAUM που μόλις επέστρεψε από ένα δεκαήμερο ταξίδι στην Κύπρο και το Ισραήλ. Η δήμαρχος εγκαινίασε στην Κύπρο μια εβδομάδα πολιτιστικών εκδηλώσεων, όπου με χαρά της διαπίστωσε πως η Κολωνία αποτελεί πρότυπο σε πολλούς τομείς. Για παράδειγμα ο δήμαρχος της Λευκωσίας θέλει να δημιουργήσει πεζόδρομους σύμφωνα με τα εδώ πρότυπα και σκοπεύει να στείλει τον υπεύθυνο για τους δημοτικούς κήπους της Λευκωσίας στην Κολωνία για ενημέρωση.

Ένας άλλος αξιοσημείωτος δεσμός με την Κολωνία, που έκανε εντύπωση στη δήμαρχο, είναι το γεγονός πως ο υπουργός εμπορίου της Κύπρου υπήρξε εισαγωγέας της κολώνιας 4711, όπως της είπε ο ίδιος στη διάρκεια επίσημου γεύματος».

Στη συνέχεια του άρθρου της η UTE KALTWASSER αναφέρθηκε πολύ πιο εκτεταμμένα και ουσιαστικά στην μετέπειτα επίσκεψη της δημάρχου στο TEL-AVIV, που είναι ήδη από το 1979 επίσημα διδυμοποιημένο με την Κολωνία.

Μια άλλη και βαρυσήμαντη αναφορά στις εκδηλώσεις ήρθε παραδόξως από το μακρινό Βερολίνο. Σε άρθρο του στην TAGESZEITUNG που εκδίδεται εκεί, ο ανταποκριτής στη Λευκωσία KLAUS HILLENBRAND έγραψε στις 17.7.86 τα ακόλουθα, κάτω από τον ευρύτερο τίτλο «Κύπρος: Το νησί της Αφροδίτης σε πορεία σύγκρουσης»:

«Η πέτρα του κακού ήταν μια πέτρα, για την ακρίβεια η «Χρυσή Πέτρα για την Λευκωσία». Το επιχρυσωμένο 'έκθετο', που κατασκεύασε ο καλλιτέχνης HEINRICH BRUMMACK από την Κολωνία, παρουσιάστηκε πανηγυρικά στο κοινό στις 11 Μαΐου στα πλαίσια μιας εβδομάδας πολιτιστικών εκδηλώσεων των πόλεων της Κολωνίας και της Λευκωσίας. Λίγες μόνο μέρες αργότερα και όχι τόσο πανηγυρικά, καίγονταν στη βάση του μνημείου παλιά λάστιχα αυτοκινήτων. Το χρυσάφι έγινε μαύρο.

Ένας θα μπορούσε καλοπροαίρετα να υποθέσει πως πρόκειται για χάππενιγκ εν αγνοία του καλλιτέχνη και άνευ δημοτικής αδείας. Οι πιο ρεαλιστές υπέθεσαν πως πρόκειται για σκέτο βανδαλισμό. Και οι δύο υποθέσεις ήταν λάθος.

Λίγο αργότερα η κυπριακή εφημερίδα 'Ελευθεροτυπία' πήρε ένα άκρως συνωμοτικό γράμμα, συνταγμένο με αποκομμένα κεφαλαία γράμματα, στο οποίο μια 'ομάδα ευαίσθητων κριτικών' αναλάμβανε την ευθύνη για τις επεμβάσεις στην πέτρα καθώς και για μερικές άλλες πράξεις στις οποίες θ' αναφερθούμε πιο κάτω. Στο ανάκατο σημείωμά τους οι 'κριτικοί' κατηγορούν τους επίσημους καλλιτεχνικούς φορείς για ξενομανία. Αποκορύφωμα των κατηγοριών είναι πως ο HENRICH BRUMMACK, μαζί με άλλους καλλιτέχνες από την Κολωνία, έκανε περιοδείες στην τουρκοκρατούμενη βόρεια Κύπρο και τρωγόπινε με τους τούρκους κατακτητές στη σκιά του κατεχόμενου κάστρου της Κερύνειας.

Αλήθεια, τέτοιες κατηγορίες, ακόμα κι όταν δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα, φαίνονται βαριές στους έλληνες της Κύπρου, που θεωρούν το νησί τους ακραίο προπύργιο του ελληνισμού. Τ' άλλα σημεία της επιστολής των 'κριτικών' είναι λιγότερο οπερετικά. Οι συντάκτες της προσάπτουν στους τούρκους την κατηγορία πως σφαγιάζουν καθημερινά τους άλλους λαούς.

Συνεπώς οι 'κριτικοί' αναλαμβάνουν και την ευθύνη για την καταστροφή ενός μνημείου ελληνοτουρκικής φιλίας, που έγινε σε προάστιο της Λευκωσίας πριν ενάμιση χρόνο.

Αν και οι 'κριτικοί' είναι στην πραγματικότητα μια μικρή απομονωμένη ομάδα πατριωτών, που μέθυσαν με το όραμα της Ελλάδας και που θεωρούν τους εαυτούς τους αναρχικούς, μπορούμε να πούμε πως τα εθνικιστικά συνθήματα δίνουν και πέρνουν ανάμεσα στους ελληνοκυπρίους. Οι 'κριτικοί' είναι η μύτη του παγόβουνου».

Στη συνέχεια του άρθρου του ο KLAUS HILLENBRAND κάνει μια ανασκόπηση του κυπριακού στην παρούσα φάση του, διαπιστώνει έξαρση των εθνικισμών και καταλήγει με τον φόβο πως μπορεί έτσι να οδεύουμε προς τη διπλή ένωση.

Κολωνία 10.8.86

γραφει ο κυριακος φιακας

προς→ε.κα.τε

ομαδα καλλιτεχνων ή συντεχνια

Κατ' αρχήν θάθελα να ευχαριστήσω το γενικό γραμματέα του Ε.Κ.Α.Τ.Ε για σχόλιο που έκανε με αφορμή το κείμενο μου «Τα προβλήματα της τέχνης στο Κυπριακό χώρο». (Εντός των τειχών Αρ. 13). Ζωτώ συγνώμην εάν στο άρθρο μου αυτό έδωσα λανθασμένες εντυπώσεις, όσον αφορά τις δραστηριότητες του Ε.Κ.Α.Τ.Ε. Ίσως πράγματι το νέο διοικητικό συμβούλιο τους Ε.Κ.Α.Τ.Ε κάτε νέο και πιο δημιουργικό στη Κυπριακή τέχνη, πράγμα που το εύχομαι θερμά. Μέχρι πάντως που έφυγα από τη Κύπρο (πριν 2-3 μήνες) λίγα θετικά είδα στην όλη δραστηριότητα του επιμελητηρίου.

Είναι επίσης πιθανόν ότι λανθασμένα ερμήνεψα το αίτημα σας προς το Υπουργείο Παιδείας να κατοχυρωθεί το ΕΚΑΤΕ σαν ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ εκπρόσωπος των εικαστικών καλλιτεχνών. Αλλά το ερώτημα παραμένει! Πως θα μπορεί να αντιπροσωπευτεί ή να παρουσιαστεί στη Μορφωτική Υπηρεσία ή στο Δήμο ή σε οποιονδήποτε άλλο σώμα ένας καλλιτέχνης που δεν είναι μέλος του Ε.Κ.Α.Τ.Ε; Υποθέτω πως αν κάποιο σώμα δεχτεί κατ' ευθείαν κάποιο καλλιτέχνη σημαίνει πως θα παραβιάζεται η «μοναδικότητα» της εκπροσώπησης που ζητά το ΕΚΑΤΕ. Εκτός βέβαια κι' αν ο καλλιτέχνης αυτός ζητά άδεια από το Ε.Κ.Α.Τ.Ε για τη συγκεκριμένο του ενέργεια. Θεωρώ ότι το αίτημα σας για αποκλειστικότητα εκπροσώπησης σημαίνει αποκλειστική εξουσία.

Δεν απέρριψα τα άλλα αιτήματα του Ε.Κ.Α.Τ.Ε (κοινωνικές ασφαλίσεις, κρατική επιχορήγηση κ.λ.π.). Αντίθετα είπα πως μερικά είναι σημαντικά και πρέπει να συζητηθούν. Όμως τέτοια προβλήματα δεν εμποδίζουν τον αληθινό καλλιτέχνη. Η μεγάλη φτώχεια του Γουίλλιαμ Μπλέικ (William Blake) δεν τον εμπόδισε να δημιουργήσει τόσο μεγάλα έργα.

Μπορεί να έχει δίκαιο το Ε.Κ.Α.Τ.Ε πως έχω συγχίσει το ρόλο του με το ρόλο μιας καλλιτεχνικής ομάδας. Σίγουρα αυτό είναι λάθος. Με βάση τους σκοπούς του Ε.Κ.Α.Τ.Ε όπως αναφέρεται στην επιστολή του γραμματέα του στο 14ο τεύχος του περιοδικού «Εντός των τειχών» (προαγωγή της Τέχνης στη Κύπρο, ανάπτυξη αλληλεγγύης και συνεργασίας μεταξύ των μελών, ομαδική προάσπιση και προώθηση των δικαιωμάτων και συμφερόντων των μελών του) φαίνεται πως ο ρόλος του είναι περισσότερο, εκείνος μιας «συντεχνίας» καλλιτεχνών και καλλιτέχνιδων και σε αυτό το ρόλο τους εύχομαι κάθε επιτυχία.

Ωστόσο φαίνεται πως αυτό το κείμενο μου, τα μέλη του Ε.Κ.Α.Τ.Ε εδιάβασαν μόνο το κομμάτι που αφορά το επιμελητήριο. Το υπόλοιπο ήταν δίχως ενδιαφέρον; Πίστευα πως ορισμένα από τα σημεία που έθιξα θα προσέλκυαν το ενδιαφέρον ενός σώματος που νοιάζεται για τη προαγωγή της τέχνης στη Κύπρο. Αναφέρθηκα στο ζήτημα της σχέσης του κοινού με τη τέχνη, του κράτους με τη τέχνη, στο πρόβλημα των ψευδοκαλλιτεχνών που πλασάρουν διακόσμηση στη θέση της τέχνης και σε άλλα. Πολύ θα μ' ενδιέφερε η θέση του Ε.Κ.Α.Τ.Ε πάνω σ' αυτά τα θέματα.

με εμπιστοσυνη
κυριακος φιακας

βατερλω ή στηριγμα του ερωτα;

τη συζητηση επιμεληθηκε ο γιωργος θεοδουλου

Η συμβίωση μέσα κι έξω από τον γάμο είναι το θέμα της συζήτησης μας σ᾽ αυτό το τεύχος. Ἠταν αναπόφευκτο, έστω κι αν δεν ορίστηκε, να ασχοληθούν όλοι οι συζητητές κυρίως με την ερωτική συμβίωση. Φαίνεται είναι και η πιο προβληματική.

Το «ΕΝΤΟΣ» προσπάθησε να γίνει μια συζήτηση σφαιρική, που να περιλάμβανε απόψεις από έγγαμους, άγαμους, ερωτευμένους και μη, αλλά προσκρούσαμε μάλλον στην «λεπτότητα» του θέματος.

Βασικοί αρνητές — με το γάντι βέβαια — οι άνδρες. Φαίνεται ότι χρειάζεται πολλά κκότσια για να μιλήσει ο άνδρας για τις αδυναμίες του τις συναισθηματικές, τις ανασφάλειες του, τις ανάγκες του... Ἰσως κουβαλά ακόμα το πρότυπο του άνδρα που δεν κλαίει ποτέ, του δυναμικού, του εγκεφαλικού, που δεν ασχολείται με συναισθηματικές σχέσεις, δηλαδή «γυναικεία πράγματα».

Ἰσως κι εγώ συμμετείχα υποχρεωτικά σαν οργανωτής της συζήτησης.

Μεταφέρουμε τη συζήτηση όπως έγινε, χωρίς να αλλάξουμε τη σειρά των όσων λέχθηκαν, γιατί πιστεύουμε πως έχει σημασία κι αυτή. Ἐτσι κι αλλιώς έγινε σ᾽ ένα φιλικό επίπεδο οπότε η κάθε μια πετούσε το «δικό» της, χωρίς να προσέχει αν πολυταιριάζει με τα προηγούμενα. Πιο πολύ μπορούμε να πούμε πως ήταν ελεύθερη έκφραση για τη συμβίωση παρά συζήτηση με ανάγκες απόδειξης, σωστού και λάθους ή επιρεασμού.

Στη συζήτηση πήραν μέρος η Θεοδώρα Παυλίδου, η Ντίνα Μουστερή και η Χρυστάλλα Χατζηδημητρίου.

ταυτιση - ματαιωση - μοναξια

Γ.: Ας αρχίσουμε με τα αίτια κι ανάγκες μιάς συμβίωσης.

Θ.: Μέσα από τή σχέση στη συμβίωση προσπαθούμε να βρούμε τους εαυτούς μας, να βρούμε ασφάλεια; Ἠ αν πρόκειται για μια συμβίωση μέσα στον γάμο, για να κάνουμε παιδιά; Είναι βασικό να βρούμε τις αιτίες της συμβίωσης με κάποιον. Τι είναι η σχέση για μας και τι θέλουμε να λύσουμε μέσα απ᾽ αυτήν;

Ν.: Νομίζω πως είναι δύο οι βασικές ανάγκες που μας οδηγούν στη συμβίωση:

α) Ο φόβος της μοναξιάς, ή ανάγκη γι᾽ ασφάλεια και

β) η ανάγκη για ολοκλήρωση μέσον του άλλου, αυτοπραγμάτωση μέσον του άλλου. Ανάγκη για να συμπληρώσουμε τις ατέλειες και τους προσωπικούς περιορισμούς μας με τη βοήθεια και την παρουσία του άλλου μέσα στη ζωή μας.

Βέβαια αυτά τα αίτια συμβίωσης υπάρχουν από υποκειμεν:κής κι αρχικής σκοπιάς. Αν τα δούμε διαχρονικά όμως θα ξεχωρίσουμε δύο χαρακτηριστικά στην εξέλιξη του ανθρώπου όσον αφορά τις θυσίες στην συνύπαρξη:

α) Μια συνεχής τάση του, από την στιγμή που αρχίζει η συμβίωση, είναι η πλήρης συνταύτιση με τον άλλο. Η τάση να γίνει ένα με τον άλλο. Δηλαδή να εξαφανίσει τον άλλον και να εξαφανιστεί ταυτόχρονα μέσα στον άλλο. Αυτή η ανάγκη αφομοίωσης μας ωθεί να χρησιμοποιούμε τον άλλο σαν αντικείμενο για να ικανοποιήσουμε τις ανάγκες μας. Προσπαθούμε να τον δούμε σαν προέκταση του εαυτού μας. Ακόμα και του φυσικού μας εαυτού.

β) Η διάψευση, ματαίωση αυτής της ανάγκης μας.

Διαπιστώνουμε συνεχώς ότι ο άλλος δεν μπορεί να γίνει όργανο μας, να αφομοιωθεί εντελώς. Να γίνει δηλαδή η πλήρης συνταύτιση που υπήρχε όταν είμαστε βρέφη με τη μαμά. Σαν την πρωτόγονη σχέση όπου το έμβρυο και η μητέρα ήταν ένα. Υπάρχει δηλαδή μια τάση να ξανάρθουμε σ᾽ αυτήν την κατάσταση και ταυτόχρονα γίνεται μια συνεχής διάψευση της. Προσκρούουμε στη διαφορά του άλλου και τούτο επιβεβαιώνει συνεχώς την μοναξιά μας. Κι᾽ έτσι ενώ ξεκινούμε για να λύσουμε το πρόβλημα της μοναξιάς μας, διαπιστώνουμε συνεχώς ότι είμαστε μόνοι, διότι ο άλλος δεν μπορεί να γίνει ένα μαζί μας. Αυτό το ξεκαθάρισμα των ορίων μας, μας οδηγεί στην διαμόρφωση της ατομικότητας μας.

Θ.: Το πρώτο χαρακτηριστικό αναφέρεται στην ερωτική συμβίωση;

Ν.: Ὀχι δεν σκεφτόμουν τον έρωτα.

Θ.: Πρέπει να δούμε όμως τι ρόλο παίζει το ένα στο άλλο. Δηλαδή ο έρωτας στη συμβίωση κι αντιστρόφως, η συμβίωση στον έρωτα.

Φιλία - έρωτας

Ν.: Νομίζω ότι περιλαμβάνονται και τα δυο χαρακτηριστικά στον έρωτα.

Γ.: Νομίζω όμως πώς αυτά είναι δυνατό να περιέχονται και σε μια φιλία όπου υπάρχει το ερωτικό στοιχείο με την ευρεία έννοια του.

Χ.: Μπορεί, αλλά στην συμβίωση είναι καθοριστικά στοιχεία.

Θ.: Συμφωνώ. Είναι κύρια στοιχεία και στηρίζουν τη συμβίωση.

Ν.: Ερχόμαστε όμως στο ερώτημα ποιά η διαφορά της φιλίας από τον έρωτα.

Γ.: Να εξηγήσω τι εννοώ. Υπάρχουν όπως είπε η Ντίνα δυο χαρακτηριστικά στη συμβίωση. Η τάση συνταύτισης και η διάψευση της. Αυτά νομίζω μπορούν να υπάρξουν και σε μια φιλική σχέση, και μάλιστα χωρίς συμβίωση. Αλλά ας τη δούμε με συμβίωση. Μια φιλική συμβίωση κι όχι ερωτική, μπορεί να ᾽χει αυτά τα χαρακτηριστικά.
Οπότε τι θ᾽αλλάζει με το να προστεθεί το ερωτικό στοιχείο;

Ν.: Ὀταν είναι ερωτική η σχέση, ακόμα και στην ίδια την ερωτική πράξη, πραγματοποιείται, βρίσκει έδαφος, αρκετή απ᾽ αυτή την φαντασίωση της αφομοίωσης.

Γ.: Συμφωνώ, και νομίζω πως γίνεται αυτό, διότι η συμπεριφορά σ᾽ εκείνη την κατάσταση είναι αρκετά αυθόρμητη, με μειωμένες τις αναστολές. Κι᾽ έτσι εκφράζεται πιο εύκολα στην ερωτική πράξη η ανάγκη γι᾽ αφοιμοίωση κι επομένως ακολουθεί η διάψευση.

Χ.: Δώσαμε όμως στην ερωτική σχέση πολύ σημαντική θέση στη ζωή μας. Επενδύσαμε τα πάντα σ᾽ αυτήν και δεν τα επενδύουμε στην φιλία. Γι᾽ αυτό αν δεν ταυτιστούμε στη φιλική σχέση δεν θά᾽ναι φοβερό το τραύμα, η απογοήτευση. Οι προσδοκίες που έχουμε από ένα ερωτικό σύντροφο δεν είναι οι ίδιες μ᾽ εκείνες που έχουμε από ένα φίλο.

Θ.: Μπαίνει κι άλλο θέμα όμως. Πως βλέπει ο καθένας την φιλία;
Για μένα ας πούμε κάποια στιγμή μεταβάλλεται και δεν υπάρχει φιλία, παρά μόνο έρωτας. Με όλους τους ανθρώπους. Η φιλία δηλαδή για μένα έχει κλειστά σύνορα, ενώ ο έρωτας είναι ολοκληρωμένη σχέση. Οι άλλες σχέσεις είναι κατώτερες.

Γ.: Δηλαδή ο έρωτας δεν έχει φιλία; Πού είναι τα όρια; Κι αν δυο φίλοι κάνουν έρωτα αυτό σφραγίζει πια τη σχέση με ερωτικό στοιχείο; Και από την άλλη, αν δύο ερωτευμένοι δεν κάνουν έρωτα δεν τό ᾽χουν;

Θ.: Θα ήταν θαύμα αν απουσίαζαν οι αναστολές, κι απαγορεύσεις και είχαμε ερωτικές σχέσεις με όλους τους ανθρώπους, δηλαδή είχαμε ερωτική επικοινωνία. Τη φιλία που έχει έρωτα μέσα, τη δέχομαι.

Γ.: Από κάποια σκοπιά συμφωνώ μαζί σου. Μια φιλία όλο κι ανεβαίνει τα σκαλοπάτια της επικοινωνίας. Φτάνει κάποτε σ᾽ ένα συναισθηματικό επίπεδο αρκετά ψηλό. Οπότε θα θέλουν και οι δυο να επικοινωνήσουν μαζί με όλες τις εκφράσεις της ζωής. Μια απ᾽ αυτές είναι κι ο έρωτας. Ἰσως μια φιλία άμα λειτουργούσε χωρίς αναστολές και τα απομεινάρια των γονεϊκών

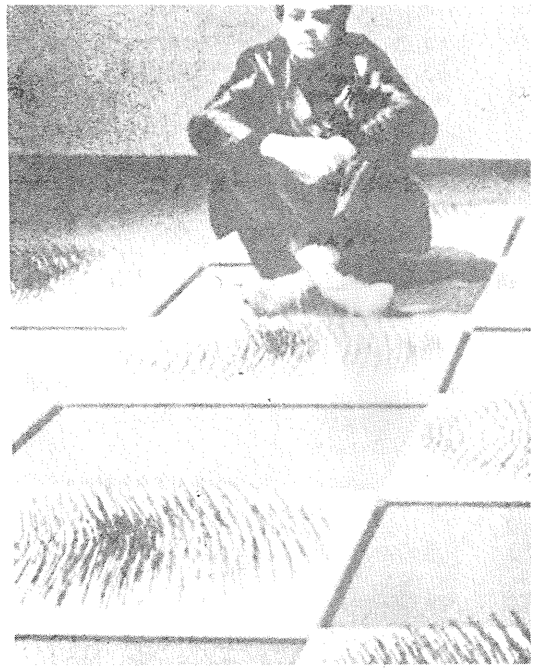

διαφορα - επιβιωσης

«μη», να έφτανε, να κατέληγε και στον έρωτα. Ὀπως είπες όμως θάταν θαύμα, που όπως ξέρουμε δεν έγινε ακόμα. Με τον ίδιο τρόπο πρέπει να μας προβληματίζει και η πολυμορφία της αγάπης: μητρική, πατρική, αδελφική, φιλική, ερωτική... Μήπως είναι αποτέλεσμα κάποιων ταμπού ή απαγορεύσεων που είχαν λόγο ύπαρξης όταν πρωτοεμφανίστηκαν. Ὀπως για παράδειγμα αποφυγή της αιμομιξίας. Αλλά στη συνέχεια παρέμειναν, έστω κι αν δεν χρειάζονταν μια και ο κίνδυνος για τα αθέμητα αποτελέσματα της αιμομιξίας μειώθηκε, σχεδόν μηδενίστηκε, με τα μέσα που μας παρέχει η τεχνολογία. Ὀμως βγαίνουμε έξω από το θέμα μας.

Ν.: Σωστά. Νομίζω ότι όλ᾽ αυτά έχουν σχέση με την τριαδικότητα. Η πρωταρχική σχέση μαμά-μωρό είναι ερωτική. Πότε σταματά αυτή η σχέση; Ὀταν παρέμβει ο τρίτος. Ας τον ονομάζουμε συμβολικά άνδρα-πατέρα.

Ουσιαστικά όμως είναι η κοινωνία που παρεμβαίνει στη σχέση μάνας - μωρού. Αυτός ο τρίτος είναι καθοριστικός στη σχέση δύο ανθρώπων.

Μας λέει μέχρι πού μπορεί να φτάσει. Δηλαδή παρεμβαίνει κι εμποδίζει την ταύτιση της μάνας με το μωρό. Ο έρωτας δεν χωρεί τρίτο, ειδικά σ᾽ αυτή την προγενετήσια κατάσταση. Κι ο τρίτος, η κοινωνία τα διαχωρίζει βάζοντας όρια για να επιτευχθεί η επιβίωση που έχει ανάγκη της διαφοροποίησης των ατόμων, κι όχι ταύτιση. Ο λόγος, η γλώσσα είναι και η επικύρωση της διαφοράς. Αν δεν υπάρχει διαφορά δεν θα υπήρχε γλώσσα. Γι᾽ αυτό και η πρώτη λέξη των μωρών είναι άρνηση, το «όχι», και όχι το «μάμα» που είναι απλώς φυσική προέκταση. Με το «όχι» λέει ότι «είμαι κάτι το διαφορετικό από σένα».

Αν ζούσαμε σε συνεχή ταύτιση δεν θα εξελισσόμαστε σαν άτομα.

Θ.: Ο έρωτας είναι πάντα ταύτιση;

Ν.: Στη γενετήσια φάση μπαίνει και η διαφορά των φύλων. Από τη στιγμή που κάνουμε έρωτα επιβεβαιώνουμε τη διαφορά μας. Η κοινωνία βέβαια αντιμετωπίζει το ζευγάρι σαν ένα πράγμα κι έτσι ενισχύει την τάση για ταύτιση.

Από την άλλη παρεμβαίνει με την μορφή των θεσμών, αξιών κ.λ.π. που εσωτερικεύονται διαφορετικά στο κάθε άτομο κι επομένως τα κάνει ν᾽ αναπτύσσονται διαφορετικά.

Χ.: Μα έτσι κι αλλιώς σε μια προσπάθεια ταύτισης ο ισχυρός θα επισκίαζε τον αδύνατο που θα υπόκυπτε. Οπότε είναι αδύνατη η ταύτηση.

Γ.: Θεωρήσαμε σίγουρη την ύπαρξη της τάσης για ταύτιση μέσα σε μια ερωτική σχέση. Αποκλείεται να βιώνουμε τη διαφορετικότητα μας και να θέλουμε συγχρόνως να ζήσουμε μαζί μ᾽ αυτή;

Θ.: Είναι ψυχολογική τάση όλων των ανθρώπων. Εκτός κι αν είναι ολοκληρωμένος κάποιος, οπότε δεν θάχει τέτοια τάση.

Χ.: Αυτή η βίωση και τελικά αποδοχή της διαφορετικότητας μέσα σε μια σχέση, σε μια ερωτική συμβίωση είναι αποδεκτή από την κοινωνία με τις ιδέες που έχει; Βλέπει όπως είπαμε τα άτομα στο ζευγάρι σαν ένα. Οπότε πώς θα λειτουργήσουμε αντιμέτωποι μ᾽ αυτές τις απαιτήσεις της κοινωνίας;

πιο αποδεκτος ο γαμος με παιδια

Ν.: Ευνοεί σίγουρα η κοινωνία την συμβίωση μέσα στον γάμο. Μετά σε δεύτερη μοίρα την συμβίωση με μια μόνιμη σχέση. Κι εκείνο που δεν δέχεται καθόλου είναι την συμβίωση με μη μόνιμη σχέση. Αυτή την απόρριψη αντιμετωπίζουν όσοι ζουν μόνοι τους. Και βέβαια τη γυναίκα που ζει μόνη της κι έχει παροδικές συμβιώσεις, την βάζει στο τελευταίο σκαλοπάτι αποδοχής.

Γ.: Δηλαδή η κοινωνία ιεραρχεί τις

δυο-δυο στο... σπιτακι δυο-δυο

συμβιώσεις στην εκτίμηση της, αρχίζοντας από την πιο αποδεκτή, τον γάμο με παιδιά (οικογένεια), κι ακολουθούν ο γάμος χωρίς παιδιά, το μακροχρόνιο ζευγάρι έξω από το γάμο, του εργένη με σύντομες συμβιώσεις και τελευταία την εργένισα.

Κατά πόσο όμως επηρεάζουν αυτές οι κοινωνικές παρεμβάσεις στην συμβίωση;

Ένας άνδρας θα συμβίωνε εύκολα, διότι δεν «παθαίνει» τίποτα. Ούτε βγαίνει τ' όνομα του, ούτε έχει προβλήματα με τους γονείς του ή τον κοινωνικό περίγυρο. Ενώ η γυναίκα που συμβιώνει, θεωρείται πόρνη κι έχει ένα σωρό οικογενειακά και κοινωνικά προβλήματα. Εκτός κι αν συμβιώνει με τον ίδιο άνδρα, όχι μόνο αρκετούς μήνες, αλλά αρκετά χρόνια. Μόνον τότε κάπως «αθωώνεται».

Ας φύγουμε λίγο όμως από τις εξωτερικές επιρροές κι ας έλθουμε στο «εσωτερικό» της συμβίωσης. Μέσα

στη συμβίωση ποιοι παράγοντες επιρεάζουν τη σχέση;

Θ.: Μα για ποια συμβίωση να μιλήσουμε; Μέσα στο γάμο ή χωρίς αυτόν;

Γ.: Δεν ξέρω αν έχουν μεγάλη διαφορά.

Θ.: Έχουν, διότι πολλές κοινωνικές παρεμβάσεις εισχωρούν και στη συμβίωση. Κι αφού είναι διαφορετικές οι παρεμβάσεις σε παντρεμένα ζευγάρια από τα ανύπαντρα θάχουμε και διαφορετικές επιπτώσεις.

Ν.: Ναι, αλλά να μην βλέπουμε μόνο τ' αρνητικά στοιχεία του γάμου. Καμιά φορά λειτουργεί θετικά. Προσφέρει κατοχύρωση, αναγνώριση.

Θ.: Αυτό το στήριγμα όμως πολλές φορές αποδεικνύεται ψευδαίσθηση. Γι' αυτό μόλις παρουσιαστεί μια κρίση στο ζευγάρι διαλύονται όλα.

Χ.: Η σχέση στηρίζεται σε άλλους και μόλις απομακρυνθούν γκρεμίζεται.

Γ.: Νομίζω πως γίνεται ένας εξελικτικός διάλογος αντιδράσεων. Ίσως το ανύπαντρο ζευγάρι αντιμετωπίζει άγχη, παρεμβάσεις κ.λπ. Δεν αποκλείεται όμως η κοινή εναντίωση σ' αυτά, ο συντροφικός πόλεμος ενάντια τους, να τους δένει. Βέβαια όταν διαρκέσει αυτή η κατάσταση γίνεται ενοχλητική και φθείρει τη σχέση.

Από την άλλη στο παντρεμένο ζευγάρι δεν υπάρχουν αυτά τα άγχη και οι αρνητικές παρεμβάσεις οικογένειας και κοινωνίας. Ίσως υπάρχουν σ' άλλο επίπεδο, που δεν προκαλούνται από εναντιώσεις στη σχέση. Οπότε μπορεί να σκεφτεί κάποιος ότι ο γάμος υποβοηθεί τη σχέση.

Θ.: Η χρησιμοποίηση του γάμου γι' αποφυγή κάποιου άγχους και άλλων εξωτερικών αρνητικών επιδράσεων νομίζω ότι είναι η καταστροφή μιας σχέσης. Γι' αυτό υπάρχει εφησυχασμός στην Κυπριακή οικογένεια.

η αγνοια βολευει;

Γ.: Ίσως είναι επικίνδυνος εφησυχασμός, αλλά φαίνεται ότι προσφέρει συγχρόνως ασφάλεια, όπως ειπώθηκε πριν. Επίσης, λογικά τουλάχιστον, μπορούμε να θεωρήσουμε πως ένα μεγάλο ποσοστό δυναμικού της σχέσης που καταναλίσκεται γι' αντίδραση στις παρεμβάσεις, μπορεί να εξοικονομηθεί και να διοχετευθεί στην προσπάθεια για ποιότητα της σχέσης.

Ν.: Εξαρτάται πολύ από τις προσδοκίες που έχει ο καθένας από τη συμβίωση. Και νομίζω πως έχουν περισσότερα προβλήματα όσοι ξέφυγαν κάπως από τις παραδοσιακές αξίες και πρότυπα, κι έχουν πιο πολλές απαιτήσεις από τον γάμο και την συμβίωση.

Γ.: Δηλαδή κάποιος που έζησε κι άλλες εμπειρίες κι απελευθερώθηκε ως ένα σημείο από τα παραδεχτά πρότυπα, πιο δύσκολα συμβιβάζεται. Θα προβληματίζεται για ό,τι κάνει. Κι έτσι μπορεί να δυσκολεύει την ζωή του εν σχέσει μ' έναν παραδοσιακό τύπο που παντρεύεται, φτιάχνει οικογένεια, κι έχουν αποφασίσει γενικά, οι παραδόσεις πως θα ζει.

Είναι όμως καλύτερα να ζεις στην άγνοια, έστω με λιγότερα άγχη και προβλήματα;

Χ.: Μα είναι καλύτερα να είσαι τυφλός για να μην βλέπεις την ασχήμια;

Θ.: Τώρα η γυναίκα νομίζω εκτός από τα κοινωνικά εμπόδια, φοβάται την ίδια την συμβίωση διότι σημαίνει αμέσως πολλαπλούς ρόλους: ερωμένη, οικοκυρά, συντρόφισα κ.λπ.

απελευθερωμενη με πιο πολλες συγκρουσεις

Ν.: Συμφωνώ. Πράγματι με την κάποια απελευθέρωση της ξέφυγε από τους παραδοσιακούς ρόλους κι αυξήθηκαν οι ευθύνες της. Δεν είναι εύκολο για μια σύγχρονη γυναίκα με οικονομική ανεξαρτησία, να της ζητά συγχρόνως η κοινωνία, να περιορίζεται και να είναι σε δεύτερο ρόλο: να αφωσιωθεί και στο σπίτι, στα μωρά...

Αυτή η σύγχιση της δημιουργεί αρκετές συγκρούσεις.

Χ.: Ρίχνουμε το βάρος μας από την αρχή της συζήτησης στο φταίξιμο της κοινωνίας και στους εξωτερικούς παράγοντες, κι έχουμε διαχωρίσει τη συμβίωση σε έγγαμο, κι άγαμο.

Αυτά τα σχήματα νομίζω είναι επιφανειακά. Μεγαλύτερη σημασία έχουν τα άτομα. Πώς λειτουργούν δηλαδή μέσα στη συμβίωση;

Γ.: Αρκετά απ' αυτά που λέμε νομίζω πως επιρεάζουν την λειτουργικότητα μας στη συμβίωση.

Ν.: Συνεχίζω με τη διαφορά άντρα -γυναίκας στη συμβίωση. Η γυναίκα μαθαίνει να είναι ήπια, υπομονετική, λιγομίλητη, να μην «μπαίνει» του άντρα, ενώ αυτός έμαθε να μη μιλά καθόλου για τα συναισθήματα του.

Σήμερα αυτοί οι μηχανισμοί λειτουργούν σε μια παραδοσιακή σχέση, ενώ δεν έχουν θέση σε μια σύγχρονη.

Σ' αυτήν υπάρχει ανάγκη για επικοινωνία και αλλαγή τρόπων έκφρασης. Έτσι η γυναίκα στο σύγχρονο ζευγάρι επιδιώκει την ισοτιμία της. Ο άντρας ακούοντας την ή πανικοβάλλεται ή γίνεται πολύ επιθετικός για να την σιωπήσει.

Χ.: Γι' αυτό είναι αναγκαία η εξέλιξη και των δύο. Αν και είμαστε σε μια μεταβατική φάση με πολύ συγχισμένα αυτά τα πράγματα.

οσο πιο μακρια τοσο πιο καλα;

Γ.: Να έλθουμε στη συμβίωση με πιο συγκεκριμένα στοιχεία. Τι δεν μας αρέσει και τι μας αρέσει σ' αυτήν; Τι γίνεται δηλαδή στην πράξη;

Μια έρευνα για τη συμβίωση έβγαλε σαν συμπεράσματα πως πιο πολλά ζευγάρια που κοιμούνται στο ίδιο κρεβάτι χωρίζουν, εν σχέση με άλλα που κοιμούνται σε διαφορετικά κρεβάτια. Και λιγότερα όταν κοιμούνται σε διαφορετικά δωμάτια.

Η έρευνα σταμάτησε ως εκεί. Εγώ όμως διερωτούμαι μήπως χωρίζουν ακόμη λιγότερα ζευγάρια που μένουν σε διαφορετικά σπίτια;

Μήπως επιδρά θετικά στη σχέση η δυνατότητα ή μη, της επιλογής; Δηλαδή όταν ζουν σε διαφορετικά κρεβάτια, αν θέλουν θα βρεθούν σ' ένα κρεβάτι, κι όταν έχουν διαφορετικά δωμάτια αν θέλουν θα συναντηθούν στο ίδιο δωμάτιο. Οπότε φτάνουμε στον ανώτερο βαθμό ελεύθερης επιλογής συνεύρεσης, όταν ζουν σε διαφορετικά σπίτια. Ίσως αυτή η λειτουργική δυναμικότητα της επικοινωνίας για συνεύρεση επιδρά πολύ στην διατήρηση της καλής σχέσης.

Θ.: Ναι, μα άμα κάνουν παιδιά;

Γ.: Βάζοντας τα παιδιά στη μέση, νομίζω ότι αποενοχοποιούμαστε κι ενοχοποιούμε αυτά. Έστω ασυνείδητα.

η συνηθεια νεκρωνει τη διαθεση

Ν.: Νομίζω ότι είναι φυσικό η συνήθεια να νεκρώνει τη διάθεση να είσαι μ' έναν άνθρωπο. Και δεν είναι τυχαίο που η ύπαρξη των παιδιών βοηθά πολλές σχέσεις.

Ενισχύεται μια σχέση όταν υπάρχει κοινός σκοπός. Αλλά το πρόβλημα είναι να βρουν την ισορροπία τους. Να καταφέρω να νιώθω ο εαυτός μου και ταυτόχρονα να έχω κάποιον που με αγαπά και μοιράζομαι πραγματικά μαζί του πολλά πράγματα.

Γ.: Ναι αλλά αν είναι μόνο να τον αγαπώ χωρίς να είμαι ερωτευμένος και να μπορώ να μοιράζομαι μαζί του κάποια πράγματα, δεν βλέπω να διαφέρει από φιλία. Οπότε γιατί να μην συζώ με δυο ή τρεις φίλους;

η πολυγαμια απετυχε

Ν.: Δεν είναι δυνατόν να έχουμε πάντα ερωτική επιθυμία, αλλά μπορεί να μας συνδέουν πάντα πολλά άλλα πράγματα.

Γ.: Δεν γίνεται να μας συνδέουν με πολλούς διάφορα πράγματα;

Ν.: Δεν μπορείς νάχεις με πολλούς δεσμό. Κάτι θ' αφαιρέσεις από τον πρώτο.

Χ.: Και θάναι όλες οι σχέσεις σου ακρωτηριασμένες.

Ν.: Χρειαζόμαστε την αίσθηση ότι ένας άνθρωπος είναι ο άνθρωπος μας κι έχουμε πολλούς άλλους που αγαπούμε.

Γ.: Δηλαδή η συμβίωση με περισσότερα από ένα, άτομα, ακρωτηριάζει τις σχέσεις με όλα.

Χ.: Έχει αποδειχθεί στην πράξη ότι οι πολυγαμικές σχέσεις έχουν αποτύχει.

Ν.: Εγώ πιστεύω στην κοινοβιακή ή κοινοτική ζωή, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα έχω ερωτικές σχέσεις με όλους. Πιστεύω στο ζευγάρι.

Χ.: Άλλο να ζεις στον ίδιο χώρο, κι άλλο ο έρωτας. Επειδή θα ζουν στον χώρο μου πολλοί, δεν θα σημαίνουν όλοι το ίδιο πράγμα για μένα.

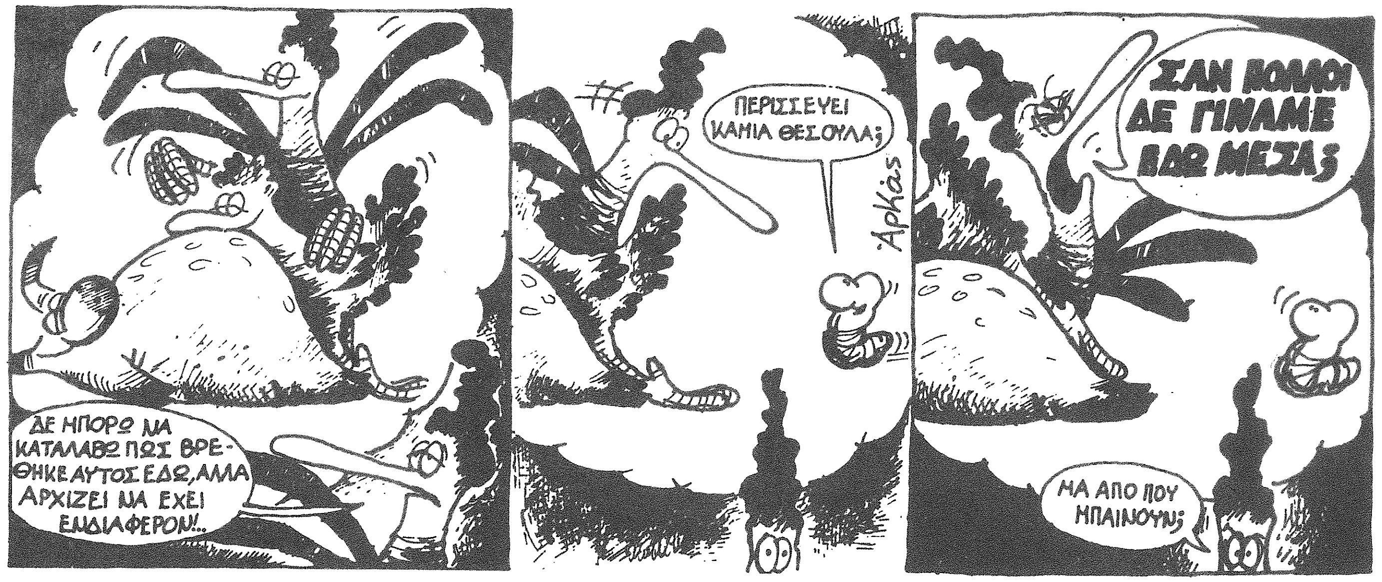

ΓΙΑΤΙ ΒΡΕ ΣΤΕΛΙΟ;

Ο ΤΙΤΛΟΣ

Σ.Σ: Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ Α+Ψ-Ω ΑΥΤΟΥ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ.

συνεντευξη με τον δημαρχο αγλαντζιας
ανδρεα πετρου

η αγλαντζια αλλαζει οψη...

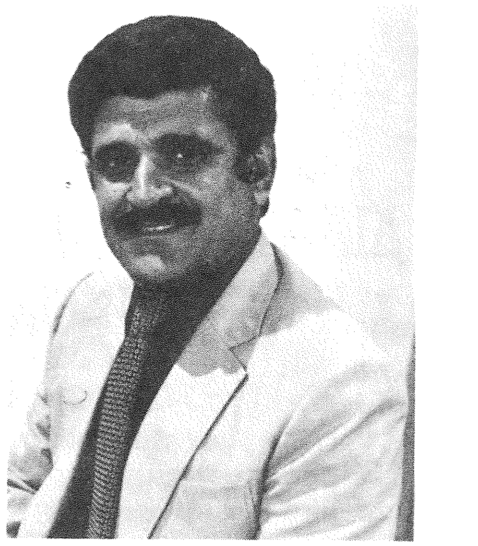

Ε: Πώς θα αντιδρούσατε στην άποψη που υποστηρίζει ότι είναι πιο δημοκρατικό να γίνονται δημόσια οι συνελεύσεις των δημοτικών συμβουλίων. Όποιοι από τους δημότες ενδιαφέρονται δηλαδή, να μπορούν να τις παρακολουθήσουν.

Α: Προσωπικά πιστεύω ότι η συμμετοχή του δημότη στη τοπική αυτοδιοίκηση είναι αναγκαία. Σημαίνει ότι αυτός έχει συναίσθηση της ευθύνης του έναντι του χώρου του. Με αυτή τη σκέψη αναζητούμε διάφορους τρόπους να προωθήσουμε αυτή τη συμμετοχή. Κατ᾽ αρχήν θα επεδίωκα ν᾽ αρχίσουμε με δύο τρόπους: τη σύσταση δημοτικών επιτροπών και τη διοργάνωση πανδημοτικών συγκεντρώσεων. Πέρα από τις πανδημοτικές συγκεντρώσεις προτείνουμε το θεσμό των περιφερειακών συνελεύσεων που θα απασχολούνται με τη συζήτηση και επίλυση των προβλημάτων της περιοχής και θα εκλέγουν αντιπροσώπους που θα συμμετέχουν σ᾽ ένα ευρύτερο αντιπροσωπευτικό σώμα. Τώρα, στη πορεία και την εξέλιξη αυτών των προτάσεων και η άποψη που εκφράσατε μπορεί να λειτουργήσει.

Ε: Αν σας το πρότεινε κάποιος για αύριο;

Α: Προσωπικά δεν θα με πείραζε. Υπάρχει φυσικά το δημοτικό συμβούλιο που πρέπει ν᾽ αποφασίσει.

Ε: Μπορεί ένας δημότης να υποχρεώσει το δημοτικό συμβούλιο να συζητήσει κάποιο θέμα;

Α: Αυτό και άλλα ανάλογα ζητήματα θα πρέπει να διέπονται από κάποιους κανονισμούς. Αυτοί οι κανονισμοί μελετούνται και θα ετοιμαστούν από την Ένωση Δήμων. Ανεξάρτητα όμως από αυτό, φυσικά και συζητούμε οποιοδήποτε πρόταση μας υποβληθεί.

Ε: Πως θα αντιμετωπίζατε την εισήγηση της έκδοσης ενός ενημερωτικού δελτίου του δημοτικού συμβουλίου, στο οποίο θα δημοσιεύονταν οι συζητήσεις του, οι δραστηριότητές του κλπ.

Α: Συμφωνώ, έστω και κάτι μικρό, που θα διανεμόταν στους δημότες...

Ε: Λίγα λόγια για τα σχέδια σας...

Α: Πέρα από τις τρέχουσες υποχρεώσεις μας τις οποίες βελτιώνουμε ήδη έχουμε καθορίσει ορισμένες προτεραιότητες σ᾽ ότι αφορά το πληθυσμό: είναι τα παιδιά, η νεολαία και οι υπερήλικες.

Για τα παιδιά διοργανώνονται ήδη παιδικές κατασκηνώσεις και προσφέρεται παιδοκομικός σταθμός. Ο νέος άνθρωπος έρχεται δηλαδή αμέσως σε επαφή με το δήμο του και διαμορφώνει τη συνείδηση του συνόλου.

Για τη νεολαία προορίζεται η μερίδα του λέοντος κατά κάποιο τρόπο, γιατί οι ανάγκες της είναι ατέλειωτες.

- Το δημοτικό Γυμναστήριο θα οικοδομηθεί σύντομα. Ήδη εξασφαλίστηκε χαλίτικη γη στη περιοχή Καθαρής και ο κ. Βαφειάδης εκποιεί δωρεάν τα αρχιτεκτονικά σχέδια. Θα υπάρχει πρόνοια για κολυμβητήριο επίσης.
- Διαμορφώνονται σύντομα πέντε πάρκα. Τα δύο είναι μεγάλα· αυτό του Αγίου Γεωργίου και αυτό κοντά στην Παιδαγωγική Ακαδημία. Τα άλλα τρία θα είναι μικρότερα· ένα στη Περνέρα, ένα στο Τριγωνάκι κι᾽ ένα κοντά στο αρχηγείο της αστυνομίας. Καλύπτεται δηλαδή όλη η Αγλαντζιά.
- Για το πολιτιστικό τομέα υπάρχουν πολλές σκέψεις. Ήδη η βιβλιοθήκη είναι σχεδόν έτοιμη να λειτουργήσει. Είναι πιθανόν επίσης να χτίσουμε μια αίθουσα πολλαπλής χρήσης σε συνεργασία με τη σχολική εφορεία.

Ε: Κάτι φήμες για αμφιθέατρο άκουσα;

Α: Η ιδέα είναι κάπως πιο φιλόδοξη, αλλά ευρίσκεται στα πολύ αρχικά της στάδια, και φυσικά το προχώρημα της εναπόκειται στο δημοτικό συμβούλιο. Πρόκειται για ένα πολιτιστικό σύμπλεγμα που θα περιλαμβάνει τη πεζοδρομοποίηση ενός μέρους του ιστορικού κέντρου της Αγλαντζιάς, ένα πολιτιστικό κέντρο (με τη διαμόρφωση της μεγάλης σπηλιάς που υπάρχει εκεί) και ένα αμφιθέατρο ακριβώς σε ένα φυσικό χώρο που προσφέρεται γι᾽ αυτό.

Ε: Κύριε δήμαρχε.... καλά ολ᾽ αυτά, ο κόσμος όμως θα συμμετέχει;

Α: Ασφαλώς το καίριο ερώτημα είναι αυτό κι᾽ ασφαλώς είναι εδώ που στοχεύουμε, παρά τις δυσκολίες. Πιστεύω πάντως ότι ο τομέας της νεολαίας πρέπει ν᾽ αυτοεκφραστεί. Να δημιουργήσουμε δηλαδή μια επιτροπή από αντιπροσώπους των οργανώσεων της νεολαίας η οποία θα καθορίζει το πως θα λειτουργούν όλοι αυτοί οι χώροι (βιβλιοθήκη, γυμναστήριο, πολιτιστικό κέντρο κλπ).

Ε: Για τους υπερήλικες;

Α: Στους υπερήλικες προσφέρουμε θεατρικές παραστάσεις δωρεάν μια εκδρομή το χρόνο και ένα συμβολικό δώρο. Τώρα προγραμματίζουμε την ανέγερση και λειτουργία μιας «Στέγης φροντίδας Ηλικιωμένων». Εκεί θα πηγαίνουν οι ηλικιωμένοι όποτε θέλουν. Θα υπάρχει φαγητό και χώροι για καθάρισμα. Θα υπάρχουν και χώροι διαμονής γι᾽ αυτούς που δεν έχουν παιδιά.

Ε: Ποια είναι τα πιο σημαντικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η πόλη σας;

Α: Ευτυχώς τρία από τα πιο σημαντικά προβλήματα οδεύουν προς τη λύση τους. Το ένα είναι η επέχταση των όρων υδατοπρομήθειας. Η κυβέρνηση αποφάσισε ότι μ ορεί να γίνει μια γενική επέκταση και πιστεύω ότι σύντομα θα εγκριθεί η απόφαση από το υπουργικό συμβούλιο. Τα βοθρολύματα που πετιούνται στη νεκρή ζώνη κοντά στη πόλη μας (θα μεταφέρονται στο εργοστάσιο) είναι ακόμα σοβαρό πρόβλημα. Όμως άρχισε να κατασκευάζεται ένα εργοστάσιο για τα λύματα κοντά στον Άγιο Σωζόμενο και επομένως θα λυθεί κι αυτό το ζήτημα σύντομα. Επίσης εξασφαλίσαμε ήδη χώρο για το δημοτικό γυμναστήριο. Επομένως σύντομα θα αφιερωθούμε σ᾽ άλλα προβλήματα. Αρχίσαμε πάντως ήδη να παλεύουμε για να διορθώσουμε το οδικό δίχτυο. Επίκεντρο εδώ είναι η ηλεκτροφώτιση και η κατασκευή πεζοδρομίων στη λεωφόρο Λάρνακας.

ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΚΟΝΤΕΜΕΝΙΩΤΗ

Ή

Ρ.Ι.Κ.: ΕΓΚΕΦΑΛΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΜΟΣΧΕΥΣΕΙΣ·

ΜΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΚΑΙ ΕΝΑΣ ΚΩΔΙΚΕΛΛΟΣ. (ΔΡΑΜΑ - ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΣΕ ΠΡΑΞΕΙΣ ΕΠΤΑ)

τοῦ ᾿Αντώνη Κοντεμενιώτη

(Τό ἔργον προορίζεται νά ὑποβληθεῖ πρός βράβευσιν στήν κριτικήν ἐπιτροπήν ἀπονομῆς τῶν κρατικῶν λογοτεχνικῶν βραβείων).

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

(ΜΙΑ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ.)

Στίς 16 Μαιου 1986 ἡ ᾿Εκτελεστική ᾿Επιτροπή τῆς Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ. ἐξέδωσε πρός τά μέλη της τήν πιό κάτω ἀνακοίνωση - ἐγκύκλιο:

Πρός ὅλα τά μέλη τοῦ προσωπικοῦ.

῞Οπως θά γνωρίζετε ὁ συνάδελφος Φοῖβος Φιλιππίδης ὑποφέρει ἀπό τήν καρδία του καί ὕστερα ἀπό πρόσφατη μετάβαση του στό Λονδῖνο οἱ εἰδικοί γιατροί ἀποφάσισαν ὅτι πρέπει νά ὑποβληθεῖ σέ μεταμόσχευση καρδιᾶς.

῾Η Ε.Ε. τῆς ΕΥΡΙΚ μελέτησε τό θέμα καί ἀπεφάσισε νά καλέσει τά μέλη τοῦ προσωπικοῦ νά συνεισφέρουν ἀπό £10 γιά τά σχετικά ἔξοδα. ῾Η Κυβέρνηση θά συνεισφέρει £10,000. Τό ποσό τῶν £10 θά ἀποκοπεῖ ἀπό τό Λογιστήριο σέ δύο δόσεις τόν Μάϊο καί ᾿Ιούνιο 1986.

᾿Εάν γιά ὁποιοδήποτε λόγο ἕνα μέλος δέν ἐπιθυμεῖ νά συνεισφέρει, παρακαλεῖται νά τό ἀναφέρει σέ ὁποιοδήποτε μέλος της Ε.Ε.

ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΥΡΙΚ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

῾Η Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ. εἶναι ἡ μία ἀπό τίς δύο συντεχνίες τοῦ Ρ.Ι.Κ. Περιλαμβάνει τό μή τεχνικό προσωπικό. Τά ἀρχικά σημαίνουν: ῞Ενωση ῾Υπαλλήλων Ραδιοφωνικοῦ ῾Ιδρύματος Κύπρου.

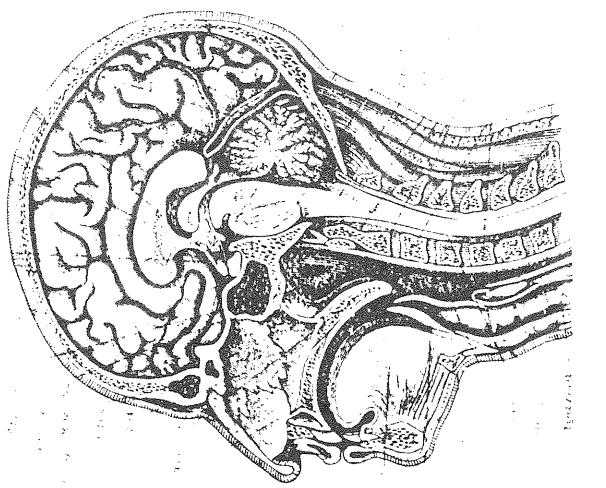

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΗ

(Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΕΝΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥ)

Μέ ἀφορμή τήν πιό πάνω ἐγκύκλιο τῆς Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ., ἕνας ὑπάλληλος, ὀνόματι ᾿Αντώνης Κοντεμενιώτης, ἀπέστειλε πρός τόν πρόεδρο τῆς συντεχνίας του, τῆς Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ., μιάν ἐπιστολή - παράκληση - διαθήκη, ἡμερομηνίας 22 Μαΐου 1986.

Η ΔΙΑΘΗΚΗ:

Πρόεδρον Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ.
μέσῳ Τμηματικῆς.
᾿Αντίγραφον:
Δικηγόρους μου·
Μέλη οἰκογένειας μου·
Χαρίλαον Παπαδόπουλον·
Πάνον ᾿Ιωαννίδην·
Νῖκον Δημητρίου.

Συνάδελφε,

Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐγκυκλίου τῆς Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ. ὅπου γίνεται παράκληση πρός τούς συναδέλφους νά συμβάλουν οἰκονομικῶς γιά τήν κάλυψη τῶν ἐξόδων μεταμόσχευσης καρδίας στόν συνάδελφον Φοῖβον Φιλιππίδην, θά ἤθελα καί ἐγώ νά ὑποβάλω προληπτικῶς τήν ἑξῆς σοβαρή προσωπική παράκληση:

Σέ περίπτωση πού θά προκύψει ἀνάγκη νά μοῦ μεταμοσχευθεῖ ἐγκέφαλος, (λόγω δυστυχήματος ἤ ἄλλης αἰτίας), σᾶς παρακαλῶ νά κάμετε ὅ,τι θά σᾶς εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν προκειμένου νά ἀποτραπεῖ λήψη ἐγκεφάλου ἀπό τούς ἑξῆς δυνητικούς δότες:

1. ***Χαρίλαον Παπαδόπουλον***
2. ***Πάνον ᾿Ιωαννίδην***
3. ***Νῖκον Δημητρίου***

Εὐχαριστῶ,
Α. ΚΟΝΤΕΜΕΝΙΩΤΗΣ

WHO IS WHO:

Τά τρία πιό πάνω ἀναφερόμενα πρόσωπα ἀποτελοῦν (κατά κατιούσαν φοράν ὅπως ἀναφέρονται στήν διαθήκην) τήν προσωπικήν ἱεραρχίαν τοῦ ὑπαλλήλου, ὁ ὁποῖος ὑπάγεται στήν λεγόμενην ῾Υπηρεσίαν Συντονισμοῦ καί Μεταφράσεων. ῞Ας ἀρχίσουμε κατά ἀνιοῦσαν φοράν:

῾Ο κ. Νῖκος Δημητρίου εἶναι ὁ Προϊστάμενος αὐτῆς τῆς ῾Υπηρεσίας καί φέρει τόν τίτλον ᾿Ανώτερος Μεταφραστής/Συντονιστής. (᾿Ανώτερος!). ῾Ο κ. Πάνος ᾿Ιωαννίδης εἶναι ὁ διευθυντής τοῦ τμήματος τηλεοράσεως καί φέρει τόν τίτλον Τμηματάρχης Προγραμμάτων Τηλεοράσεως. ῾Ο κ. Χαρίλαος Παπαδόπουλος εἶναι ἕνα εἶδος σοῦπερ διευθυντῆ: (Διευθυντής τοῦ διευθυντῆ τηλεοράσεως, διευθυντής τοῦ διευθυντῆ Ραδιοφώνου, διευθυντής τοῦ διευθυντῆ Μουσικοῦ Τμήματος, διευθυντής τῶν ξενόγλωσσων προγραμμάτων, καί δέν ξέρω καί γώ ἀκριβῶς τί ἄλλο.) Φέρει δέ τόν ἀπέριττον καί μετριόφρονα τίτλον «Διευθυντής Προγραμμάτων».

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ

(Η ΔΙΑΘΗΚΗ ΠΑΡΑΠΕΜΠΕΤΑΙ ΠΡΟΣ ΓΝΩΜΑΤΕΥΣΙΝ)

Στίς 29 Μαΐου 1986, δηλαδή λίγες μέρες μετά τήν ὑποβολή τῆς διαθήκης, ὁ ὑπάλληλος πῆρε ἐπιστολή ἀπό τόν κ. ᾿Αντρέαν ᾿Ιωαννίδη, ᾿Ανώτερον Γραμματειακόν Λειτουργό, ὁ ὁποῖος ἐνεργοῦσε κατ᾿ ἐντολήν τοῦ γενικοῦ διευθυντῆ κ. Δημητράκη Κυπριανοῦ. ῾Η ἐπιστολή μιλοῦσε γιά διάπραξη πειθαρχικοῦ παραπτώματος!

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ:

Κύριον ᾿Αντώνη Κοντεμενιώτη

῎Εχω ὁδηγίες νά σᾶς πληροφορήσω ὅτι ἡ Διεύθυνση τοῦ ᾿Ιδρύματος μελετᾶ τό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς σας πρός τόν Πρόεδρο τῆς ΕΥΡΙΚ ἡμερομηνίας 22 Μαΐου 1986, ἀντίγραφα τῆς ὁποίας κοινοποιήθηκαν σέ μέλη τοῦ προσωπικοῦ, σέ σχέση μέ διάπραξη πειθαρχικοῦ παραπτώματος.

Α. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ
᾿Ανώτερος Γραμματειακός Λειτουργός
γιά τόν Γενικό Διευθυντή

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

῾Η ἐπιστολή δέν διευκρινίζει μέ ποιόν τρόπο ἡ διαθήκη τοῦ ὑπαλλήλου μελετᾶται ἀπό τήν Διεύθυνση τοῦ Ρ.Ι.Κ. Προφανῶς παρεπέμφθη πρός γνωμάτευση στούς νομικούς συμβούλους τοῦ Ρ.Ι.Κ., δικηγορικό γραφεῖο τοῦ κ. Πολυβίου. ῎Ισως νά παρεπέμφθη καί στήν Γενικήν Εἰσαγγελίαν.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

(ΕΜΜΟΝΗ ΤΟΥ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥ ΣΤΗΝ ΔΙΑΘΗΚΗ ΤΟΥ)

Μετά τήν παραλαβή τῆς ἐπιστολῆς τῆς Διεύθυνσης, ὁ ὑπάλληλος ἐνημέρωσε γραπτῶς τήν συντεχνία του, ἀποστέλλοντας καί δεύτερην ἐπιστολή πρός τόν πρόεδρο τῆς Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ., ἡμερομηνίας 4 ᾿Ιουνίου 1986.

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ:

Συνάδελφε,

Σᾶς ἐπισυνάπτω φωτοαντίγραφον ἐπιστολῆς τοῦ κ. Α. ᾿Ιωαννίδη, ᾿Ανώτερου Γραμματειακοῦ Λειτουργοῦ, πρός ἐμένα, ἐκ μέρους τοῦ Γεν. Διευθυντῆ, μέ τήν ὁποίαν μέ πληροφορεῖ ὅτι ἡ Διεύθυνση μελετᾶ, «σέ σχέση μέ διάπραξη πειθαρχικοῦ παραπτώματος», τήν πρός ἐσᾶς ἐπιστολήν μου ἡμερομηνίας 22 Μαΐου 1986 μέ τήν ὁποίαν σᾶς ἔλεγα ὅτι:

«Σέ περίπτωση πού θά προκύψει ἀνάγκη νά μοῦ μεταμοσχευθεῖ ἐγκέφαλος, (λόγω δυστυχήματος ἤ ἄλλης αἰτίας), σᾶς παρακαλῶ νά κάμετε ὅ,τι θά σᾶς εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν προκειμένου νά ἀποτραπεῖ λήψη ἐγκεφάλου ἀπό τούς ἑξῆς δυνητικούς δότες:

1. ***Χαρίλαον Παπαδόπουλον***
2. ***Πάνον ᾿Ιωαννίδην***
3. ***Νῖκον Δημητρίου»***

Σᾶς παρακαλῶ λοιπόν νά ἐπιληφθεῖτε τοῦ θέματος διότι δέν βλέπω ποῦ ὑπάρχει «πειθαρχικόν παράπτωμα» στήν ἔκφραση τοῦ δικαιώματος μου νά προλάβω λήψην ἐγκεφάλου ἀπό ἄτομα ἀπό τά ὁποῖα δέν ἐπιθυμῶ. Τό μόνο πού βλέπω εἶναι μιάν προσπάθεια τρομοκράτησης μας ἐκ μέρους τῆς Διεύθυνσης, μιάν πάγιαν δηλαδή πολιτικήν ἡ ὁποία ἤδη ἐκδηλώθηκε συχνά καί ποικιλοτρόπως.

᾿Εν τῷ μεταξύ ἡ παράκληση μου, (περί ἐγκεφάλου), ἰσχύει. Φαίνεται ὅμως ὅτι θά πρέπει νά διευρυνθεῖ ὁ κατάλογος. Θά σᾶς ἀποστείλω συντόμως συμπλήρωμα.

Εὐχαριστῶ,
Α. Κοντεμενιώτης

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

(ΤΕΛΙΚΩΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΕΠΙΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ Ο κ. ΣΚΩΤΤΗΣ)

Τελικῶς ὁ ὑπάλληλος παίρνει μίαν ἐπιστολή ἀπό τόν γενικό διευθυντή κ. Δημητράκην Κυπριανοῦ, ἡμερομηνίας 19 ᾿Ιουλίου 1986, ἡ ὁποία ἐπιστολή πληροφοροῦσε τόν ὑπάλληλον ὅτι τό Διοικητικό Συμβούλιο τοῦ Ρ.Ι.Κ. (μέ ἐπί κεφαλῆς τόν πρόεδρον του κ. Γαβριήλ Σκώττην) ἀπεφάνθη καί «ἔκρινε» ἐπί τοῦ ὅλου θέματος. (᾿Αποφασίζομεν καί διατάσσομεν). Φυσικά, σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τῆς ΡΙΚικῆς Δικαιοσύνης, ὁ ὑπάλληλος δέν κλήθηκε στήν συνεδρία τοῦ Συμβουλίου, οὔτε τοῦ ἐδόθη ὁποιαδήποτε ἄλλη εὐκαιρία νά πεῖ τίς ἀπόψεις του.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ:

Κον Αντώνη Κοντεμενιώτη

Θέμα: ᾿Επιστολή σας ἡμερ. 22.5.1986

Σέ συνέχεια ἐπιστολῆς μου ἡμερ. 29.5.1986, ἀρ. φακ. Π.719 σᾶς πληροφορῶ ὅτι τό Συμβούλιο τοῦ ᾿Ιδρύματος μελέτησε τήν πιό πάνω ἐπιστολή σας καί ἔκρινε ὅτι τό περιεχόμενο της εἶναι προσβλητικό γιά τούς προϊσταμένους σας καί ἀνάρμοστο πρός τήν ὑπαλληλική σας ἰδιότητα.

Κατ᾿ ἐξαίρεση στήν προκειμένη περίπτωση τό Συμβούλιο θά θεωρήσει τό θέμα ὡς λῆξαν ἄν μέχρι τις 26.7.1986 ἀπολογηθεῖτε γραπτῶς πρός τούς κ.κ. Χαρίλαο Παπαδόπουλο, Διευθυντήν Προγραμμάτων, Πάνο ᾿Ιωαννίδη, Τμηματάρχη Προγραμμάτων Τηλεοράσεως καί Νίκο Δημητρίου, ᾿Ανώτερο Μεταφραστή, τούς ὁποίους θίγετε στήν ἐπιστολή σας.

Δ. ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ
Γενικός Διευθυντής

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

῾Ο κ. Σκώττης ἀπό τῆς Τετάρτης 8 ᾿Ιανουαρίου 1986 φέρει τόν τιμητικό καί ἰσόβιο τίτλο τοῦ ᾿Αρχιαμερόληπτου. ῾Ο τίτλος

ἀπενεμήθη, ἀπό τῶν στηλῶν τοῦ Τύπου, ἐκ μέρους τοῦ ᾿Αντώνη Κοντεμενιώτη σέ σχετικό του ἄρθρο, (ἀπό τῶν στηλῶν τῆς «ΑΛΗΘΕΙΑΣ», συγκεκριμένα.) ῾Η εὐκαιρία ἦταν ὅτι τό Διοικητικό Συμβούλιο τοῦ Ρ.Ι.Κ. κατά τίς τελευταῖες βουλευτικές ἐκλογές τοῦ Δεκεμβρίου 86 «ἔκρινε» (καί πάλιν) ὅτι γιά νά εἶναι τό Ρ.Ι.Κ. ἀμερόληπτο θά πρέπει νά δικαιοῦνται νά ὑποβάλλουν ὑποψηφιότητα βουλευτῆ ΜΟΝΟ τά ὑπό τόν κ. Σκώττην μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Οἱ ὑπάλληλοι δέν θά πρέπει νά ὑποβάλλουν ὑποψηφιότητα...

῎Εκτοτε, ὅπως βλέπουμε, ὁ κ. Σκώττης δέν χάνει εὐκαιρίαν νά τιμᾶ τόν τίτλον του.

ΠΡΑΞΙΣ ΕΚΤΗ

(ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥΣ)

Μοῦ λέει λοιπόν στήν ἐπιστολή του ὁ γενικός μου διευθυντής ὅτι στήν διαθήκη μου θίγω τούς τρεῖς ἀνεπιθύμητους ἐγκεφάλους. Καί ὅτι τό περιεχόμενο τῆς διαθήκης ἦταν προσβλητικό γι᾿ αὐτούς.

᾿Αλλά πρόκειται προφανῶς γιά μιάν ἀτυχῆ παρανόηση! Διότι ἐγώ, στήν διαθήκη μου, δέν καθόρισα τούς λόγους γιά τούς ὁποίους δέν ἐπιθυμῶ τούς ἐγκεφάλους τους. Δέν μίλησα οὔτε γιά ποσότητα, οὔτε γιά ποιότητα, οὔτε γιά εἶδος ἐγκεφάλων. ᾿Εγώ δέν εἶχα καμιά πρόθεση νά τούς θίξω! Προφανῶς οἱ τρεῖς ἐγκέφαλοι παρεξήγησαν τά αἰσθήματα μου ἀπέναντι τους. Καί εἶμαι ἕτοιμος νά ἀπολογηθῶ γραπτῶς, ὅπως μοῦ τό ζητᾶ τό Διοικητικό Συμβούλιο διά τῆς ἐπιστολῆς τοῦ κ. Κυπριανοῦ. Καί ἐλπίζω νά ἀρθεῖ κάθε παρεξήγησις. (Καί ἡ ἀπολογία ἰσχύει, φυσικά, ἐκ τῶν προτέρων, καί γιά τρεῖς ἄλλους ἀνεπιθύμητους ἐγκεφάλους πού θά ἀπαρτίσουν τό συμπλήρωμα τῆς διαθήκης μου, τόν σχετικόν κωδίκελλον. ᾿Εξ ἴσου ἰσχύουν καί ὅλες οἱ ἐξηγήσεις πού δίνω.)

ΛΟΙΠΟΝ, ΔΕΝ ΕΙΠΑ ΚΑΙ ΔΕΝ ΛΕΩ:

ΔΕΝ ΕΙΠΑ ὅτι οἱ ἐγκέφαλοι αὐτοί δέν ἔχουν εὐρύτητα πνεύματος. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι δέν ἔχουν τήν αἴσθηση τοῦ χιοῦμορ. **ΔΕΝ ΛΕΩ** ὅτι κάνουν κατάχρηση ἐξουσίας γιά νά ἀντιμετωπίσουν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς ἕναν ὑφιστάμενο τους πού φάνηκε πιό ἄξιος εἴρωνας ἀπό αὐτούς. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι χρησιμοποιοῦν τό χιοῦμορ μόνο σάν μηχανισμό ὑπεκφυγῆς ἤ διαφυγῆς, (ὅταν θέλουν νά ἐλαχιστοποιήσουν τήν σημασία καί σοβαρότητα ἑνός γεγονότος ἤ μιᾶς κριτικῆς πού στρέφεται ἐναντίον τους, ἤ μιᾶς κατάστασης πού δέν τούς τιμᾶ.) **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι εἶναι bad losers. (Κομπλεξικοί ὅταν χάνουν.) **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι ἔχουν τήν ἀπαίτηση νά εἶναι οἱ πρῶτοι πού θά εἰσάξουν νόμο νά δικάζει τήν εἰρωνία! **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι ἀπασχολοῦν τίς συνεδριάσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου μέ θέματα μεταμόσχευσης ἐγκεφάλων. **ΔΕΝ ΛΕΩ** ὅτι ὁ λόγος πού θίγηκαν εἶναι διότι ἔχουν μούγιαν τζιαί μουγιάζουνται. (Οὔτε λέω ὅτι ἄν μουγιάζουνται εἶναι δικό τους πρόβλημα.) **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι ἡ εὐθιξία τους λειτουργεῖ μόνο κατ᾿ ἐπιλογήν. (᾿Απεναντίας, λέω μόνο ὅτι εἶναι πολύ εὐαίσθητοι ἄνθρωποι!) **ΔΕΝ ΛΕΩ** ὅτι στήν πραγματικότητα τό «χιοῦμορ» τους εἶναι ἕνα κακέκτυπο, πού μοιάζει μᾶλλον μέ ὡραιοποιημένην κακεντρέχεια, ἕνα εἶδος σαχλοῦ «πνεύματος», κουλτουρέ ἐνίοτε. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι αὐτοί οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἐτσιθελιστές ἀλλά ταυτόχρονα εὐθυνόφοβοι, δουλικοί ἔναντι τοῦ κάθε ἀνωτέρου ἀλλά τυραννικοί καί ψευτοθαρραλέοι (καπάταηδες) ἔναντι τοῦ κάθε κατωτέρου. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι θά μποροῦσαν νά φτάσουν στό σημεῖο νά κάμουν παραποίηση ἐγγράφων προκειμένου νά κλέψουν ἀπό ὑπαλλήλους μερικές λιρίτσες, γιά νά δείξουν ὑποταγή καί «ἐπάρκεια» στούς ἀνωτέρους τους... **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι ὑπηρετοῦν δουλικά κάθε μορφή ἐξουσίας. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι εἶναι στυγνοί καριερίστες χωρίς ὅραμα καί χωρίς πάθος γιά τήν ἀλήθεια. (**ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι οἱ ἐγκέφαλοι αὐτοί εἶναι σάρκες ἐκ τῆς σαρκός ἑνός συλλογικώτερα καρκινοπαθοῦς σώματος, πού τούς ἀφομοίωσε καί τούς ἀνέχεται.) **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι ἀγωνίζονται νυχθημερόν γιά νά κρατήσουν τά ἐπίπεδα τοῦ ΡΙΚ στά ὕψη τῆς δικῆς τους θλιβερῆς μετριότητας. Πρός θεοῦ! Δέν ὑπονοοῦσα κάτι τέτοιο! **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι συνωμοτοῦν συνεχῶς, κρυψίνοες καί μυστικοπαθεῖς ὄντες, γιά νά συγκαλύπτουν, νά λογοκρίνουν, νά

ἀφαιροῦν κάθε ἐρέθισμα συγκλονισμοῦ, προβληματισμοῦ, ἀφύπνισης, κριτικῆς σκέψης. (**ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι μετέτρεψαν τό ΡΙΚ σ᾿ ἕνα ἀπέραντο ἐργοστάσιο παραγωγῆς κάθε μορφῆς ψέματος.) **ΔΕΝ ΛΕΩ** ὅτι τό λιμνάζον ψυχικό ἀκάθαρτο αὐτῶν τῶν ἐγκεφάλων, ὅταν ἀναταράζεται ἀπό κάτι τέτοια συμβάντα, (ὅπως ἡ ὑποβολή τῆς διαθήκης μου), ἀποκαλύπτει τίς ὑποβόσκουσες νοοτροπίες καί τάσεις πού διαφεντεύουν θλιβερά τήν καθημερινή ΡΙΚική πράξη. (Δέν εἶπα ὅτι εἶναι γιά κάτι τέτοιους λόγους πού δέν θέλω τούς ἐγκεφάλους τους.) **ΔΕΝ ΛΕΩ** ὅτι ἡ ἀντίδραση τους, στό θέμα τῆς διαθήκης, δείχνει τό μέγεθος τοῦ γραφειοκρατικοῦ τους παραλογισμοῦ. **ΔΕΝ ΛΕΩ** ὅτι τό παντοειδές χάος τοῦ ΡΙΚ οφείλεται στήν ποιότητα καί στό εἶδος αὐτῶν τῶν ἐγκεφάλων, καί κάποιων ἄλλων ἐγκεφάλων, προγενεστέρων... **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι αὐτοί οἱ ἐγκέφαλοι εἶναι ἀπρογραμμάτιστοι. (**ΔΕΝ ΛΕΩ**, γιά παράδειγμα, ὅτι συχνά προγραμματίζουν πρός τηλεοπτικήν μετάδοση ὑλικό πού δέν τό παρέλαβαν ἤ ἐξασφάλισαν ἀκόμη! Λέω,ἀπεναντίας,ὅτι οἱ ἐγκέφαλοι τους εἶναι ἐντελῶς προγραμματισμένοι!)

ΔΕΝ ΛΕΩ ὅτι ἀρέσκονται σέ ἰσοπεδωμένους ὑπαλλήλους. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι οἱ ἐγκέφαλοι αὐτοί διοχετεύουν τήν ἔνταση τῶν νευρωτικῶν τους ἀξιώσεων ἰδιαίτερα πάνω στούς τυχόν μή ἰσοπεδωμένους ὑπαλλήλους. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι συγγράφουν ἐπισημοφανεῖς, καί μέ ψευδές περιεχόμενο, «ἐπιστολές», καί ἀναφορές καί ἐκθέσεις, προκειμένου νά γεμίζουν τούς λεγόμενους προσωπικούς φακέλλους αὐτῶν τῶν τυχόν μή ἰσοπεδωμέ-

νων (κυρίως) ὑπαλλήλων, προκειμένου νά δημιουργοῦν νομιμοφανῆ προηγούμενα σέ βάρος τους, γιά νά τούς ἔχουν ἔτσι στό χέρι, καί νά καταπνίγουν κάθε ἐπαγγελματική καί οἰκονομική ἀνέλιξη αὐτῶν τῶν ὑπαλλήλων (ἀφοῦ δέν μποροῦν νά τούς ταπεινώσουν διαφορετικά.) **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι τό γεγονός πώς ἡ προσωπική μου μισθοδοσία εἶναι ἡ χαμηλώτερη τοῦ ΡΙΚ (μέ κριτήριο τίς ὁποιεσδήποτε ἀναλογίες) εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς πιό πάνω μεθόδου. **ΔΕΝ ΛΕΩ** ὅτι ἡ μόνιμη βλάβη στό ἀκουστικό μου σύστημα ὀφείλεται σ᾿ αὐτούς. **ΔΕΝ ΛΕΩ** ὅτι ἀναζητοῦν, καί πάλι, νομιμοφανεῖς διαδικασίες γιά νά ἐκβιάσουν ἐπάνοδο μου στίς συνθῆκες πού προκάλεσαν τήν βλάβη καί νά μέ ἀχρηστεύσουν ἐντελῶς.

ΔΕΝ ΛΕΩ ὅτι χρησιμοποιοῦν δύο μέτρα καί δύο σταθμά: (Δύο;) ῞Ενα γιά τούς ἑαυτούς τους καί ἕνα γιά τούς κάτω. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** πώς ἀναζητοῦν ἕναν ἀποδιοπομπαῖο κάθε φορά πού τά κάνουν θάλασσα, κι᾿ ἄν δέν βροῦν ἀποδιοπομπαῖο, τότε, οὔτε γάτα οὔτε ζῆμιά. ᾿Αλλά ἄν κάποιος ὑπάλληλος κάνει ἕνα λαθάκι, (συνηθέστατα ἐπουσιώδους σημασίας σέ σύγκριση μέ τίς γκάφες τίς δικές τους), τότε παρουσιάζονται ἰδιαίτερα εὐαίσθητοι, κόπτονται γιά πολλά καί διάφορα, καί ἀπειλοῦν θεούς καί δαίμονες. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ!**

ΔΕΝ ΕΙΠΑ ὅτι το ΡΙΚ διαφεντεύεται ἀπό τόν νοσηρό καί ἀσφυκτικά περιορισμένον ὑποκειμενισμό τους.

ΔΕΝ ΕΙΠΑ ὅτι προδικάζουν πρίν ἐρευνήσουν, ὅτι μετέτρεψαν τό ΡΙΚ σέ χῶρο μικροτήτων, ὅτι διυλίζουν τόν κώνωπα, ὅτι στρουθοκαμηλίζουν, ὅτι κάνουν τόν ἔξυπνο ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς καί δαλαϊλαμικά. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι καλά-καλά δέν συλλαμβάνουν τίς ἔννοιες. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι τούς κυρίευσε μιά μονομανία «οἰκονομίας» ἡ ὁποία τελικά εἶναι μιά ἀηδιαστική ὑποκρισία πού θυμίζει τό σσιηνίν τοῦ χωρκάτη.

ΔΕΝ ΛΕΩ ὅτι οἱ ἐγκέφαλοι, ἐκεῖ πάνω στό ΡΙΚ, ἀποτελοῦν μιάν ἀτέλειωτην ἱεραρχικήν κλίμακα πού καταλήγει σ᾿ ἕναν ἀηδιαστικόν συγκεντρωτισμό. **ΔΕΝ ΕΙΠΑ** ὅτι κάθε βαθμίδα αὐτῆς τῆς κλίμακας ἀρέσκεται νά δημιουργεῖ (τηρουμένων βέβαια τῶν ἀναλογιῶν) τήν δική της αὐλή τῶν κολάκων καί λοιπόν ὑπηρετῶν, σφογγοκολαρίων, πληροφοριοδοτῶν καί ἄλλων τινῶν.

ΔΕΝ ΕΙΠΑ ὅτι ἴσως οἱ ἀλλεπάλληλοι θάνατοι στό ΡΙΚ νά μήν εἶναι ἄσχετοι μέ τό ἀγχῶδες καί πιεστικό κλῖμα πού δημιούργησε αὐτή ἡ ἀτέλειωτη ἱεραρχία μέ τίς νοοτροπίες, τίς ἀηδίες, τίς τάσεις, τούς ἐτσιθελισμούς, τίς νοσηρότητες, τίς μετριότητες, τίς κακίες καί τίς φοβίες της.

ΤΙΠΟΤΕ, ΜΑ ΤΙΠΟΤΕ, ΑΠΟ ΟΛΑ ΤΑ ΠΙΟ ΠΑΝΩ, ΔΕΝ ΕΙΠΑ, ΔΕΝ ΛΕΩ, ΚΑΙ ΔΕΝ ΥΠΟΝΟΩ ΚΑΘ᾿ ΟΙΟΝΔΗΠΟΤΕ ΤΡΟΠΟΝ.

ΛΕΩ ΜΟΝΟ:

ΛΕΩ ΜΟΝΟ ὅτι αἰσθάνομαι δέος μπροστά στό μεγαλεῖο τους. Αἰσθάνομαι δέος μπροστά στό μεγαλεῖο τῆς ἀποστολῆς τους καί τῶν εὐθυνῶν τους. **ΛΕΩ ΜΟΝΟ** ὅτι αἰσθάνομαι δέος μπροστά στην ἀκτινοβολία καί στά ἐπιτεύγματα τους. **ΛΕΩ ΜΟΝΟ** πώς αἰσθάνομαι τρόμο νά φορτώσω τούς ἀδύναμους ταπεινούς μου ὤμους μέ ἐγκεφάλους τέτοιου ἐκτοπίσματος καί εὔρους. **ΙΔΟΥ Ο ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΔΕΧΤΩ ΤΟΥΣ ΕΓΚΕΦΑΛΟΥΣ ΤΟΥΣ.**

ΛΕΩ ΜΟΝΟ ὅτι οἱ τρεῖς ἀνεπιθύμητοι ἐγκέφαλοι, καί οἱ ὑπόλοιποι τρεῖς πού θά ἀπαρτίσουν τό συμπλήρωμα, (τόν κωδίκελλον), εἶναι μιά ἀνεξάντλητη πηγή ἔμπνευσης. Καί λυποῦμαι, καί ἀπολογοῦμαι ταπεινά, ἄν τό περιεχόμενο τῆς διαθήκης μου κρίθηκε προσβλητικό. Καί ἀπολογοῦμαι γραπτῶς. ᾿Ιδού!

ΠΡΑΞΙΣ ΕΒΔΟΜΗ (ΤΕΛΙΚΗ)

(ΕΝΑΣ ΚΩΔΙΚΕΛΛΟΣ*)

* (Πᾶσα μονομερής διάταξις τελευταίας βουλήσεως συμπληροῦσα ἤ τροποποιοῦσα διαθήκην. Στήν προκειμένην περίπτωσιν, συμπληροῦσα.)

Τώρα πού ἀπολογήθηκα, θά μοῦ ἐπιτρέψουν οἱ σεβαστοί ἐγκέφαλοι νά συμπληρώσω τήν διαθήκην μου μέ σχετικόν κωδίκελλον. ᾿Επί τοῦ προκειμένου ἰσχύουν ἐπακριβῶς ὅσα ἐλέχθησαν

προηγουμένως. ᾿Ισχύουν καί ὅλες οἱ ἐπεξηγήσεις πού ἔδωσα.

Στούς ἀνεπιθύμητους λοιπόν δότες προστίθενται οἱ ἀκόλουθοι:

1. Δημητράκης Κυπριανοῦ. (Γενικός διευθυντής ΡΙΚ).
2. Γαβριήλ Σκώττης. (Πρόεδρος Διοικητικοῦ Συμβουλίου).
3. ᾿Αντρέας Χριστοφίδης. (Πρώην Γενικός Διευθυντής ΡΙΚ).

Κοινοποίησις:

Δικηγόρους μου. (Διά τά περαιτέρω).
Μέλη οἰκογένειας μου·
Συντεχνίαν (Ε.Υ.Ρ.Ι.Κ.)·
Δημητράκην Κυπριανοῦ·
Γαβριήλ Σκώττην·
᾿Αντρέαν Χριστοφίδην.

᾿Αντώνης Κοντεμενιώτης

θεσεις για τη μελετη και σωτηρια του κυπριακου κινηματογραφου

νεαρχου γεωργιαδη

Υπάρχει Ιστορία του Κυπριακού Κινηματογράφου... Κυπριακός Κινηματογράφος δεν υπάρχει... Μπορούμε όμως να περιμένουμε...

● Η Ιστορία του Κυπριακού Κινηματογράφου έχει πολλές σελίδες. Όμως όλες είναι λευκές.

● Η Ιστορία του Κυπριακού Κινηματογράφου μοιάζει με πολυκατοικία που έχτισαν κάποιοι φιλάνθρωποι για να στεγάσουν αναξιοπαθούντες άστεγους. Άστεγα όνειρα, άστεγες επιθυμίες, άστεγες φιλοδοξίες.

Ας κατασκευάσουμε ένα χτίριο για να στεγασθούν συγγενείς, γνωστοί και φίλοι· όσοι έχουν το χόμπυ του σινεμά· όσοι είναι ερωτευμένοι με τον κινηματογράφο.

Κι ακόμη πρέπει να κατασκευασθούν μεγάλες ποσότητες δόξας για να πάρουν όλοι οι ενδιαφερόμενοι από ένα καλό κομμάτι.

Εφήμερη δόξα, εφήμερο χτίριο... Φτηνά και πρόχειρα τα υλικά. Αν φυσήξει, θα σκορπιστούν τα τραπουλόχαρτα. «Δεν είστε παρά ένα μάτσο τραπουλόχαρτα» (Αλίκη).

Σ᾽ αυτή την πολυκατοικία οι ένοικοι δεν καλημερίζονται μεταξύ τους. Έχουν τελείως διαφορετικές ιδεολογίες: Άλλοι είναι φασίστες, άλλοι μαρξιστές, άλλοι αγνώστου ή ανυπάρκτου ιδεολογίας. Ο καθένας θέλει όλα τα διαμερίσματα δικά του. Όμως υμνούν όλοι με μια φωνή την όμορφη πολυκατοικία τους.

● Οι ιστορικοί του Κυπριακού Κινηματογράφου διασκευάζουν το ρητό «αγαπάτε τους φίλους σας, μισείτε τους εχθρούς σας», ως εξής: «Δώστε στους φίλους σας τις καλύτερες θέσεις, εξαφανείστε τους εχθρούς σας!»

● «Κυπριακός Κινηματογράφος με τη στενή έννοια του όρου δεν υπάρχει» (Σούλα Κλεάνθους). Υπάρχει όμως με την πλατειά έννοια του όρου. Σ᾽ αυτήν περιλαμβάνονται κυπριώτικα σκέτς (ηθογραφίες), περιπετειώδη πορνό («Χασαμπουλιά»), ιστορικές παραποιήσεις («Δολοφονείστε τον Μακάρειο»), τουριστικές ταινίες, ταινίες κρατικής προπαγάντας, μεγάλες ποσότητες σελλουλόϊντ τυλιγμένου σε ρολά και διάφορα κινηματογραφικά αντικείμενα.

Συμπεριλαμβάνονται επίσης και «τσουβάλια πατάτες» (Λάμπρος Παπαδημητράκης).

Μερικές υστερικές φωνές: «Δολοφονείστε τον Μακάριο... Μην δολοφονείτε τον Κυπριακό Κινηματογράφο».

● Η Ιστορία του Κυπριακού Κινηματογράφου είναι παλιότερη από την Ιστορία της Κυπριακής Δημοκρατίας. (Βλέπε: Ιστορική ανασκόπηση του Κυπριακού Κινηματογράφου της Σούλας Κλεάνθους). Είναι παλιότερη κι από αυτή την ιστορία του παγκόσμιου κινηματογράφου. Η αρχή της βρίσκεται στην εποχή των σπηλαίων, τότε που ο άνθρωπος ζωγράφιζε τα επιθυμητά θηράματα νομίζοντας πως έτσι θα τα πιάσει. Τότε που σύγχιζαν τους ευσεβείς πόθους, τις απωθημένες επιθυμίες και τη φαντασία, με την πραγματικότητα.

● Η Ιστορία του Κυπριακού Κινηματογράφου είναι σε μεγάλο βαθμό η Ιστορία της Κυπριακής Τηλεόρασης.

● Μερικοί γνωστότατοι λογοκριτές και εξουσιαστές, έχουν σημαντική θέση στην Ιστορία του Κυπριακού Κινηματογράφου. Δεν είναι άξιον απορίας: «Πρέπει να σεβόμαστε τα αφεντικά».

● Και κάτι αξιοθαύμαστο: Πώς μπορεί ένας τόσο μικρός τόπος σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα, να έχει τόσο πολλούς σκηνοθέτες, άξιους να τους αποθανατίσει η ιστορία; Στην Κύπρο ευδοκιμεί ακόμα το θαύμα!

● Η Ιστορία του Κυπριακού Κινηματογράφου περιλαμβάνει ταινίες του παρελθόντος, του παρόντος και του μέλλοντος. Θα βάλουμε επίσης μέσα, τις ταινίες που θα ολοκληρωθούν προσεχώς, καθώς και τις ταινίες που σκοπεύουμε να κάνουμε, που σκεφτόμαστε να κάνουμε, που θέλουμε να κάνουμε... «Ο πόθος είναι η μεγαλύτερη δύναμη» (Γκυγιώμ Απολλιναίρ). Και μακάρι να σκάσουν απ᾽ το άχτι τους όλοι οι ζηλότυποι και κακεντρεχείς επικριτές.

● Οι σκηνοθέτες του Κυπριακού Κινηματογράφου είναι τόσο πολλοί που θα μπορούσανε να κάνουν όχι ένα αλλά πολλά σωματεία σκηνοθετών. Δυστυχώς, διαφωνούν μεταξύ τους ως προς τον όρο σκηνοθέτης, και κατά συνέπεια στο θέμα ποιοί δικαιούνται να συμμετέχουν στο σωματείο σαν μέλη.

Εισηγούμαι τα εξής κριτήρια: Μέλη να είναι όσοι δηλώσουν σκηνοθέτες του Κυπριακού Κινηματογράφου. Ή ακόμα όσοι αναφέρονται σαν σκηνοθέτες στις ιστορικές ανασκοπήσεις του Κυπριακού Κινηματογράφου (του Π. Χρυσάνθου και της Σ. Κλεάνθους).

Με αυστηρότερα κριτήρια σκηνοθέτες θα πρέπει να θεωρηθούν οι πραγματικοί εραστές (ερασιτέχνες) της τέχνης του κινηματογράφου.

● Οι επαγγελματίες είναι οι νόμιμοι σύζυγοι της Έβδομης Τέχνης. Οι ερασιτέχνες είναι οι παράνομοι εραστές της. Οι νόμιμοι σύζυγοι έχουν περισσότερα δικαιώματα αλλά βρίσκουν το πράμα αρκετά ανούσιο. Οι εραστές δεν έχουν δικαιώματα, μπαίνουν απ᾽ το παράθυρο, αλλά φλέγονται από έρωτα... Ω υπέροχοι εραστές της Εβδόμης Τέχνης (ερασιτέχνες)!

● Οι σκηνοθέτες του Κυπριακού Κινηματογράφου, διαθέτουν και χιούμορ. Σ᾽ αυτά που γράφονται εδώ, θ᾽ αναγνωρίσουν τους εαυτούς τους και θα γελάσουν καλόκαρδα. Το ίδιο ισχύει και για τους κριτικούς και τους ιστορικούς.

Κάποιος σκηνοθέτης του Κυπριακού Κινηματογράφου φορτωμένος με τιράντες και δόξα έλεγε πρόσφατα: «Εγώ είμαι αετός κι από το ύψος που βρίσκομαι βλέπω όλα τα άλλα σκηνοθετάκια, σαν μυρμήγκια»... Τι μετριοφροσύνη!

Πιο ψηλά από τον άνθρωπο, πετούν οι αετοί, κι ακόμα πιο ψηλά τα αεροπλάνα.

● Ο γωνστός Αμερικανός σκηνοθέτης Τζων Φορντ, σκηνοθετούσε ένα από τα γουέστερν του. Σε κάποια στιγμή τον πλησιάζει ο βοηθός του με το σενάριο στο χέρι.

— Κύριε Φόρντ. Με βάση το σενάριο, έχουμε μείνει πίσω δύο μέρες στο γύρισμα της ταινίας.

Ο Τζων Φόρντ παίρνει το σενάριο, σκίζει δύο φύλλα, τα πετά και λέει:

— Τώρα μπορούμε να προχωρήσουμε!

Ένας Κύπριος σκηνοθέτης σκηνοθετούσε κι᾽ αυτός τη νέα του ταινία. Σε μια στιγμή έρχεται ο βοηθός του και λέει:

— Με βάση το σενάριο έχουμε μείνει ίσως δύο χρόνια.

Ο Κύπριος σκηνοθέτης παίρνει το σενάριο, το πετάει μακρυά και λέει:

— Τώρα μπορούμε να προχωρήσουμε!

● Οι Κύπριοι σκηνοθέτες είναι περισσότεροι από τους θεατές των ταινιών τους. Ακόμα ένα ρεκόρ!

● Ο Γκαίτε έλεγε: «Φως, περισσότερο φως!» Οι Κύπριοι σκηνοθέτες του κινηματογράφου φωνάζουν: «Λεφτά, περισσότερα λεφτά!»

● Η θεωρία των Κυπρίων σκηνοθετών συνοψίζεται στις εξής φράσεις: «Θέλω είκοσι χιλιάδες λίρες!» «Θέλω εκατόν σαράντα χιλιάδες λίρες!» Κι ο διαγωνισμός πλειοδοσίας συνεχίζεται.

Με τα χρήματα που πήρε ο Βαγγέλης για να γυρίσει μια ταινία μικρού μήκους, θα μπορούσαν να στεγαστούν σε διαμερίσματα δύο προσφυγικές οικογένειες. Με τα χρήματα που πήρε ο Ανδρέας για μια ταινία μεγάλου μήκους, θα μπορούσαν να στεγασθούν δεκατέσσερις (14) προσφυγικές οικογένειες. Και μάλιστα σε διαμερίσματα της Αγίας Νάπας! Κανείς δεν σκέφτεται πλέον τους πρόσφυγες.

Με τα χρήματα που πήρε ο Γιαννάκης για μια ταινία μικρού μήκους, θα μπορούσαν να εκδοθούν σαράντα ποιητικές συλλογές και με όσα πήρε ο Πάντζης για να πραγματοποιήσει ένα «Βιασμό της Αφροδίτης», θα μπορούσαν να τυπωθούν εκατόν ογδόντα ποιητικές συλλογές του Μόντη και του Χαραλαμπίδη (του Κυριάκου όχι του Κώστα)! Κανείς δεν σκέφτεται πια τους ποιητές μας.

● Οι σκηνοθέτες του Κυπριακού Κινηματογράφου, καβαλλικεύουν ένα μεγάλο καλάμι με θυσανωτή ουρά και υπερίπτανται της Λευκωσίας. Ξεπεζεύουν μόνο στο Ρ.Ι.Κ. για τεχνικές διευκολύνσεις, στο Γ.Τ.Π. (ΚΕΔ) για μερικές χιλιάδες λίρες και στη Μορφωτική Υπηρεσία για κανένα ταξίδι στο εξωτερικό. Όταν τα πάρουν ιππεύουν πάλι το καλάμι τους και συνεχίζουν τις βόλτες τους πάνω απ᾽ την πρωτεύουσα.

Ένας ποιητής με τον πήγασό του τους συνάντησε και μου ανέφερε το γεγονός.

● Οι Κύπριοι σκηνοθέτες, ιστορικοί και κριτικοί του κινηματογράφου, εχτός από χιούμορ, διαθέτουν και σοβαρότητα. Γι᾽ αυτο ελπίζω ότι δεν θα αρκεστούν μονάχα στο να γελάσουν, αλλά θα μου απαντήσουν με σοβαρά επιχειρήματα, ώστε να γίνει ένας δημοκρατικός διάλογος, γύρω απ᾽ το νεογέννητο κυπριακό σινεμά.

— ΧΡΕΙΑΖΟΜΑΣΤΕ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΘΩΡΑΚΙΣΗ!

— Ο ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΘΑ ΣΩΘΕΙ!

— ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ ΜΕ ΟΛΟ ΤΟΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ!

— ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΜΑΣ!

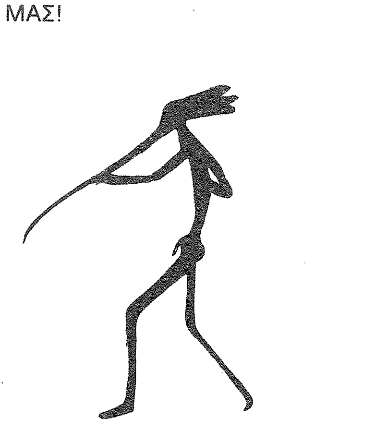

θεατροσκοπιο

γραφει και επιμελειται ο βαρναβας κυριαζης

μια διαλεχτικη με πολλα προσωπεια που σαν προαιωνια μητρα περιμενει να τρυγηθει για να φερει πισω τον κοσμο που χασαμε και ανεπανορθωτα συνεχεια χανουμε

«εμεις δεν παιζουμε θεατρο. ζουμε το θεατρο»

θεατρο τεχνης λονδινου

Μέσα σ' ένα στούντιο του ΡΙΚ. Σκοτάδι· μια και δεν ξέρουμε ή μας είναι απαγορευμένο ν' ανάψουμε τα φώτα. Τέσσερις άνθρωποι καθισμένοι γύρω. Ο Γιώργος Ευγενίου, ο Κώστας ο Αχνιώτης, ο Κυριάκος Ευθυμίου και ο υποφαινόμενος. Δυο μικρά κόκκινα φωτάκια ανάψανε· οι κασσέττες μπήκαν μπρος και αργά, σκεπτικά, σταθερά ο Γιώργος μας λέει την πρώτη-πρώτη φράση του: «Εμείς δεν παίζουμε θέατρο. Ζούμε το θέατρο». Κι αρχίζει ένας βομβαρδισμός ερωτήσεων, απαντήσεων, κρίσεων, αντι-κρίσεων, ελέγχου και αντί-ελέγχου, οι μνήμες πάνε πίσω, μπρος, ματώνουνται, χαίρουνται.

Αποτέλεσμα: Η Σούλα Χριστοδούλου (επιμέλεια του ΕΝΤΟΣ) βρήκε τον μπελά της απομαγνητοφωνόντας όλ' αυτά που «η συνδυασμένη ενέργεια των ανωτέρων τεσσάρων εγκεφάλων κατέγραψε». Κι' αυτό γιατί ο Αχνιώτης και ο Κυριαζής ήταν φοβερά απασχολημένοι για να κάνουν οι ίδιοι την απομαγνητοφώνηση· (αν θέλουμε το πιστεύουμε;). Πάντως ο Αχνιώτης και ο Κυριαζής ευχαριστούν την Σούλα για την ευγενική -μάλλον υπομονετική -προσφορά της και ο Αχνιώτης ευχαριστεί τον Κυριαζή που ανάλαβε να βγάλει άκρη μέσα από τις δεκαεφτά σελίδες που η Σούλα απομαγνητοφώνησε. Ο Κυριάκος ο Ευθυμίου δεν πιάνεται· έχει «παλιοπουλείο» και δεν του ζητήθηκε να βοηθήσει· βοήθησε βέβαια στην συνομιλία (1-4 μεσημβρινή αργία που είχε κλείσει το «παλιοπουλείο»).

Καιρός όμως να σοβαρευτούμε και να δώσουμε ύλη για το 15ο τεύχος του ΕΝΤΟΣ πριν το ΕΝΤΟΣ μας βγάλει τα δικά μας ΕΝΤΟΣ! Δεκαοχτώ ο μήνας βλέπετε!

Για την καλύτερη παρουσίαση του θέματός μας αποφάσισα να μιλήσω κύρια πρώτο πρόσωπο χωρίς αυτό να σημαίνει πως τα παρακάτω που θα γράψω είναι «πνευματικό μωρό» δικό μου. Αυτό το «μωρό» όπως και η «μήτρα» που βγήκε ανήκει κύρια στον Γιώργο Ευγενίου και μετά στους άλλους τρεις που έλαβαν μέρος σ' αυτήν την συζήτηση.

θεατρο τεχνης του λονδινου λοιπον (1957-1986)...

...και οι μνήμες πάνε πίσω στα πρώτα μπουσουλήματα του Θεάτρου Τέχνης· γεννήθηκε μέσα από την απέραντη ανάγκη κάποιων ανθρώπων να επικοινωνήσουν με τον τόπο τους· να γνοιαστούν για τον τόπο τους να τραγουδήσουν τον πόνο και την χαρά του τόπου τους. Ο αγώνας της ΕΟΚΑ ενάντια στον Αγγλικό ζυγό βρίσκεται στην κορύφωσή του. Η αγγλική προπαγάνδα και το μίσος δίνουν και παίρνουν την εποχή αυτή στο Λονδίνο. Τα επίσημα εκφραστικά μέσα του Λονδίνου (τηλεόραση - εφημερίδες) μιλούν για «Κύπριους Τρομοκράτες» και από παντού ακούγεται η φωνή «Κύπριοι στα σπίτια σας». Μπροστά σ' αυτά τα φαινόμενα ήρθε σαν αντίδραση η φωνή μιας χούφτας ανθρώπων μεταναστών που σκάρωσαν ένα έργο με τον τίτλο «Κύπριοι στα σπίτια σας». Το έργο βασίστηκ ε σε αυτοσχεδιασμούς και οι αυτοσχεδιασμοί πάνω στις εμπειρίες των Κυπρίων μεταναστών. Αυτή ήταν η αρχή και η βάση του Θεάτρου Τέχνης του Λονδίνου

Από τότε μπήκαν οι θεμελιώδεις αρχές του θεάτρου που μπορούμε βασικά να τις συνοψίσουμε σε τρεις:

1) Συμμετοχή στις εμπειρίες των κυπρίων μεταναστών συμμερίζοντας τα προβλήματα και βάσανα τους.

2) Εξετάζοντας το κάθε τι μ' αντικειμενικότητα δίχως να δέχεται τίποτα σαν δεδομένο.

3) Δουλεύοντας ακούραστα για τις απαιτούμενες και αναγκαίες αλλαγές μ' οποιονδήποτε κατωρθωτό τρόπο.

Ακολούθησαν δύο χρόνια σιωπής από πλευράς παραγωγής αλλά γεμάτα και δημιουργικά από πλευράς δουλειάς. Μια μικρή ομάδα μελετούσε, έκανε αυτοσχεδιασμούς χωρίς χώρους, χωρίς πόρους. Με δικά τους έξοδα νοίκιαζαν μπυραρίες και υπόγεια. Το 1959 η σιωπή έσπασε με μια κραυγή που είχε τίτλο «Μια νύχτα χωρίς τέλος»· ένα έργο βγαλμένο από τις εμπειρίες του Αγώνα του '55 σε σχέση με τους Άγγλους και τους Κύπριους μετανάστες.

Από τότε άρχισε μια σειρά έργων και ταυτόχρονα μια σειρά από θυσίες και βάσανα για την επιβίωση αυτού του ονείρου. Οικονομική βοήθεια ήρθε πολύ αργότερα και αυτή πενταροδεκάρες. Όταν ο Γιώργος Ευγενίου πήγε να ζητήσει βοήθεια από το Τμήμα Παιδείας του είπαν να ιδρύσει μια τάξη σε νυχτερινό σχολείο να διδάσκει και να πληρώνεται, έτσι κι έγινε· τα λεφτά αυτά ήταν και πρώτη επιχορήγηση κατά κάποιο τρόπο του Θεάτρου Τέχνης. Βρήκαν ένα γκαράζ ενός Κυπρίου, που το μοιραζόντουσαν για 10 χρόνια με το αυτοκίνητο του ιδιοκτήτη και με ενοίκιο 4 λίρες την βδομάδα. Έτσι έγινε το Εργαστήρι - γκαράζ παραγωγές:

«Η αυλή των θαυμάτων» του Καμπανέλλη στα Ελληνικά και Αγγλικά

«Ματωμένος Γάμος» του Λόρκα που τοποθετήθηκε σε Κυπριακό χωριό

«Το δέντρο της τεμπελιάς» από ιστορίες κυπριακές του βουνού και του κάμπου

«Κάτω από τις τερατσιές» του Σταύρου Λίλιτου που βγήκε από τον «πασχαλιάτικο γάμο», επίσης του Λίλιτου και είχε μεγάλη επιτυχία.

«Μετανάστης» του Σταύρου Λίλιτου.

Το 1963 έγινε ένα τουρνέ στην Κύπρο με τα έργα «Κάτω από τις τερατσιές» και τον «Μετανάστη» του Σταύρου Λίλιτου.

Όλη αυτή η δουλειά ήταν πάντα συνδεδεμένη με τον Κύπριο μετανάστη, τον εργάτη, τα προβλήματα της παροικίας στην Αγγλία. Σιγά-σιγά η Κυπριακή παροικία έβρισκε το δικό της πολιτιστικό εκφραστικό όργανο.

Μα η δραστηριότητα του Θεάτρου Τέχνης επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς. Σταθμός γι' αυτή την επέκταση

στάθηκε το 1966. Μια αγγλίδα που εργαζόταν στο Γραφείο Ευημερίας επισκέφθηκε τον Ευγενίου στο Εργαστήρι - Γκαράζ και του είπε πως σαν Γραφείο Ευημερίας αντιμετώπιζαν πολλά προβλήματα με τα Κυπριόπαιδα στα σχολεία και του ζήτησε βοήθεια. Ο Ευγενίου δέχτηκε να βοηθήσει. Για ένα χρόνο μαζί με τους συνεργάτες του έπαιρναν διευθύνσεις από το Γραφείο Ευημερίας και τα βράδυα (μετά από τις δουλειές και τις πρόβες τους). Πήγαιναν στα σπίτια των συμπατριωτών με συμβουλευτικό για τα προβλήματά τους χαρακτήρα. Στον χρόνο επάνω (δηλαδή το 1967) αποτάθηκαν στο Συμβούλιο Κοινωνικών υπηρεσιών του Κάμντεν και έτσι ιδρύθηκε το πρώτο Κυπριακό Συμβουλευτικό γραφείο από το Θέατρο Τέχνης υπό την αιγίδα του Συμβουλίου Κοινωνικών Υπηρεσιών.

«Ξαφνικά βρήκα τον εαυτό μου να γίνεται κοινωνικός λειτουργός, σύμβουλος, διερμηνέας· να κάνω πράγματα που δεν είχαν σχέση με το θέατρο. Αυτές οι δουλειές όμως με βοήθησαν να καταλάβω τα προβλήματα που είχαν οι συμπατριώτες μου και μέσα απ' αυτές τις εμπειρίες να φτειάξουμε θέατρο» μας είπε ο Γιώργος Ευγενίου.

Έτσι μαζί με το πρώτο Κυπριακό Συμβουλευτικό γραφείο γεννήθηκε και το «Κοινοτικό Θέατρο» του Θεάτρου Τέχνης. Βαφτίστηκε «Κοινοτικό» γιατί ήταν αποτέλεσμα των εργατών του Θεάτρου Τέχνης στις εμπειρίες των μεταναστών και προσφύγων. Έργα βγαλμένα από τέτοιες εμπειρίες είναι αποτέλεσμα συλλογικής εργασίας. Χτίζονται μ' αυτοσχεδιασμούς παίρνοντας σαν θέμα του είτε τις απελάσεις Κυπρίων προσφύγων όπως είναι «Οι Εφεσείοντες» (The Appelants) ή την αναζήτηση της ταυτότητας της νέας γενειάς των Κυπρίων μεταναστών όπως είναι το έργο «The best of Tofias».

«Πάντως το πιο σωστό είδος κοινοτικού θεάτρου» μας λέει ο Ευγενίου είναι αυτό που ένα έργο χτίζεται και παίζεται από τα μέλη της ίδιας κοινότητας στην οποία παρουσιάζεται το έργο, βγαλμένο από τις δικές της εμπειρίες, όπως ακριβώς συνέβη με το έργο «Ο Εθνικός Αρραβώνας, που ανεβάστηκε στο συνοικισμό προσφύγων Επισκοπής από τους ίδιους τους πρόσφυγες του συνοικισμού, καθώς και το έργο «Το Λαμπρό Τζει Που Πέφτει Κρούζει» που παρουσιάστηκε από τις μανάδες και γυναίκες των αγνοουμένων του Συνοικισμού Αγίου Αθανασίου».

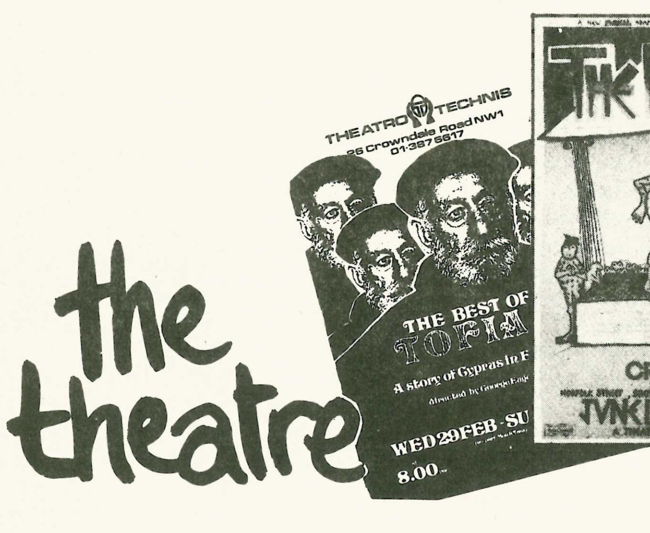

Θέατρο και ανθρωπισμός· ανθρωπισμός και θέατρο. Ένας συνδυασμός που αποφέρει σίγουρα καρπούς· για μας, για τα παιδιά μας, για την κοινωνία που ζούμε, για το μέλλον. Ένα «ρομαντικό όνειρο», γιατί έτσι μόνο θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε, που έγινε πραγματικότητα. Εδώ και σ' αυτό το σημείο βλέπουμε πόση, αλήθεια και πόσα ουσιαστικά ζουμιά έχει η πρώτη φράση του Ευγενίου: «Εμείς δεν παίζουμε θέατρο. Ζούμε το θέατρο»

Θα μπορούσα να σταματήσω εδώ. Για μένα η ολοκλήρωση έχει έρθει ίσως γιατί μπορεί νάμαι κι εγώ ρομαντικός και να μου αρέσουν τα «ρομαντικά όνειρα» όμως δεν θα σταματήσω γιατί το «περιβόλι του τρελλού» και δεν μιλώ για τον Σαββόπουλο αλλά για τον Ευγενίου τον μικροκαμωμένο με τ' αραιά άσπρα γένια, έχει κι' άλλες γωνιές το ίδιο όμορφες, το ίδιο ρομαντικές το ίδιο καρποφόρες με τις γωνιές που ήδη αναφέραμε.

Η περιήγηση συνεχίζεται. Μας παίρνει λοιπόν ο Ευγενίου απ' το χέρι και περπατούμε σ' αυτό το όμορφο περιβόλι. Πρώτος σταθμός μας «το θέατρο νεότητος»· μας λέει:

«Το θέατρο Νεότητας έχει σαν σκοπό του να μεταφέρει στη Νεολαία τις εμπειρίες και τέχνη του κοινοτικού θεάτρου για να φτιάξουν οι ίδιοι νέα έργα με βάση τις δικές τους εμπειρίες. Τα έργα αυτά παρουσιάζονται από νέους και νέες ηλικίας 15-25 χρονών συνήθως στ' Αγγλικά, όπως είναι τα έργα «Οι μύθοι του Αισώπου» (Aesop's Fables), «Η Διάσπαση» (The Break), «Η Μεταξωτή Κλωστή» (The Silken Thread) και «Ελληναγγλία» (The Gringland)».

Απ' αυτό το περιβόλι θάταν αφύσικο αν έλειπαν οι Αφροδίτες. Συναντούμε λοιπόν μπροστά μας το «Θέατρο γυναικών» κι ο Ευγενίου λέει:

«Η ομάδα γυναικών του Θεάτρου Τέχνης άρχισε εδώ και ένα χρόνο να καταπιάνεται με θέματα της καταπιεσμένης Κυπρίας που η μετανάστευση κι' η προσφυγιά την έχει ως το πλείστον τσακκίση. Σαν αποτέλεσμα αυτής της προσπάθειας βγήκε το έργο «Το παλιό κουτί της Πανδώρας» (The Old Pandoras's Box)».

Εύχομαι αυτή η ομάδα με την δουλειά της να εξασφανίσει τα κακά που έφυγαν απ' το κουτί της Πανδώρας και ν' απελευθερώσει την «ελπίδα»· το τελευταίο πράγμα που έμεινε μέσα στο κουτί.

Μια και αναμιχθήκαμε με την Ελληνική μυθολογία, κάνουμε μια μικρή στάση και ο Ευγενίου παρενθετικά μας λέει τον τρόπο με τον οποίο το Θέατρο Τέχνης αντιμετωπίζει το «Αρχαίο δράμα».

«Το αρχαίο έργο διαλέγεται ειδικά για τη σχετικότητα του περιεχομένου του με το τι συμβαίνει σήμερα ανάμεσα μας και γύρω μας, όπως π.χ. η εκλογή της «Μήδειας» του Ευριπίδη που έγινε λόγω του ρατσισμού και σωβινισμού που επικρατεί στη χώρα που ζούμε. Η εκλογή των «Ηρακλείδων» του ίδιου έγινε διότι το έργο καταπιάνεται με το θέμα αιχμαλώτων πολέμου και την κακομεταχείρηση των προσφύγων που συσχετίζεται με το σημερινό δράμα της Κύπρου. Για το ίδιο λόγο είχε ανεβαστεί η «Αντιγόνη» του Σοφοκλή κι' ο «Προμηθέας Δεσμώτης» του Αισχύλου, σαν αντίδραση ενάντια στο νησί μας. Καθώς κι' αρκετά έργα του Αριστοφάνη, την «Ειρήνη», τη «Λυσιστράτη», τους «Ιππείς», τις «Εκκλησιάζουσες», τους «Βάτραχους» κι' άλλα που τα θέματα τους έχουν άμεση ή έμμεση σχέση με το σήμερα».

Κάποιος από την παρέα πείνασε (μαντέψτε ποιός;) κι ο Ευγενίου προσφέρεται να μας φιλοξενήσει - παρά το γεγονός ότι ακόμα δεν συνταξιοδοτηθήκαμε στο «Εστιατόριο των Κυπρίων Συνταξιούχων». Μας λέει σχετικά:

«Παρ' όλο ότι η ιδέα για εστιατόριο Κυπρίων συνταξιούχων εσχηματίσθη από το 1972 η πραγματοποίηση της έγινε το 1978 όταν το Θέατρο Τέχνης απέκτησε δικό του οίκημα στο 26 Crowndale Rd., London, NWI. Εδώ συναντώνται καθημερινώς Κύπριοι συνταξιούχοι, μόνο για φαγητό αλλά και για παρέα, για συντροφιά. Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Κύπριοι ηλικιωμένοι στο Λονδίνο είναι η μοναξιά κι' η απομόνωση. Εδώ στο κέντρο του Θεάτρου Τέχνης έχουν την ευκαιρία να επικοινωνήσουν μεταξύ τους να πουν τα βάσανα τους, να μάθουν τα νέα, να δουν εκτός από Θέατρο, Βίντεο, φίλμς, ν' ακούσουν Κυπριακά τραγούδια, περνώντας έτσι λίγες ξέγνοιαστες ώρες».

Φάγαμε, ήπιαμε και συνεχίζουμε την πορεία μας μέσα στο «περιβόλι του τρελλού» που κάθε άλλο παρά «τρελλός» είναι. Σ' αυτή την πορεία που είναι και το τέλος της περιήγησης ο Ευγενίου μιλά για τα Εργαστήρια Τέχνης του Θεάτρου Τέχνης:

«Εκτός απ' το εργαστήριο θεάτρου, υπάρχουν επίσης εργαστήρια φωτογραφικής, βίντεο, ραδίου και χορού. Γίνονται εκθέσεις φωτογραφιών των μαθητών στο φεστιβάλ εθνικών μειονοτήτων και Κυπριακής εβδομάδος, που οργανώνει το Θέατρο Τέχνης δύο φορές το χρόνο. Παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης βιντεογραφούνται από μαθητές καθώς κι' άλλα διάφορα προγράμματα απ' τη ζωή της παροικίας. Το Βίντεο Τέχνης έχει ετοιμάσει ένα ντοκυμαντάιρ με θέμα τις απελάσεις Κυπρίων προσφύγων και συσυγκεκριμένα του ζεύγους Νικόλα με τον τίτλο «The Sanctuary Challenge».

Η περιήχηση τελειώνει. Ο Ευγενίου βυθίζεται για λίγο μέσα στις σκέψεις του. Καταλαβαίνουμε πως ένας λίθος επισφραγίσματος σε λίγο: θα πέσει. Νοιώθουμε το μυαλό του Ευγενίου να λειτουργεί σαν κινηματογραφική μηχανή· πάει μπρος, πίσω, σταματά και λέει:

«Εδώ και 30 σχεδόν χρόνια το Θέατρο Τέχνης Λονδίνου έχει καταπιασθεί με θέματα και προβλήματα του καταπιεστικού αναθρώπου όπου κι' αν αυτός ευρίσκεται, δίνοντας έτσι φωνή σ' αυτούς που οι κοινωνικές συνθήκες κι' οι διεθνείς καταστάσεις τους καταπιέζουν κι' αφοπλούν.

Το Θέατρο του καταπιεσμένου, που έχει τις ρίζες του στη Νότιο Αμερική, πιστεύει ότι δεν είναι πλέον ικανοποιητικό η Τέχνη να παρουσιάζει την πραγματικότητα αλλά και να την διερμηνεύει κι' όλας, προετοιμάζοντας το Θεατή για τις κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές που θα πρέπει να συμπράξει στην πραγματοποίηση τους. Ο θεατής δεν παραμένει απλώς θεατής αναμένοντας να διασκεδάσει ή να συγκινηθεί στο θέατρο, αλλά συμμετέχει στο κτίσιμο και δράση του έργου, γνωρίζοντας ότι καμιά κοινωνική ή πολιτική πραγματικότητα παραμένει αιώνια. Απεναντίας υπόκειται σ' αλλαγές, που θα πρέπει ν' απελευθερώσουν τους ανθρώπους από κάθε είδους καταπίεσης, εκμετάλλευσης κι' αδικίας».

Ένα δυνατό φως πλημμυρίζει το στούντιο κι ένας χείμαρρος ανθρώπων κατακλύζει το στούντιο όπου βρισκόμαστε. Τεχνικοί του ΡΙΚ, ηθοποιοί του Ευγενίου. Ξαναρχίζει η βιντεογράφηση του «Μετανάστη» του Στ. Λίλιτου που κάνει ο Ευγενίου σε συνεργασία με το ΡΙΚ.

Εξάλλου είναι ώρα να πηγαίνουμε. Ο Κυριάκος ν' ανοίξει το «παλιοπουλείο», εγώ κι ο Αχνιώτης να προβληματιστούμε με την απομαγνητοφώνηση κι ο Ευγενίου...

Μετά τιμής
Βαρνάβας Κυριαζής

τ/κ, μια εθνικη μειονοτητα που μικραινει σε μεγεθος και σημασια

πετρος σταυρου

Η άνοδος του ελληνικού εθνικισμού ανάμεσα στους Έλληνες της Κύπρου γύρω στα 1950 που είχε σαν αποκορύφωμα τον απελευθερωτικό - ενωτικό αγώνα του 1955 - 1959 έσπρωξε τους Τούρκους της Κύπρου σε ανάλογης έντασης εθνικιστική έξαρση.

Βέβαια αυτή η έξαρση γέννημα της αντιπαράθεσης των δύο εθνικών κοινοτήτων αξιοποιήθηκε και υποβοηθήθηκε έντεχνα από τον αποικιοκρατικό παράγοντα - τους Εγγλέζους - σαν αντίβαρο στον ένοπλο αγώνα των Ελλήνων (Επικουρικοί, Κοντεμένος κ.λπ.).

Κάτι ανάλογο φυσικά έπραξε και η Τουρκία ιδρύωντας την ΒΟΛΚΑΝ και μετέπειτα την Τ.Μ.Τ. για τους δικούς της ξέχωρους από κείνους των Εγγλέζων σκοπούς.

Η προπαγάνδα της Ένωσης ενός καθαρά Ελληνικού αιτήματος και η παρουσία των Τ/Κ στα επικουρικά σώματα της Αστυνομίας οδήγησε αντικειμενικά τις δύο κοινότητες στην ένοπλη σύγκρουση.

Νιώθοντας αδύναμη λόγω του μεγέθους της η τουρκική μειονότητα κατέφυγε στην αγκαλιά της μητέρας Τουρκίας για προστασία. Έτσι η άνοδος του τούρκικου εθνικισμού ανάμεσα στους Τ/Κ συνοδεύτηκε με μια ολοένα αυξανόμενη εξάρτηση πολιτική, οικονομική και στρατιωτική.

Εφαρμοστές της τουρκικής επεκτατικής πολιτικής στην Κύπρο άρχισαν από το '59 να ετοιμάζονται για τη ρήξη με τους Ε/Κ θεωρώντας τη Ζυρίχη μονάχα σαν ανάπαυλα παρ' όλα τα υπερδικαιώματα που τους δόθηκαν. (Υπόθεση ΝΤΕΝΙΖ).

Στην ίδια περίοδο καθώς και από την ελληνική πλευρά άρχισαν πιο καθυστερημένα βέβαια οι ανάλογες πολεμικές προετοιμασίες (Σχέδιο ΑΚΡΙΤΑΣ, ΟΡΓΑΝΩΣΗ) εξουδετερώνεται η μη εθνικιστική φωνή μέσα στην τουρκική μειονότητα όπως οι δημοσιογράφοι Χικμέτ και Γκιουρκάν.

Στα 63 - 64 ξεσπούν ένοπλες συγκρούσεις ανάμεσα στις δύο εθνικές κοινότητες. Οι Τ/Κ καθοδηγούμενοι από την Τουρκία διαμέσου των εδώ στρατιωτικών στελεχών και της πρεσβείας προετοιμάζουν το έδαφος για την τουρκική απόβαση που τελικά δεν θα πραγματοποιηθεί.

Τα επόμενα χρόνια με τη δημιουργία των θυλάκων και τον αυτοεγκλωβισμό τους υποχρεώνονται σ' όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση από την Τουρκία. Τίποτε δεν γίνεται χωρίς την έγκριση της Τουρκίας. Σ' ολόκληρη την περίοδο που ακολουθεί μέχρι το 1974 ο ρόλος τους είναι να δημιουργούν συνθήκες που να ευκολύνουν τη Τουρκική διπλωματία στους χειρισμούς της γύρω από το Κυπριακό ενώ ταυτόχρονα να ετοιμάζονται στρατιωτικά για να υποστηρίξουν ανάλογα τη συνεχώς αναβαλλόμενη τουρκική απόβαση.

Με την εισβολή του 74 ο ρόλος των Τ/Κ μπαίνει κάτω από νέα σκοπιά.

Κατά τις πολεμικές επιχειρήσεις στους Τ/Κ ανατίθενται δύο ρόλοι ο πρώτος εκείνος του θύματος που απειλείται με σφαγή ώστε να δικαιολογηθεί η επέμβαση και ο δεύτερος ο ρόλος του προγεφυρώματος για να στηριχτούν η αποβατική δύναμη και οι αλεξιπτωτιστές.

Ο πρώτος ρόλος πραγματοποιείται με τις συγκρούσεις γύρω από τους διάφορους θύλακες και την κατάληψη τους από τη Ε.Φ. και τα άτακτα τμήματα της ΕΟΚΑ Β΄ που δεν διστάζουν να προβούν σε σφαγές και λεηλασίες.

Ο δεύτερος ρόλος ανατίθεται σ' ένα μόνο θύλακα. Εκείνο της Λ/σίας - Αγύρτας που με το ελικοδρόμιο του ευκολύνει την άφιξη των αερομεταφερομένων μονάδων με το μέγεθος του υποβοηθά στη ρήψη αλεξιπτωτιστών και τέλος μέσα στις θέσεις έξω από την Κερύνεια και στον Αγ. Ιλαρίωνα αποτελεί τον ασφαλισμένο δρόμο των αποβατικών κομάντων προς το εσωτερικό της Κύπρου.

Με την εκεχειρία του Αυγούστου του 74 ο πλήρης έλεγχος της κατεχόμενης ζώνης θα περάσει στα χέρια του τουρκικού κατοχικού στρατού. Ολόκληρη η γραμμή αντιπαράθεσης θα επανδρωθεί από τούρκους στρατιώτες ενώ στους Τ/Κ θα αφεθεί προς φρούρηση η δευτερεύουσας σημασίας περιοχή της πόλης της Λ/σίας. Στην περιοχή αυτή κανένας αντίπαλος δεν μπορεί να αναλάβει επιθετική πρωτοβουλία χωρίς σημαντικό κόστος πράγμα που κάμνει τέτοιο εγχείρημα ανώφελο. Αλλά και στην περιοχή αυτή οι Τ/Κ στρατιώτες βρίσκονται κάτω από τις διαταγές τούρκων αξιωματικών.

Οι Τ/Κ ένοπλες δυνάμεις δεν αριθμούν παρά μόνο 5.000 άνδρες με οπλισμό μέτριο κύρια πεζικού. Διαθέτουν μόνο μια θωρακισμένη ύλη εξοπλισμένη με τα παλιά ρώσσικα θωρακισμένα που πήραν από την Ε.Φ. κατά τις επιχειρήσεις του 1974.

Οι 30.000 άνδρες του κατοχικού στρατού που αποτελούν την κύρια δύναμη στήριξης της Τουρκίας στην Κύπρο δεν περιμένουν καμμιά σχεδόν σημαντική υποστήριξη απ' αυτούς. Έτσι σε πρώτη φάση θα ενισχυθούν από τους επίστρατους που βρίσκονται ανάμεσα στις 60.000 εποίκους (μεγάλο μέρος των οποίων είναι άνδρες που πολέμησαν το '74 στην Κύπρο και αργότερα τους δόθηκαν κίνητρα για εγκατάσταση σ' αυτή).

Σε δεύτερη φάση αναμένουν άφιξη ενισχύσεων από την Τουρκία. Πράγμα αναγκαίο είτε σε περίπτωση άμυνας είτε σε περίπτωση επίθεσης. Για το λόγο αυτό και για να γίνει ταχύτερα και μεγαλύτερη η άφιξη αυτή δαπανήθηκαν εκατομμύρια δολλάρια για την κατασκευή του μεγάλου αεροδρομίου στο Λευκόνοικο και του λιμανιού στο Καράκουμι (άλλο θέμα αν οι δύο αυτές εγκαταστάσεις χρησιμοποιηθούν σαν διαπραγματευτικό όπλο για να εξασφαλιστεί η Αμερικάνικη διπλωματική υποστήριξη στα τουρκικά σχέδια και χειρισμούς).

Πέρα από αυτά στη μισή από τη κατεχόμενη περιοχή έχουν δημιουργηθεί στρατιωτικές ζώνες στις οποίες δεν επιτρέπεται σχεδόν η διέλευση. Κι όταν επιτραπεί γίνεται με άδεια των τουρκικών στρατιωτικών αρχών.

Κάτι ακόμα για τους εποίκους που πρέπει να αναφερθεί είναι ότι ο ρόλος τους είναι διπλός. Από τη μια αποτελούν τη **σίγουρη** εφεδρεία του τούρκικου στρατού στην Κύπρο κάτι που οι Τ/Κ δεν αποτελούν.

Από την άλλη με τον όγκο τους ελέγχονται πολιτικά οι Τ/Κ και ειδικότερα εκείνοι που αντιτίθενται στην αύξηση και ενίσχυση των δεσμών με την Τουρκία.

Αποτέλεσμα πρόσφατο αυτής της πολιτικής η δημιουργία συνεταιρικής κυβέρνησης ανάμεσα στο Κόμμα Εθνικής Ενότητας που ελέγχει ο Ντενκτάς με το Κόμμα των Εποίκων. Διακηρυγμένοι σκοποί της κυβέρνησης αυτής η ένωση με την Τουρκία, η εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής Οζάλ στη Β. Κύπρο και η εξουδετέρωση κάθε ανεξαρτησιακής φωνής ανάμεσα στους Τ/Κ.

Σήμερα 12 χρόνια μετά τη στρατιωτική εισβολή της Τουρκίας και την εγκατάσταση των Τ/Κ στην κατεχόμενη βόρεια μεριά του νησιού η τουρκική μειονότητα ολοένα και εκτοπίζεται από το πολιτικοστρατιωτικό παιγνίδι στην Κύπρο.

Οι απόψεις της παραγνωρίζονται είτε πρόκειται για τις σχέσεις της με τους Έλληνες της Κύπρου είτε αφορούν θέματα οικονομικής φύσης. Ο κυρίαρχος στο Βορρά είναι η Τουρκία με όργανο της το τουρκικό κατοχικό στρατό, τους εποίκους και την εξουσία Ντενκτάς.

Λευκωσία 14.9.86

Ποιός θα φτιάξει την ΓΚΟΥΕΡΝΙΚΑ της Κύπρου;

στη στρατα μας μνημεια του θανατου

Μια έρευνα της ΝΕΣΙΕ ΓΙΑΣΙΝ από την εφημερίδα της Λευκωσίας YENI DÜZEN Σεπτέμβρης 1986

(Ας μας συγχωρέσει η Νεσιέ Γιασίν για την ελλειπή μετάφραση μας. Φταίμε και εμείς και ορισμένα ιστορικά συμβάντα).

T.K.

BİR ARAŞTIRMA...

Neşe YAŞIN

İÇİMİZDEKİ ÖLÜM ANITLARI

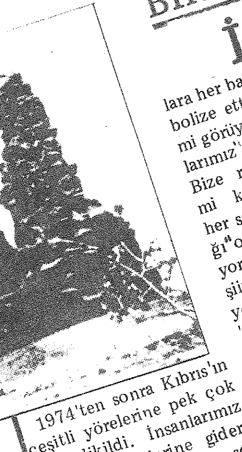

1974'ten sonra Kıbrıs'ın çeşitli yörelerine pek çok anıt dikildi. İnsanlarımız her sabah işlerine giderken evlerine dönerken, sokakta gezinirken bu anıtların önünden geçiyorlar ve anıtlarla bir iletişim kuruyorlar aralarında.

Bu anıtların üzerimizde yarattığı duygu nedir? Onlara her baktığımızda, sembolize ettikleri mücadeleyi mi görüyoruz? Milli duygularımız mı pekişiyor? Bize ruhsal bir zenginlik mi katıyorlar. Çoğumuz her sabah adı "şehit sokağı" olan bir sokakta uyanıyoruz ve Mehmet Yaşın'ın şiirindeki gibi anımsamıyoruz.

"bizim sokağın adı neydi "Şehit" olmadan (1)

Çoğukluğumuz savaşlar, göçler, merasimler, resmi geçitler içinde geçti. Öğretmenlerimiz elimizden tutup "Barbarlık Müzesi"ne götürürlerdi bizi ve korkulu çocuk gözlerimizle bakardık banyo küvetinden sarkan kanlı elbiselere. Ölüm ve vahşet ise hep peşimizdeydi. Okulda, kara tahtaya "Bin Gavur kellesi bir kin ödemez" yazılırdı. Eve gelip radyoyu açtığımızda ise hamasi mutuklar atan, tehditler savuran bir ses karşılardı bizi. Ve savaşlar bitti. Ama onları anımsatan ne çok anıt var ortalıkta ve her hergün bir - yenisi eklenmekte kentlerimizin bir köşesine. İnsanlarımız seviyor mu bu anıtları? Bu güzelim adaya ne ölçüde yaraşıyorlar? Kıbrıslı mı bu anıtları yoksa içimize girmiş yabancılar mı. Kabasaba ve bir tehdit duygusunu içeren

— Dr. Vamık Volkan savaşta ölenlerin ardından sürdürülmekte inat edilen ağıt ve öldürülen kişilerle ilgili yüceltmeleri yaşayanların içinde o ölülere rağmen yaşıyor olmaktan doğan bir suçluluk duygusu olarak niteliyor. Kıbrıs'ta 1974 savaşının ardından yaptığı incelemelerde üzerinde durduğu iki hasta da kafalarını Girne kapısındaki Atatürk heykeline takmışlar. (A boy Named "War ve To Kill Onself or to Become a Living Statue" başlıklı bölümler). Bu kişilerin diğer saplantıları ise savaşta gördükleri ölülerle ilgili (2).

1974'ten sonra dikilen anıtların ortak özelliği ne diye düşünüyordum. Kaba sabalık mı? İnsanın üstüne doğru yürümeli mi? Yoksa başka birşey miydi bu? Sonunda şunu farkettim. Bu anıtların ortak özelliği taşıdıkları ruhtan geliyordu. 1974'ün ruhunu taşıyordu bunlar. Hepsi de "özgürlük", "barış" gibi güzel sözcükler altında silahı, ölümü, savaşı ve tehdidi çağrıştırıyordu.

BU EL NE YAPIYOR?

Dönel kavşağın içinde duruyor kırık parmaklar; bizi tehdit eden bir iskelet eli gibi. Anıtın mimarına neyi sembolize ettiğini sorduğumuzda şöyle yanıtlıyor mimar Hasan Emirali.

"Anıttaki el, barışı simgeliyor. Barış ezgi bir istektir, bu el de avuç açmış barış istiyor." kimilerine göre ise ortada barış filan yok, bu yalnızca bir beton yığını "barış" anıtı halk arasında çeşitli espirilere neden olmuş. Kimileri "dilenci" adını takmış bu anıta ve elin Türkiye'ye avuç açmış dilendiğini söylüyorlar. En yaygın söylenti ise anıtın "Rumlara Parmak verdiği" biçi-

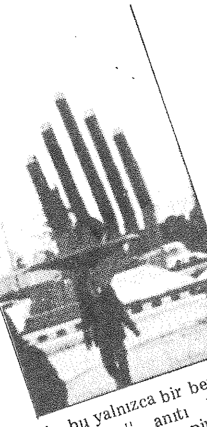

(Devamı Sayfa 7'de)

Φωτοτυπία του άρθρου της Νεσιέ Γιασίν στην εφημερίδα YENI DÜZEN με δύο φωτογραφίες μνημείων που σχολιάζει.

Από το 1974 και μετά κατασκευάστηκαν διάφορα μνημεία σε πολλές περιοχές της Κύπρου. Οι άνθρωποι μας κάθε πρωί που πάνε στις δουλειές τους, και όταν το βράδυ γυρίζουν σπίτι, περπατώντας στους δρόμους, περνούν μπροστά απ᾽ αυτά τα μνημεία, έρχονται σ᾽ επαφή μ᾽ αυτά.

Τι αισθήματα μας δημιουργούν; Όταν τα κοιτάζουμε βλέπουμε τις εικόνες που συμβολίζουν; Ενδυναμώνουν μήπως τα εθνικά μας αισθήματα; Μας προσφέρουν πνευματική τροφή;

Πάρα πολλοί από μας ξυπνούμε κάθε πρωί σε ένα δρόμο που φέρει το όνομα κάποιου ήρωα... «Οδός Ήρωα...» και δεν θυμούμαστε όπως λέει και ο Μεχμέτ Γιασίν στο ποιήμα του:

«Ποιο νάταν τ᾽ όνομα του δρόμου μας πριν να τον κάνουν ήρωα...».

Η παιδική μας ηλικία πέρασε μέσα από πολέμους, μεταναστεύσεις, παρελάσεις. Οι δάσκαλοι μας μάς έπαιρναν απ᾽ το χέρι και μας πήγαιναν στο «Μουσείο Βαρβαρότητας» και μεις με τα φοβισμένα παιδικά μας μάτια κοιτάζαμε τα ματωμένα ρούχα. Ο θάνατος και η αγριότητα μας ακολουθούσαν πάντα. Στους μαυροπίνακες των σχολείων έγραφαν:

«Ούτε χίλια κεφάλια γκιαούριδων δεν ξοφλάνε το μίσος μας...»

Γυρνούσαμε στο σπίτι, ανοίγαμε το ραδιόφωνο και συναντούσαμε μια φωνή που μιλούσε για ήρωες επικούς εκσφενδονίζοντας απειλές. Και οι πόλεμοι τέλειωσαν. Όμως υπάρχουν τόσα μνημεία που μας τους θυμίζουν ακόμα. Οι άνθρωποι μας αγαπούνε αυτά τα μνημεία; Πόσο ταιριάζουν σ᾽ αυτό το όμορφο νησί; Είναι κυπριακά αυτά τα μνημεία ή είναι ξένα;

Τους θρήνους που με πείσμα συνεχίζονται τόσα χρόνια μετά τον θάνατο των νεκρών του πολέμου, και τους λόγους με τους οποίους εκθειάζονται οι πεσόντες, ο δρ. Βαμίκ Βολκάν τους χαρακτηρίζει σαν σύμπλεγμα ενοχής που γεννιέται στις ψυχές αυτών που επέζησαν έναντι των σκοτωμένων.

Σε μια έρευνα του που έκανε στην Κύπρο μετά το ᾽74 εξέτασε δύο ψυχικά άρρωστους που είχαν την έμμονη ιδέα πως ο κόσμος σταματά στο Άγαλμα του Ατταtoύρκ στην πύλη της Κερύνειας και στα κορμιά των νεκρών του πολέμου.

Σκεφτόμουν ποιο νάναι το κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών των μνημείων που έγιναν μετά το ᾽74.

Και όλα τους μιλούν για όπλα, ναι όλα τους μιλούν για πόλεμο, κι όλα τους μας απειλούν. Κι αυτά πίσω από όμορφες λέξεις όπως ελευθερία, ειρήνη...

Είναι το ότι είναι όλα τόσο χοντροκομμένα; Είναι το ότι όλα επελαύνουν πάνω στους ανθρώπους; Ή κάτι άλλο; Στο τέλος κατάλαβα ότι αυτό που τα ενώνει είναι το κοινό πνεύμα που υπάρχει πίσω τους. Το πνεύμα του ᾽74. Και όλα τους μιλούν για όπλα, και όλα τους μιλούν για πόλεμο και όλα τους μας απειλούν. Κι αυτά πίσω από όμορφες λέξεις, όπως ελευθερία, ειρήνη...

ΤΙ ΚΑΝΕΙ ΑΥΤΟ ΤΟ ΧΕΡΙ;

Τα σπασμένα του δάχτυλα στέκουν στο round-about σαν ένα χέρι σκελετού που όμως πάλι μας απειλεί. Όταν ρωτήσαμε σχετικά τον αρχιτέκτονα του μνημείου, Χασάν Εμίραζυ, μας απάντησε:

«Το χέρι συμβολίζει την ειρήνη. Η ειρήνη είναι μια μελωδία ζήτησης. Γι᾽ αυτό το χέρι απλώνεται ζητώντας ειρήνη».

Σύμφωνα όμως με μερικούς άλλους το μνημείο δεν είναι μνημείο ειρήνης, αλλά είναι μόνο ένας όγκος μπετόν. Ο λαός μιλά με χιούμορ γι᾽ αυτό. Το ονόμασαν «ζητιάνο» που άνοιξε το χέρι του ζητώντας βοήθεια από την Τουρκία. Το πιο διαδεδομένο είναι ότι τείνει το μεσαίο του δάχτυλο στους Έλληνες. Ο αρχιτέκτονας γράφει σε έκθεση του: «Έψαξα πολύ να βρω την κατάλληλη φόρμα που να δείχνει την επιθυμία του κόσμου μας για ειρήνη...»

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟ - ΕΞΥΜΝΗΣΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Ένας άλλος αρχιτέκτονας ο Μπουρχάν Αττούμ, που οι συνάδελφοι του τον χαρακτηρίζουν πολύ πετυχεμένο, και έχει φτιάξει πολλά μνημεία σε διάφορες περιοχές της Κύπρου, μας είπε ότι άρχισε να σχεδιάζει και να κατασκευάζει μνημεία από τον καιρό που ήταν απλός υπάλληλος στο Αρχιτεκτονικό Γραφείο. Για το μνημείο του στο χωριό Άης - Βασίλης λέει:

«Εδώ προσπάθησα να συμβολίσω τις ψυχές των μαρτύρων μας που, καθώς ανεβαίνουν στον ουρανό, ανεμίζουν σημαίες».

Δηλαδή πρέπει να καταλάβουμε ότι τα θύματα του σκοτωμού μας καλούν κι εμάς στον ουρανό με τις ψυχές τους που έγιναν σημαίες και να νοιώσουμε έτσι ένα σύμπλεγμα ενοχής, σύμφωνα με τον δρ. Βαμίτ Βολκάν;

Δυστυχώς δεν υπάρχει αντίδοτο σ᾽ αυτά τα μνημεία. Ή θα τους εναντιωθούμε ή θα γίνουν ακόμη περισσότερα.

Κάθε άνθρωπος όμως νοιώθει κάτι μέσα του για τους αθώους που αδικοσκοτώθηκαν. Κι᾽ αυτό το κάτι του γεννά αποστροφή και τον κάνει

να θέλει να υπερασπίσει όχι «τον θάνατο ενάντια στον θάνατο», αλλά τις ομορφιές της ζωής ενάντια στον θάνατο.

ΤΟ ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΗΣ Τ.Μ.Τ. ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΜΑΣ

Ο Χασάν Εμίραζυ μας δείχνει το προσχέδιο της Τ.Μ.Τ. και λέει ότι δεν έγινε ακόμη δυνατή η πραγματοποίηση του λόγω οικονομικών δυσκολιών. Μας εξηγεί την φιλοσοφία του:

«Οι κυψέλες που βλέπετε συμβολίζουν τα διάφορα τουρκικά κράτη που αγωνίστηκαν ως σήμερα για τον τουρκισμό και συναντιούνται εδώ μετά την απελευθέρωση τους. Ακόμη το μνημείο θα τονίζει την ενοποίηση της μητέρας πατρίδας με την μικρή πατρίδα και την αθανασία τους».

Σε μια μπροσούρα του «Υπουργείου Παιδείας, Νεολαίας και Πολιτισμού» με τίτλο «Νεκροταφεία Ηρώων και Μνημεία» διαβάζουμε:

«Τα νεκροταφεία ζωντανά σύμβολα των μεγάλων ιστορικών γεγονότων και των μεγάλων ημερών που άφησαν τα ίχνη τους στην ζωή των εθνών. Σ᾽ αυτά βρίσκουμε τον ενθουσιασμό, την κοινοτική αλληλεγγύη, και την αποφασιστικότητα, που δημιούργησαν την εθνική μας συνείδηση».

ΤΙ ΛΕΤΕ ΕΣΕΙΣ;

Το μνημείο της Τ.Μ.Τ. θα παίζει αυτό το ρόλο; Τα μνημεία που χτίστηκαν πιο πριν παίζουν αυτό το ρόλο. Ένα σημαντικό ρόλο. Είναι πολύ ωραίο φόντο για τις παρελάσεις έτσι που δεν μπορείς να φανταστείς την ύπαρξη τους χωρίς κάποιο στρατιωτικό να βγάζει λόγο μπροστά τους. Έτσι εξασφαλίζουν την αρμονία τους, και αποκτούν την ολοκλήρωση τους. Μια «πνευματική ολοκλήρωση»!

Πήγα στα χωριά. Αλόα και Σανταλάρη. Είδα τους ομαδικούς τάφους. Διάβασα τις ηλικίες των παιδιών και συνταράχτηκα. Και μου ήρθε η εικόνα ενός πίνακα, ενός ομαδικού τάφου, αλλά με ζωντανά χαρακτηριστικά, με τα ρούχα των παιδιών, με λουλούδια, με τις κούκλες τους, τις αγάπες τους, τις επιθυμίες τους. **«ΓΚΟΥΕΡΝΙΚΑ της Κύπρου»**. Ένιωσα ότι ένας μεγάλος ζωγράφος πρέπει να δημιουργήσει ένα τέτοιο έργο. Όμως, νομίζω, πως ούτε στην λογοτεχνία, ούτε στις άλλες τέχνες έχει γίνει ένα τέτοιο έργο που να εκφράζει την πίκρα των ανθρώπων της Κύπρου.

Ο σκοπός που διάλεξα τα μνημεία για θέμα μου ήταν για να απευθύνω μια πρόσκληση για να ψάξουμε να βρούμε τι πράγματι ταιριάζει σ᾽ αυτό το όμορφο νησί.

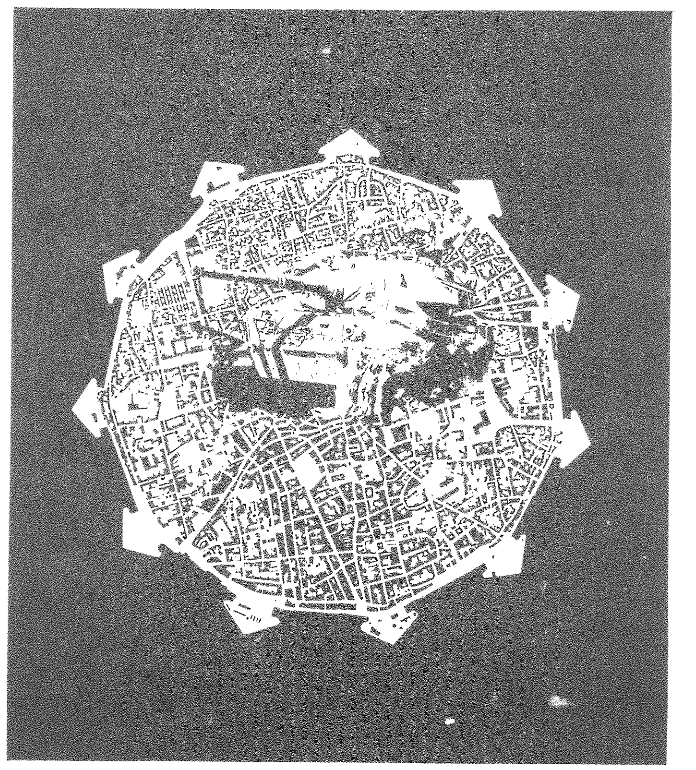

θεατρο και νικαραγουα

κωστα κυριακιδη

Εφτά χρόνια έχει κλείσει η επανάσταση της Νικαράγουας και η ποιοτική έξαρση της κουλτούρας συμβαδίζει με τα μικρά ερευνητικά και σταθερά βήματα της αναζήτησης του νικαραγουανού πολιτικού πειράματος. ῞Αφησε πίσω της το αποπνικτικό παρελθόν της δυναστείας των Σομόζα και συνεχίζει κάτω από τις επιθέσεις των μισθοφόρων των ΗΠΑ («κόντρα») και τις απειλές για αμερικανική εισβολή.

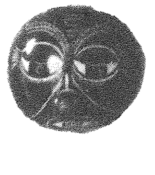

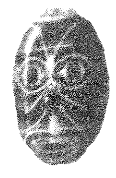

Σε αυτό το ταξίδι της κάθε μέρας αντιμετωπίζει τα απομεινάρια της εμπορικής κουλτούρας που σαν διαθήκη άφησαν οι πρώην ιδιοκτήτες της εξουσίας, που στα τόσα χρόνια της εξουσίας τους ήτανε υποταγμένοι στις πολιτικές ανάγκες και διατάξεις της δύσης.

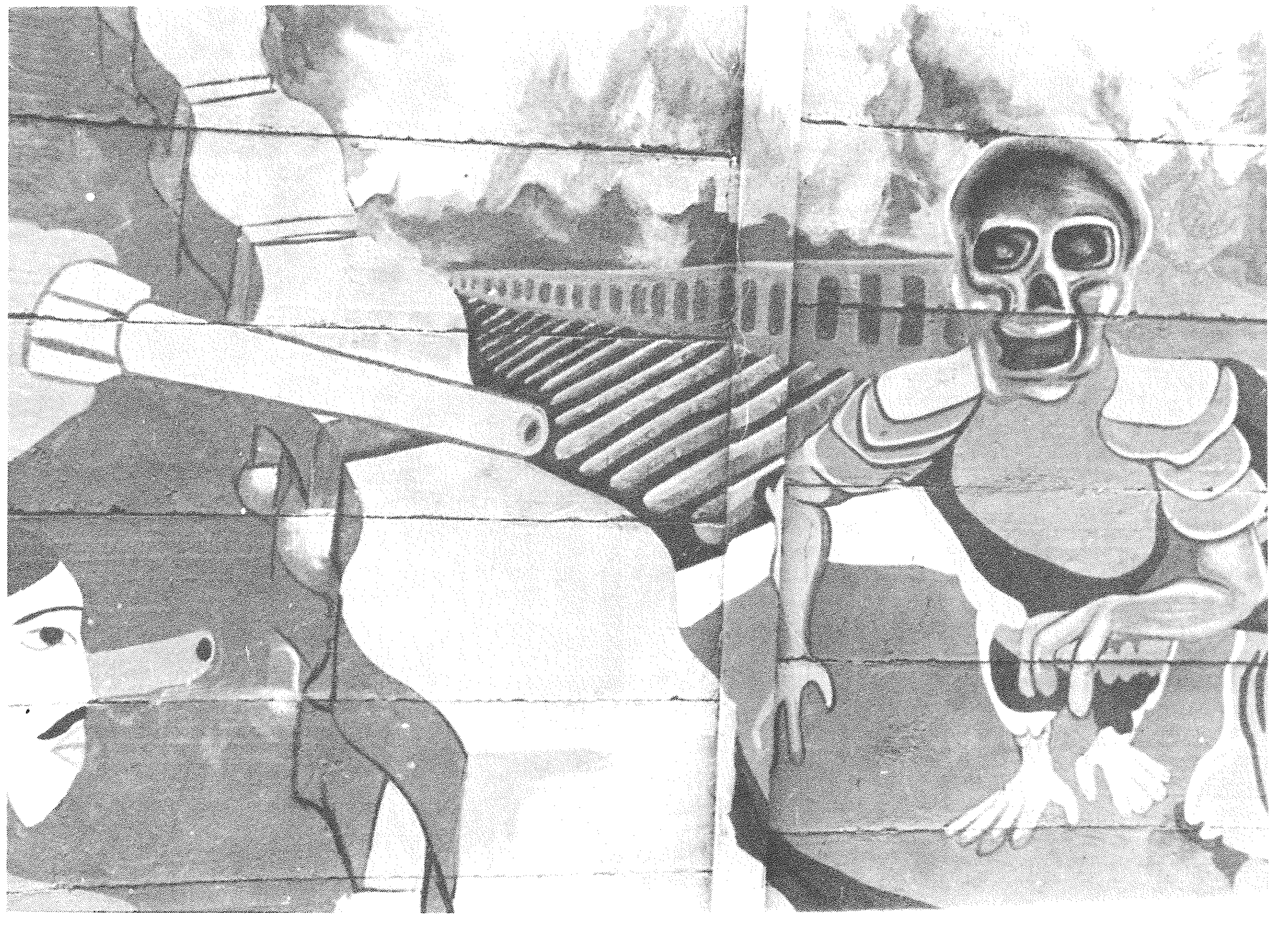

Οπως τους χαρακτήρισε ο Τόμας Μπόρχε (ο μόνος επιζών από τους ιδρυτές του ESLN) «άτομα που η πραγματικότητα της ζωής και η συνείδηση τους είχε διαμορφωθεί και αποσυνθεθεί από τη πληροφοριακή επικράτηση του ιμπεριαλισμού. Αυτή η συνείδηση υποταγής ήταν προϊόν της επικράτησης μιας πλαστής ιδεολογίας που ήτανε βασισμένη σε ψέματα και προπαγάνδα. ῞Ενα σύμπλεγμα προπαγάνδας και επανάληψης ψευτιών που στο τέλος μεταμορφώθηκαν σε καινούργιες πραγματικότητες όταν τα μέσα επικοινωνίας αγιοποιούσαν τα παραμορφωμένα και αιματωμένα πρόσωπα των τυράνων της λατινικής αμερικής και ο φόβος αυτών των ιδιοκτητών των μέσων επικοινωνίας για τις μάζες τους φορούσε μάσκες διαβολικές και ο φόβος τους για τις επαναστάσεις του παρελθόντος και του μέλλοντος τους ανάγκαζε να τις προβάλλουν σαν έργα σατανικά».

῞Ατομα και ομάδες που πριν πεθάνουν άφησαν τη ψυχή και τη διαθήκη τους στη δύση και τα έργα που παρουσίαζαν στα δικά τους μαυσωλεία θεάτρου και τέχνης ήτανε φθηνές απομιμήσεις των δυτικών πραγματικοτήτων.

῞Οπως δήλωσε ο υπεύθυνος της σχολής θεάτρου του υπουργείου πολιτισμού, Αλφρέδο Βαλέσσι, «η σχολή καλών τεχνών (κατά τη περίοδο των Σομόζα) είχε ένα καθηγητή ζωγραφικής, ένα κουλτούρας, ένα θεάτρου και μια καθηγήτρια τέχνης. Ποτέ δεν είχαμε μια σχολή χορού ή μια σχολή θεάτρου. Υπήρχε μια ορισμένη μορφή θεάτρου από άτομα ορισμένων οικονομικών θέσεων που μπορούσαν να αφιερώνουν ώρες για το θέατρο δίχως να απασχολούνται με το προς το ζειν. Η μεγάλη πλειοψηφία είτανε αστοί, ιδιαίτερα οι γυναίκες των αστών, που δεν είχαν την οικονομική ανάγκη εργασίας ή την ανάγκη να ξοδέψουν χρόνο για το σπίτι τους (αφού οι τόσες κακοπληρωμένες υπηρέτριες που προέρχονταν από αγροτικές περιοχές εκτελούσαν τα χρέη των μοντέρνων σκλάβων). Αυτές οι γυναίκες έκαναν το θέατρο τους και τις απολαβές τις χρησιμοποιούσαν για «κοινοφελείς» σκοπούς. Το κλασσικό παράδειγμα των αστών -ευεργετών που εκμεταλλεύονται την ημέρα τους υπαλλήλους τους ή τους αγρότες και εργάτες και που για να καθησυχάσουν τη χριστιανική νυκτερινή συνείδηση τους θυμούνται κάποτε να δώσουν λεμονόκουπες στους φτωχούς».

῞Ηταν ένα θέατρο που ικανοποιούσε τις φανταστικές ανάγκες των «εξευγενισμένων» αστών που με απέχθεια αντιμετωπίζανε τους μελαχροινούς ινδιάνους και μιγάδες (αρκετοί από τους αστούς για να ελαττώσουν το δικό τους κατά λάθος σκούρο χρώμα ήτανε αιώνιοι αιχμάλωτοι της σκιάς) και τα έργα που παρουσιάζανε δεν είχανε καμιά σχέση με την καθημερινή πραγματικότητα της φτώχειας και καταπίεσης που αντιμετώπιζε η πλειοψηφία του πληθυσμού. Επίσης αδιανόητο ήταν να αναμένεις από αυτό το θέατρο να αναπαραστήσει τη πραγματικότητα με γλώσσα και σημεία νοητά από το κοινό για να το προβληματίσουν και στη συνέχεια ο προβληματισμός να γίνει εργαλείο που να μεταβάλει τη πραγματικότητα.

Αυτός ο ρόλος για τη παρουσίαση νοητού, πολιτικού θεάτρου έπεφτε σε μερικές μικρές θεατρικές ομάδες που είχανε στενές σχέσεις με τους σαντινίστας. Τα μηνύματα αλλαγής που εκφράζανε αυτές οι ομάδες, μαζί με τις 300 περίπου ομάδες πανεπιστημιακού θεάτρου που είχαν ανθίσει αυτή τη περίοδο, πολύ νωρίς αναγκάσανε τον καταπιεστικό μηχανισμό των Σομόζα να τις σπρώξει στη παρανομία.

Η δυνατότητα παρουσίασης ενός ανεξάρτητου (δίχως κρατικές ή ιδιωτικές επιχορηγήσεις - πιέσεις) «ήπιου» θεάτρου στη Νικαράγουα ήτανε ανύπαρκτη για τις ενδιαφερόμενες ομάδες. Αφού οι οικονομικές και καλλιτεχνικές απαιτήσεις αυτού του είδους θεάτρου (με σκηνικά, παραγωγό, ηθοποιούς κ.λπ.) είναι απρόσιτες για αναπτυσσόμενες χώρες. Είναι απρόσιτες αφού η ανυπαρξία μιάς παράδοσης θεάτρου εμποδίζει τη κάλυψη των εξόδων όχι μόνο για παραστάσεις στις απομακρυσμένες περιοχές αλλά και στις πυκνοκατοικημένες αστικές περιοχές. Μια άλλη αρνητική ιδιαιτερότητα για την θεατρική ανάπτυξη σε αυτή τη χώρα είναι η ασυνήθεια του πληθυσμού να παρακολουθεί παραστάσεις που έχουν σαν όρο το εισιτήριο (έστω και τη συνεισφορά ενός εικονικού ποσού για τη κάλυψη μερικών εξόδων).

torro-venado και macho-raton

Η μόνη διέξοδος για τη θεατρική έκφραση ν᾽ ασχοληθεί με τη δυσφορία του πληθυσμού κατά της δικτατορίας των Σομόζα, δίχως κίνδυνο καταπίεσης, ήτανε μέσω του καναλιού των τοπικών εκκλησιαστικών γιορτών και εκδηλώσεων. Αυτό το είδος θεάτρου - χορού που ξεκινούσε από τις αυλές των εκκλησιών, συνέχιζε στους δρόμους των χωριών ή των πόλεων.

Αναζητώντας τις ρίζες αυτές της παράδοσης ανακαλύπτεις ότι αυτό το σύμπλεγμα θεάτρου-χορού-σάτυρας το χρησιμοποίησαν οι ιθαγενείς ινδιάνοι σαν μορφή διατήρησης της κουλτούρας τους και αντίσταση κατά των ισπανών κατακτητών.

Αυτή η αντίσταση και σάτυρα από μέρους του πληθυσμού δεν απευθυνότανε μόνο ενάντια στους Σομόζα και στη κλίκα τους αλλά και ενάντια στους αστούς της χώρας.

Δημοφιλής ήταν η γιορτή του ταύρου-ελαφιού (torro-venado) στη Μασάγια και του αλόγου-ποντικιού (macho-raton) στη Ντιριάμπα και παρόμοιες γιορτές σε άλλες πόλεις και χωριά. Σήμερα αυτές οι «θεατρικές παραστάσεις» συνεχίζονται σατυρίζοντας αρχηγούς και υπαλλήλους.

῞Οταν τους ρωτήσεις γιατί γιορτάζουν το Torro Venado στη Μασάγια αυτοί απαντούν: «Είναι η γιορτή του αγίου Ιερόνυμου» όμως πριν τους ισπανούς κατακτητές δεν υπήρχε ο άγιος Ιερόνυμος, αλλά υπήρχαν οι θρησκευτικές τελετουργίες που γιόρταζαν την ευφορία της γης και της σεξουαλικότητας, διαφορές που σήμερα ο πληθυσμός έχει ξεχάσει.

«Γιατί χορεύετε σε αυτή τη γιορτή;» - «Δεν ξέρω αλλά μας αρέσει να χορεύουμε. Είναι η γιορτή της ελευθερίας και εμείς χορεύουμε επειδή είμαστε ελεύθεροι». «῞Ομως στην εποχή των Σομόζα χορεύατε;» - «Είναι επειδή πάντοτε είμαστε ελεύθεροι και κανείς δεν μπορεί να σταματήσει αυτό το χορό μας. Ούτε οι σαντινίστας μπορούν να σταματήσουν αυτό το χορό μας, ούτε ο Τομάς Μπόρχε. Εμείς σατυρίζουμε όλο τον κόσμο, και κάνουμε χίλια πράγματα διότι οι μέρες του Torro Venado είναι μέρες ελευθερίας» (ΠΕΝΣΑΜΙΕΝΤΟ ΠΡΟΠΙΟ, ΜΑΗΣ ΙΟΥΝΗΣ 86).

Υπάρχει μια σύμπτωση θεμάτων και στοιχείων που χρησιμοποιούνται στις τοπικές εκδηλώσεις και την πλειοψηφία των θεατρικών ομάδων που παρουσιάζουν πολιτικό θέατρο και μια ριζική διαφορά από τα θέματα του παρελθόντος. Σήμερα χρησιμοποιούνται λαϊκά στοιχεία που ξεφύτρωσαν από τη λαϊκή πραγματικότητα, όπως τα προϊσπανικά ντραμ των ιθαγενών, σήματα καπνού, φωτιές στους δρόμους (οι φωτιές του Απρίλη για το καθάρισμα των χωραφιών), το σπάσιμο των μπουκαλιών (οι μολότωφ της επαναστατικής περιόδου) τα σκέτς αστραπή και το θέατρο του δρόμου (του καιρού της επανάστασης) πριν την επανάσταση η σάτυρα και η κριτική είχανε σκοπό να αποτινάξουν τον ζυγό των ισπανών κατακτητών ή των Σομόζα. Σήμερα αυτή η σάτυρα και κριτική δεν είναι για να αποσταθεροποιήσουν την επανάσταση αλλά να υποβοηθήσουν το ρίζωμα των δραστικών αλλαγών που ανάλαβε η νέα κυβέρνηση.

η διαιρεση πολης - επαρχιας

Μαζί με αυτούς η πλειοψηφία των σημερινών ηθοποιών του πολιτικού θεάτρου προέρχεται από οικογένειες μικροαστών. Το κίνημα αλλαγής, μιάς λαϊκής συμμετοχής στις θεατρικές ομάδες, προέρχεται από τις ομάδες που παρουσιάζουν θέατρο προς το αγροτικό κοινό. Αυτή η διαίρεση σε αγροτικό κοινό και κοινό των πόλεων αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα της διαίρεσης των τόσων υποανάπτυκτων χωρών σε πόλη και χωριό. Η διαφορά αυτής της χώρας από τις άλλες υποανάπτυκτες χώρες είναι η έμπρακτη έμφαση που δίνεται από το κράτος για την μελλοντική οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών.

Τα θεατρικά κομμάτια που παρουσιάζονται στην επαρχία και στις πόλεις είναι πλούσια από πλευράς θεμάτων και εμπειριών. Ο αυτο σχεδιασμός είναι άφθονος αλλά οι σκληρές συνθήκες πολέμου της σημερινής πραγματικότητας αντικατοπτρίζονται στην έλλειψη της φαντασίας και της λεπτότητας στη γλώσσα που χρησιμοποιείται.

η παναγια που ιδρωνει

Η πληθώρα νέων εμπειριών και η προσπάθεια ανεύρεσης μιάς λαϊκής γλώσσας που να είναι κατανοητή από όλα τα στρώματα του πληθυσμού εμπλουτίζει τα θέματα παρουσίασης και τον τρόπο παρουσίασης. Χαρακτηριστικό ήταν το κομμάτι της «Παναγίας που ιδρώνει». Το έργο βασίστηκε στη σύλληψη του ενόχου που τη νύχτα βουτούσε ένα αγαλματάκι της Παναγίας στο νερό και μετά το τοποθετούσε στη ψύξη. Την επόμενη μέρα με τη τροπική ζέστη το αγαλματάκι ίδρωνε μπροστά στα μάτια των έκπληκτων θρήσκων. Η αντιδραστική εφημερίδα Λα Πρένσα (που την έχουν κλείσει σήμερα οι σαντινίστας) μαζί με τον εξ ίσου αντιδραστικό καρδινάλιο Οπάντο η Μπράβο εξυμνούσαν τον θαυματοποιό παντοκράτορα.

Η προσπάθεια για την ανεύρεση μιάς νέας λαϊκής γλώσσας που όχι μόνο να απομυστικοποιεί την κοινωνία και τη φύση αλλά και που να ενώνει τους δυο διαφορετικούς «πολιτισμούς» των αγροτικών και των αστικών περιοχών είναι ένα πολύ σημαντικό έργο για τις θεατρικές ομάδες.

Πολύ πιο βαρύ καθήκον πέφτει στους ώμους των θεατρικών ομάδων που απευθύνονται προς τις αγροτικές περιοχές αφού η άνιση παροχή ευκαιριών προς τις αγροτικές περιοχές στο παρελθόν άφησε σαν ενέχυρο σήμερα μια άνιση ανάπτυξη ανάμεσα στις αγροτικές και αστικές περιοχές.

Οι προσπάθειες της κυβέρνησης για την σμίκρυνση αυτής της διαφοράς είναι αξιόλογες αλλά τα αποτελέσματα μιάς πολιτικής δεν εξαρτώνται μόνο από τις προθέσεις των σχεδίων αφού πιο σημαντικός είναι ο τρόπος ερμηνείας και εφαρμογής. Σήμερα η έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των αγροτών και των κατοίκων των πόλεων (που έχει ελαττωθεί μετά την εκστρατεία αλφαβητισμού του 1980 και το χρονιαίο εθελοντικό κόψιμο καφέ, ζαχαροκάλαμου και βαμβακιού) συνεχίζεται και με άλλες μορφές που είναι αρνητικές για την συνέχεια (ή την αρχή) της επανάστασης στις αγροτικές περιοχές.

κυβερνητικη προπαγανδα και αγροτια

Η λανθασμένη αντίληψη ορισμένων πολιτικών της Μανάγουας (αυτών που δεν είχαν αδελφικές σχέσεις με τους αγρότες κατά την επανάσταση αλλά είχανε ένα είδος σχέσεων που ικανοποιούσε τις ανταρτικές - τακτικές τους ανάγκες) ότι οι αγρότες είναι οπισθοδρομικοί και αντιμετωπίζουν την φύση σαν κάτι μαγικό είχε σαν αποτέλεσμα να απαιτούν από τους αγρότες να αφομοιώσουν διά μαγείας μια σοσιαλιστική συνείδηση, στέλλοντας τους αστούς ιεραποστόλους με τις σαντινιστικές βίβλους να προσηλυτίσουν τους απολίτιστους αγρότες. Μια μέθοδο κάθετης προπαγάνδας και πολιτικής διαπαιδαγώγησης που δεν συμβαδίζει με τις προοπτικές πολιτικής ανάπτυξης της χώρας. Αυτό, πολύ νωρίς ξεκαθαρίστηκε από τον Τομάς Μπόρχε το 1980 «δεν πρέπει να χρησιμοποιήσουμε την μέθοδο που απλώς διατάζει με τις λέξεις «κάνε το» και περιμένει τις μάζες να το κάνουν»... «πρέπει να βρούμε τον τρόπο για να μπούμε στη καρδιά των μαζών. Δεν πρέπει να αρκεστούμε με το κύρος που κερδίσαμε με την επιτυχία της επανάστασης πρέπει να κερδίζουμε τη βοήθεια και την εκτίμηση των μαζών κάθε μέρα, κάθε λεπτό...»

Αυτός ο τρόπος κάθετης προπαγάνδας και πολιτικής διαπαιδαγώγησης είναι ενάντια στη συμμετοχή, συλλογισμό και ανάλυση από μέρους του πληθυσμού και που σαν αποτέλεσμα έχει μια παθητικότητα και ψυχρότητα.

Όχι μόνο δημιουργεί αυτή τη παθητικότητα αλλά ανοίγει το δρόμο συμμετοχής στους καιροσκόπους και συμφεροντολόγους (αρκετούς πρώην συμμάχους του Σομόζα) να συμμετέχουν επειδή η κυβέρνηση τους έδωσε ένα κομμάτι γης, ή τους ονόμασε προέδρους ενός συνεργατισμού ή τους έδωσε την ευκαιρία να αγοράσουν ένα φορτηγό.

το θεατρο του δρομου

Ο τρόπος παραγωγής και παρουσίασης από την πλειοψηφία των ομάδων θεάτρου συμβαδίζει με τις οικονομικές ικανότητες, τη θεατρική παράδοση και συνήθειες της χώρας. Ένα μόνο θέατρο έχει τον ιδιόκτητο του χώρο και σκηνικά, ενώ τα υπόλοιπα διασχίζουν πόλεις, χωριά, εργοστάσια, αγροκτήματα και δρόμους παρουσιάζοντας ελεύθερο θέατρο προς το κοινό.

Η συμμετοχή των ηθοποιών σ' όλες τις πτυχές των ζητημάτων και προβλημάτων συμβαδίζει με τις προσπάθειες των πολιτικών της χώρας για μια ουσιαστική συμμετοχή του πληθυσμού στην αντιμετώπιση προβλημάτων και τη λήψη αποφάσεων, όπως δήλωσε η παραγωγός της θεατρικής ομάδας «Χούστο Ρουφίνο Γκαρέϋ» Λουσέρο Μιγιάν «έχουμε παραγωγό και ηθοποιούς με πειθαρχία, όμως ο πιο σημαντικός πυρήνας είναι οι ηθοποιοί. Οι ηθοποιοί προσφέρουν στη διασκευή ενός έργου όπως και ο παραγωγός κάνοντας αυτή τη θεατρική ομάδα ένα συνεταιρισμό».

Το θέατρο δρόμου που παρουσιάζεται σε αυτή τη χώρα (αυτό που αναζητείται σ' άλλες χώρες) είναι η λογική εξέλιξη του θεάτρου - χορού των ινδιάνων που ξεκίνησε από φτωχογειτονιές και δρόμους και συνεχίζει τη πορεία του όχι προς τα μαυσωλεία θεάτρου, αλλά προς τα εργοστάσια και αγροκτήματα. Το φυσικό και λογικό αυτού του πολιτικού συστήματος είναι το παράλογο για τα άλλα συστήματα (ανατολής και δύσης) αφού αυτές οι θεατρικές ομάδες παρουσιάζουν καυστικά έργα ενάντια στους γραφειοκράτες στα κρατικά εργοστάσια και αγροκτήματα και έργα περί ταξικής πάλης στα ιδιωτικά (φανταστείτε αυτό το πράγμα στην Κύπρο).

Όμως οι αντιφάσεις στη κοινωνία της νέας Νικαράγουας, μιάς κοινωνίας που στα 7 ελεύθερα της χρόνια έχει ζήσει τόσες αλλαγές, αντικατοπτρίζονται και μέσα στο θέατρο αυτής της χώρας.

Δύο μόνο από τις δέκα αξιόλογες θεατρικές ομάδες της χώρας παρουσιάζουν θέατρο με ένα ιεραρχικό τρόπο παραγωγής (η εξουσία στα χέρια του παραγωγού, οι οδηγίες κατεβαίνουν από τον παραγωγό στους ηθοποιούς και το μήνυμα από τους ηθοποιούς στους θεατές) και τα ξένα θεατρικά κομμάτια δεν διασκευάζονται λαμβάνοντας υπόψη το κοινό της Νικαράγουας.

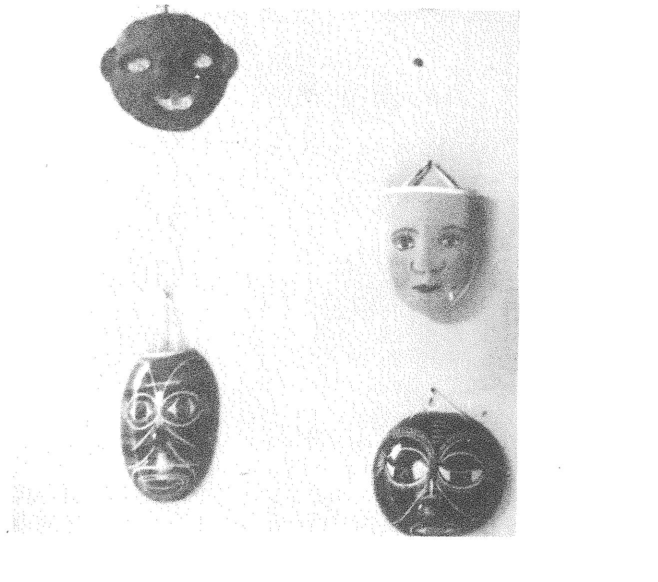

θεατρο και αγροτιά

Αυτές οι θεατρικές ομάδες προσπαθούν να διαλύσουν το όραμα της πόλης και να σπάσουν το φράγμα σιωπής των αγροτών προς τον επεκτατισμό των κατοίκων των πόλεων που τους έκλεψαν τόσες ευκαιρίες και τους αφαίρεσαν τόσα δικαιώματα. Είναι μια μορφή διεκδίκησης δικαιωμάτων μέσω της γλώσσας ενός θεάτρου, που δίκαια επιζητούν οι αγρότες σε μια επαναστατική περίοδο αφού και μέσω μιάς οικονομιστικης εξήγησης οι παραγωγικές δυνάμεις σε αυτή τη χώρα είναι στον αγρό και όχι στη πόλη.

Αυτή όμως η προσπάθεια δεν προϋποθέτει την περαιτέρω διαίρεση προς όφελος - του αγροτικού πληθυσμού αφού μόνο η πρωτεύουσα έχει το ένα τρίτο του πληθυσμού. Επίσης η συνεργασία όλων των θεατρικών ομάδων είναι σημαντική μια και η απομυστικοποίηση των τόσων ταμπού, η παρουσίαση ιστορικών θεμάτων όπως τα λαϊκά κινήματα και απεργίες στο λατινοαμερικανικό χώρο που για τόσα χρόνια αποκρύφθηκαν από τη δικτατορία και η απομυστικοποίηση της λαϊκής ψευτοκουλτούρας είναι βαρύ έργο και μακροπρόθεσμο.

Ανανεώστε τη συνδρομή σας.

ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ

όνομα ____________________

Διεύθυνση ____________________

τηλ: ____________________

£10 για 12 τεύχη

ποιος θα μας μιλησει για το θανατο της Σιμον ντε Μπωβουαρ;

Κι άλλωστε συνήθως ο κόσμος πεθαίνει σ' ένα κρεβάτι, σ' ένα σπίτι». (Η δύναμη της ζωής, σελ. 534, εκδόσεις Γλάρος, 1980). Πώς είχε πεθάνει η Σ. ντε Μπωβουάρ; Η είδηση στη χώρα μας ήταν πάρα πολύ σύντομη, έλεγε μόνο ότι πέθανε στο Παρίσι (και έδινε μερικούς τίτλους του έργου της) που όμως και πώς είχε δεχτεί το θάνατο η συγγραφέας αυτή που τόσο εναγώνια θέλησε να τον εξορκίσει; Του δόθηκε ήρεμα η βασανίστηκε από την επιθανάτια αγωνία;

«Δεχτήκαμε το θάνατο με μιαν αδιαφορίαν που με κατέπληξε. Πολλές φορές είχε πει πως γι' αυτόν δεν είχε σημασία αν θα ερχόταν τώρα ή αργότερα, αφού τελικά δε θα του ξέφευγε. 'Αλλωστε δεν είχε πια λόγους να ζει μέσα σ' αυτό τον κόσμο που του είχε γίνει ακατανόητος. Παρ' όλα αυτά όμως θαύμασα την ηρεμία με την οποία δεχόταν να ξαναγυρίσει στο μηδέν.

Παραβρέθηκα στις τελευταίες του στιγμές παρακολούθησα τη σκληρή ζωηρή προσπάθεια που κάνει η ζωή πριν να εκμηδενιστεί, προσπαθώντας μάταια να συλλάβω αυτό το μυστήριο της φυγής προς το πουθενά. Μετά το τελειωτικό τίναγμα, έμεινα μόνη μαζί του για πολλή ώρα. Στην αρχή ήταν νεκρός αλλά παρών: Και μετά τον είδα ν' απομακρύνεται ιλιγγωδώς από μένα: βρέθηκα σκυμμένη πάνω σ' ένα πτώμα» ('Ιδιο βιβλίο σελ. 434-435) λέει για τον πατέρα της, ενώ για το θάνατο της μητέρας της έγραψε ένα ολόκληρο βιβλίο: «'Ενας πολύ γλυκός θάνατος» όπως και για το θάνατο του Σάρτρ: «Η τελετή του αποχαιρετισμού».

Ποιός θα μας μιλήσει για το θάνατο της Σιμόν ντε Μπωβουάρ; «Μια νύχτα, τον Ιούνιο του 1944, προσπάθησα να εξορκίσω το θάνατο με τα λόγια. Ξεχωρίζω μερικές απ' αυτές τις σημειώσεις που γράφτηκαν βιαστικά.

«'Ημουνα ξαπλωμένη στο κρεβάτι μου, με την κοιλιά κολλημένη στο στρώμα, τα γόνατα και τα πόδια χωμένα στη γη. Μέσα στη νύχτα, η σιωπή ηχούσε μ' ένα σιγανό μουρμούρισμα φύλλων και νερού, έναν ήχο παιδικών χρόνων. Ο θάνατος με κύκλωνε. Λίγη υπομονή ακόμα και θα γλιστρούσα στην άλλη μεριά του κόσμου, εκεί που το φως δε λάμπει ποτέ. Υπήρχα μόνη μου, μακριά από τους άλλους, μέσα σ' αυτή την καθαρή ύπαρξη που είναι ίσως ο πραγματικός αντίποδας του θανάτου και που δεν τη γνωρίζω παρά στα όνειρά μου: μάταια την ψάχνω μερικές φορές στις έρημες πλαγιές και τις κορφές. Η μοναξιά δεν είναι ποτέ απόλυτη όσο κρατάς τα μάτια σου ανοιχτά. Θα 'φευγα ακολουθώντας μια μυστηριώδικη διάσταση που θα εκμηδένιζε τη ζωή μου και θα μ' έκανε ν' αγγίξω την καθαρή παρουσία μου. Κι ίσως στην άκρη θα συναντούσα το θάνατο, το όνειρο του θανάτου που κάθε φορά το παίρνω σαν μια οριστική αλήθεια, αφήνοντας τον εαυτό μου να γλιστρήσει μ' ένα είδος εγκατάλειψης στο βάθος αυτής της αβύσσου, ενώ μια φωνή φωνάζει: «Αυτήν τη φορά είναι οριστικό, δε θα ξαναξυπνήσω!» Και κάποιος μένει και λέει: «Είμαι νεκρή» και μέσα στο όνειρο του θανάτου που μπορεί να ονειρευτεί ένας ζωντανός, αυτήν τη στιγμή των θαυμάτων, η ζωή αγγίζει την απόλυτη καθαρότητα της γυμνής μου παρουσίας. Δεν περνάει εβδομάδα που να μην παίξω αυτό το παιχνίδι της αγωνίας και της βεβαιότητας. Αλλά τη νύχτα εκείνη, το σώμα μου αρνιόταν να εγκαταλειφτεί στον ύπνο, αρνιόταν ν' αφεθεί στο θάνατο ακόμα και μέσα στ' όνειρο, ακόμα και για να τον καταργήσει, αρνιόταν να αποκοιμηθεί. Και δεν υπήρχε μέσα μου καμιά αγωνία, γιατί η άρνηση αυτή ήταν τόσο βίαιη που ο θάνατος έχανε τη σημασία του: ο χρόνος δεν υπήρχε, η ύπαρξη στεκόταν μόνη της χωρίς αναφορά στους άλλους ή το μέλλον. Η φλόγα αυτή όμως ήθελε τροφή. Για λίγο έκαψε τις αναμνήσεις και οι φράσεις που σχηματίζονταν στο λαρύγγι μου έφταναν για να γεμίσουν έξαρση την καρδιά μου. Η ζωή φούσκωνε, με πίεζε: αλλά πως να ζήσω μέσα στη νύχτα αυτής της κάμαρας, στη μέση μιας πόλης φυλακισμένης; 'Αναψα το φως και ξαπλωμένη στο κρεβάτι μου, έγραφα αυτές τις γραμμές. 'Εγραφα την αρχή αυτού του βιβλίου που είναι η ύστατη καταφυγή μου απέναντι στο θάνατο, αυτό το βιβλίο που είχα τόσο λαχταρήσει να γράψω: η δουλειά τόσων χρόνων δεν είχε ίσως άλλο σκοπό από το να μου δώσει την τόλμη και την πρόφαση να το γράψω.

»Και ίσως ο θάνατος αυτός που θα με τρομάζει σ' όλη μου τη ζωή να συντελεστεί μέσα σ' ένα δευτερόλεπτο. Δε θα τον πάρω είδηση. Ατύχημα ή αρρώστια, θα είναι ίσως τόσο εύκολος. Η μια υποταγή οδηγεί σε μιαν άλλη. Θα είμαι νεκρή για τους άλλους και δε θα 'χω δει τον εαυτό μου να πεθαίνει.

»Θα πεθάνω σίγουρα στο κρεβάτι μου. Το κρεβάτι μου με φοβίζει: μια βάρκα που με παρασέρνει, ίλιγγος. Κι όλο απομακρύνομαι, απομακρύνομαι απ' την ακτή, ακίνητη, κοντά σε κάποιον που μιλάει και χαμογελάει και που το πρόσωπό μου σβήνεται πάνω στην επιφάνεια του νερού που μέσα του βυθίζομαι. Βυθίζομαι και γλιστράω και φεύγω, για το πουθενά, πάνω στο κρεβάτι μου, στο ρεύμα του νερού, του χρόνου, της νύχτας».

Λέει για το «δικό της θάνατο» στο βιβλίο που έχει προαναφερθεί. (σελ. 532-33). Αλλά συνεχίζει: «Τα όνειρα στα οποία αναφέρομαι στις παραπάνω γραμμές έπαιζαν μεγάλο ρόλο στις αναμετρήσεις μου με το θάνατο. Ούτε κι εγώ ξέρω πόσες φορές με πυροβόλησαν στην καρδιά, βούλιαξα μέσα σε κινούμενη άμμο. Μούδιαζα, έσβηνα, μηδενιζόμουνα: κι έβρισκα πολύ μεγάλη ανακούφιση σ' αυτή την εκμηδένιση που γινόταν με τη συγκατάθεσή μου. Κατασκευάζα το θάνατό μου, όπως πολλές φορές είχα μάταια επιθυμήσει να κατασκευάσω εγώ τον πόλεμο, το χωρισμό: να τα γνωρίσω, να τα κατακτήσω και να τα εκμηδενίσω χάρη σ' αυτή την κατάκτηση. Δρασκέλιζα το θάνατο, όπως η Αλίκη δρασκελίζει τον καθρέφτη, και μόλις βρισκόμουνα από την άλλη μεριά τον έπαιρνα στα χέρια μου: τον απορροφούσα μέσα μου αντί να διαλυθώ εγώ μέσα μου. Με άλλα λόγια επιζούσα του θανάτου μου. 'Ελεγα καθώς άφηνα την τελευταία μου πνοή: «Αυτήν την φορά είναι οριστικό, αυτήν την φορά δε θα ξαναξυπνήσω!» Και κάποιος έμενε που έλεγε: «Είμαι νεκρή». Η παρουσία αυτή οικειοποιούνταν το θάνατο. 'Ημουνα νεκρή και η φωνή μουρμούριζε: «Είμαι εδώ». Και μετά ξυπνούσα κι η αλήθεια με χτύπαγε καταπρόσωπο: όταν θα πέθαινα, καμιά φωνή δε θα έλεγε πια τίποτε. Μου φαινόταν καμιά φορά πως αν κατάφερνα να παραβρίσκομαι πραγματικά στη στιγμή του θανάτου μου, αν συμπίπτουμε ακριβώς εγώ, κι αυτός, θα τον έκανα να υπάρξει: θα ήταν ένας τρόπος να τη σώσω. Κι όμως όχι. Ποτέ δε θα μου δοθεί, σκεφτόμουνα, ποτέ δε θα κορυφώσω τη φρίκη που μου προκαλούσε σε μια τελειωτική αγωνία. Θα έμενε πάντοτε, αναλλοίωτα, αυτός ο μικρός πικρός φόβος, αυτές οι σκέψεις του ύπνου, η συνηθισμένη εικόνα της μαύρης γραμμής που σταματάει τα μετρημένα διαστήματα των ετών και που μετά απ' αυτήν, η σελίδα μένει λευκή. Δε θα τον άγγιζα: δε θα γνώριζα απ' αυτόν παρά αυτή την ψεύτικη γεύση που ήταν ανακατωμένη με τη γεύση της ζωής μου. Και φοβόμουνα τα γερατειά: όχι επειδή το πρόσωπο μου θα άλλαζε και οι δυνάμεις μου θα μειώνονταν αλλά εξαιτίας αυτής της γεύσης που θα αλλοιωνόταν και που θα σάπιζε όλο και περισσότερο και αυτής της μαύρης γραμμής που θα πλησίαζε, αναπότρεπτα.

Η μαύρη γραμμή χανόταν ακόμα στο μακρινό ορίζοντα. Αλλά μοιραία θα 'ρχονταν η απουσία και ο χωρισμός. 'Ετρεχα με το ποδήλατο, έβλεπα τα λιβάδια να αχνίζουν από ήλιο και ζωή και η καρδιά μου σφιγγόταν: θα συνεχίσουν να υπάρχουν, αλλά όχι πια για μένα.

'Οταν ήμουν παιδί, προσπαθούσα να πιάσω μιαν από τις μικρές ψυχές που δεν είχαν ακόμα ενσαρκωθεί και να μπω στη θέση της εγώ. Τώρα φανταζόμουνα πως αργότερα κάποιος θα μου δάνειζε τη συνείδησή του και πως εγώ θα 'βλεπα μέσα απ' τα δικά του μάτια. Η 'Εμιλυ Μπροντέ είχε κοιτάξει αυτό το φεγγάρι κι αυτό το σύννεφο της κοκκινωπής μουσελίνας κι είχε σκεφτεί: μια μέρα δε θα τα ξαναδώ. Το ίδιο φεγγάρι μέσα στα μάτια όλων μας: γιατί να ζούνε μέσα στο χώρο και στο χρόνο, χωριστοί ο ένας απ' τον άλλον; Αυτόν το θάνατο που κανείς δεν τον ξεφεύγει ο καθένας τον αντιμετωπίζει μόνος. Απ' τη μεριά της ζωής μπορούμε να πεθάνουμε μαζί. Αλλά θάνατος σημαίνει να γλιστράς έξω από τον κόσμο, εκεί που η λέξη «μαζί» δεν έχει πια κανένα νόημα. Η μεγαλύτερη επιθυμία μου ήταν να πεθάνω μαζί μ' αυτόν που αγαπούσα. Μα ακόμα κι αν ξαπλώναμε αγκαλιασμένοι πτώμα με πτώμα, δε θα 'ταν παρά μια απάτη: δεν υπάρχει δεσμός από το τίποτε στο τίποτε.

Αυτή την όμορφη νύχτα την προαισθανόμουνα μέσα από θανάτους που δεν ήταν δικοί μου. Υπήρχε ο θάνατος της Ζαζά· ερχόταν ακόμα να μ' επισκεφτεί τις νύχτες με το πρόσωπό της κιτρινισμένο κάτω από τη ροζ καπελίνα της. 'Ηταν ο Νιζάν και πιο κοντά μου ο Μπουρλά. Ο Μπουρλά είχε χωθεί μέσα στη σιωπή, μέσα στην απουσία και μια μέρα μάθαμε πώς έπρεπε να δώσουμε σ' αυτή την απουσία το όνομα θάνατος. Και μετά είχε περάσει ο καιρός κι ο θάνατος του δεν τελείωνε, δε θα τελείωνε ποτέ. Καμιά φορά, τη νύχτα κυρίως, έλεγα μέσα μου: «Ας το θάψουμε κι ας μην τον ξανασκεφτούμε πια!» Πόσο βολική είναι μια καλή κλασική κηδεία! Ο νεκρός βυθίζεται μέσα στο λάκκο και μαζί του χάνεται ο θάνατός του. Ρίχνεις πάνω του το χώμα, γυρίζεις την πλάτη, έχεις τελειώσει. 'Η αν προτιμάς, γυρίζεις κάπου κάπου να κλάψεις σ' αυτό το μέρος όπου ο θάνατος είναι τακτοποιημένος, ταξινομημένος: ξέρεις που θα τον βρεις. Κι άλλωστε συνήθως ο κόσμος πεθαίνει σ' ένα κρεβάτι, σ' ένα σπίτι. Η απουσία του είναι το αντίθετο της παλιάς του παρουσίας: η θέση του είναι αδειανή, λένε, αυτή την ώρα θα γύριζε το κλειδί του στην κλειδαριά. Με τον Μπουρλά προσπαθούσα, περπατώντας μέσα στο Παρίσι, να πω: δεν είναι εδώ. Μα έτσι κι αλλιώς δε θα βρισκόταν ακριβώς εκεί που ήμουνα εγώ. Από πού απουσίαζε; Από πουθενά, από παντού. Η απουσία του άδειαζε ολόκληρο τον κόσμο. Κι ωστόσο ο κόσμος αυτός ήταν γεμάτος. Δεν υπάρχει καμιά θέση γι' αυτόν που δεν κατέχει πια τη θέση του. Τι χωρισμός! Τι προδοσία! Σε κάθε χτύπημα της καρδιάς μας, απαρνιόμαστε τη ζωή και το θάνατό του. Μια μέρα θα καταφέρναμε να τον ξεχάσουμε εντελώς. Μια μέρα αυτός ο απών, αυτός ο ξεχασμένος θα είμαι εγώ.

Κι ωστόσο δεν μπορούσα καν να επιθυμήσω την απαλλαγή απ' αυτή την κατάρα: αν ήταν ατέλειωτη, η ζωή μας θα σβηνόταν μέσα στη γενική αδιαφορία. Ο θάνατος αμφισβητεί την ύπαρξή μας αλλά αυτός της δίνει το νόημά της. Αυτός πραγματοποιεί τον απόλυτο χωρισμό αλλά είναι και το κλειδί επικοινωνίας» (σελ. 533-35).

αννα τενεζι

ΖΩΝΤΑΝΕΜΑ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

Νύχτα στη παλιά Λευκωσία

Θεόδωρος Καταλιακός

Σ᾽ ένα προηγούμενο μας σημείωμα θυμηθήκαμε τη παλιά Λευκωσία· τη παλιά ζωή· τους κύριους αρτηριακούς δρόμους· γράψαμε όσο μπορούσαμε, κι᾽ όσα η αδύνατη μνήμη μας μπόρεσε ν᾽ αναπολήσει για την οδό Ερμού της τότε εποχής καθώς και για την οδό Χρυσοχόων· και σταθήκαμε σ᾽ αυτή· γιατί για μας, για μένα ειδικά, ήταν δεμένη με μια εποχή όπου μ᾽ εντυπωσίαζε εξαιρετικά· η γραφικότητα της, οι άνθρωποι της, το περιβάλλο της.

Αφήσαμε τη μνήμη να μας ξαναζωντανέψει κάποτε ένα άλλο σκηνικό. Το νυχτιάτικο. Τι γινόταν ο τόπος μετά που οι μαγαζάτορες καβάλλα στα ποδήλατα τους ξεκινούσανε για τα σπίτια τους; Υποσχεθήκαμε πως θα προσπαθούσαμε να κινήσουμε τα νερά της μνήμης. Κι᾽ ο Κωστής πιέζει ρωτάει και πάλι ρωτάει «Μα δεν έζησες την ζωή της νύχτας, μου λέει, στη παλιά Λευκωσία;» Τι να του πω; ΟΧΙ; Ψέματα. Λίγο πολύ τη ζήσαμε.

Οχι βέβαια σ᾽ όλες της τις πτυχές, σ᾽ όλα της τα βάθη. Την είδαμε, τη γευτήκαμε. Την παρακολουθήσαμε όσο ήτο δυνατό. Υπάρχουν, αναμφίβολα, πληθώρα άλλων που θα ᾽τανε σε καλύτερη θέση να μας αφηγηθούν, να μας θυμίσουν με λόγια και εικόνες ζωντανές τη νυχτερινή ζωή της παλιάς Λευκωσίας. Τη νύχτα όπως τη ζούσε, τη διασκέδαζε και τη χαιρότανε ο νέος άνθρωπος της δικής μας τάξης: Των νέων που στη τσιέπη τους τα χρήματα μετρούσαν... ᾽Ητανε δεν ήτανε αρκετά για μια συντηρητική έξοδο μιας νύχτας, της Κυριακής. Γιατί ως επί το πλείστον, Κυριακή έβγαινε η νεολαία. Το Σάββατο ήτο μέρα σκληρής δουλειάς που τέλειωνε αργά, ειδικά στους δουλεβτάδες της πέννας, του «᾽Ασπρου κολλάρου» όπως μας αποκαλούσαν οι Εγγλέζοι. Μα κι η κίνηση τις άλλες μέρες, εχτός της Κυριακής ήτο λιγοστή. Κάποια σχετική κίνηση παρετηρείτο γύρω από την περιοχή της παλιάς Δημοτικής Αγοράς, του Παντοπουλείου όπως λεγόταν. Η μιά του πλευρά είχε είσοδο την οδό Ερμού, η δυτική την οδό Χρυσοχόων, και μια μεγάλη είσοδο, τη Βόρεια πούβγαινε στην οδό Αραστά - Σελήμ.

Γύρω - γύρω, λοιπόν, που το παντοπουλείο ήταν και τα διάφορα λαϊκά εστιατόρια, τα «μαειρκά», κουρεία, λαϊκές ταβερνίτσες και διάφορα μικρομάγαζα, που τη μέρα δούλευαν με τους χωρικούς που κατέβαιναν στη «χώρα» για δουλειά και βραδιάτικα με τους μεροκαματιάρηδες πούχαν σαν διαμονή τους συνήθως τη γύρω περιοχή, είτε στα χάνια είτε σε φτηνοενοικιασμένα δωμάτια.

Στην γωνιά της Ερμού - Χρυσοχόων με εισόδους και στους δύο δρόμους βρισκόταν η αξέχαστη ταβερνίτσα του ποδιού, οινοπωλείου γνωστού για τα παστά του θαλασσινά που ανήκε στα Μουχταρούδκια.

Φιλήσυχους, λιγομίλητους, κλασσικούς τύπους της αγοράς, που όπως άκουσα είχαν την καταγωγή από το χωριό Βώνη. ᾽Ηταν γνωστοί για το κρασί τους και για τα εισαγώμενα τους θαλασσινά: Ρέγγες, σαρδέλλες, διάφορων ειδών αντζούγιες μπακαλιάρο, χέλια κ.λ.π. ᾽Ητανε μοναδικοί στο φτιάξιμο ορεκτικών μεζέδων από θαλασσινά. Στο βάθος του μαγαζιού δίπλα στα ξύλινα βαρέλια του κρασιού, ο πάγκος· πάνω κάμποσα πιατάκια με λαχταριστούς θαλασσινούς μεζέδες.

Αναθυμάμαι μια σύντομη - περαστική επίσκεψη μ᾽ ένα φίλο εκεί, κι᾽ αισθάνομαι τη γεύση της μυρωδάτης πικάντικης αντζούγιας να μου γαργαλάει ακόμη το λαρύγγι. Δε νομίζω στη σωρεία της σύγχρονης μοντέρνας κουζίνας να υπάρχει κάτι που θα συγκρινόταν μαζί τους.

Με τα γεγονότα και το χρόνο χάθηκε όπως τόσα άλλα.

Προχωρόντας πιο κάτω σαν έπεφτε για τα καλά το βράδυ, έβλεπες να ξεφυτρώνουν όλα τα σχετικά στέκια, ανάμεσα στα εμπορικά μαγαζιά ξεφύτρωναν βραδιάτικα.

Θάταν άραγε πιο καλά ν᾽ αφήναμε τη μνήμη να ζωντανέψει; Να μας πάρει πίσω λίγες δεκαετηρίδες; Να θυμηθούμε νυχτερινές, αξέχαστες πολύωρες, λίγο περιπετειώδεις περιπλανήσεις στους δρόμους και τα νυχτερινά καταφύγια της Λευκωσίας;

Χειμωνιάτικο, κυριακάτικο βραδινό. Γλυκιά ξάστερη νύχτα. Συνάντηση για δείπνο μπρος από την κλειστή πόρτα του ταχτικού μας καθημερινού εστιατορίου. Μέρα Κυριακή, πελατεία περιορισμένη, λιγοστή. Ο εστιάτορας νοστάλγησε την οικογενειακή θαλπωρή και «ευκαιρίας δωθείσης» το αποφάσισε να κλείσει νωρίς.

Και μεις, τρεις εργένηδες, χωρίς φαμίλια, με το στομάχι δίχως καύσιμα έξω από το κλειστό εστιατόριο! Η επόμενη μέρα, δε θυμάμαι γιατί, δεν ήταν εργάσιμος. Επέτρεπε κάποιο ξενύχτι. Κάποιος πετάει μια ιδέα· στο άψε σφύσε την υιοθετούμε. Να προσφύγουμε για φαϊ στα κέντρα της παλιάς Λευκωσίας. Στα τουρκικά. Διασχίσαμε τη Λήδρας, σταυρώσαμε την Ερμού, περάσαμε από την πλατεία του παλιού Γυναικοπάζαρου. Λεγόταν έτσι γιατί εκεί, άλλοτε, γινόταν κάθε Παρασκευή παζάρι. Κατέβαιναν από τα χωριά, τα περίχωρα, τη Χρυσαλινιώτισσαν κ.λ.π. γυναίκες πού ᾽φερναν τα υφαντά τους για πώληση. Αλατζιές, μεταξωτά, ταϊστά και δίμητα, κουρούκλες και πολλά παρόμοια, προσφερόντουσαν στο παζάρι κάθε Παρασκευή. Μετέπειτα το γυναικοπάζαρο γινόταν κάθε Παρασκευή πίσω από την Εμπορική Λέσχη σε ειδικό χώρο έντεχνα καλυμμένο για προστασία από τη βροχή και τον ήλιο.

Από ένα μικρό, σκοτεινό, φοβιτσιάρικο σοκκάκι, πίσω από το παλιό γυναικοπάζαρο περάσαμε μπροστά από τις «επί Τουρκοκρατίας», παλιές Κεντρικές Φυλακές. Μια μικρή ηλεκτρική λαμπίτσα των 25 κηρίων συνέτεινε στο να κάμνει τη γύρω ατμόσφαιρα πιο ζοφερή. Οι αναθυμιάσεις, με τις αποκρουστικές δυσοσμίες που ᾽βγαιναν από το εσωτερικό του κτιρίου, μαζί με το ζοφερό γύρω περιβάλλον προκαλούσαν δέος κι᾽ ανατριχίλα κι᾽ αυθόρμητα ο διαβάτης τάχυνε το βήμα του.

Απ᾽ ότι ακούσαμε μετά οι ένοικοι του φοβερού καταυλισμού ήτανε άστεγοι, ζητιάνοι, γυρολόγοι κι᾽ αλήτες που κατέφευγαν εκεί για να βρουν καταφύγιο και προστασία, κάτω από στέγη - και τι στέγη - από το κρύο και τη παγωνιά. ᾽Ετσι τ᾽ άλλοτε ανήλιαγα, σκοτεινά, υγρά, μουχλιασμένα μπουντρούμια που παρείχαν στέγη, που δέχτηκαν στα κελιά τους, δε ξέρω ποιούς και πόσους αθώους και μη που τα Τουρκικά δικαστήρια με γνώμονα τη κρίση του εκάστοτε Καδή, και το Οθωμανικό δίκαιο, τώρα μετατράπηκαν σε καταφύγια μιάς άλλης συγγενικής κοινωνικής τάξης.

Λίγο πιο ύστερα καθησμένοι σε γειτονικό κέντρο, φαιδρολογόντας ο καλοκάγαθος Τούρκος εστιάτορας μας έδειξε καθησμένο στη γωνιά του κέντρου του, ένα καμπουριασμένο, αμίλητο γηραιό Τούρκο που κάπνιζε και μας είπε: «Τον βλέπετε, ο ... είναι από τους τελευταίους κατάδικους των πολιών φυλακών. Καταδικάστηκε για κτηνοβασίαν σε τρεις μήνες φυλακή κι υποχρεώθηκε ακόμη να πληρώσει και το «φόρεμα της γαϊδούρας δηλ. τη κατασκευή ενός «στρατουριού». Σε τέτοιες περιπτώσεις η πείρα έδειξε πως πολλά θ᾽ ακούσει ένας κι᾽ όσα θέλει μπορεί να πιστέψει.

Λίγα μέτρα, μετά από τες παλιές φυλακές, ήταν η μικρή πλατεία Ασμάλτι. ᾽Οψη διαφορετική θεαματική· φωνές, τραγούδια λαϊκού, ανατολίτικου αμανέ, αντηχούσαν απ᾽ όλες τις πλευρές.

Εστιατόρια, πρόχειρα «σουβλιτζίδικα», καφενεία, ζαχαροπλαστεία, αμαξάκια με τυχερή ρουλέττα, «καζαντί». Ανάμεσα σε τούτο τον πανζουρλισμό, στη καπνιά και τη τσίκνα διακινούνταν άνδρες κεφάτοι κι᾽ εύθυμοι, Τούρκοι κι᾽ ᾽Ελληνες, τραγουδούσαν, χαριεντολογούσαν, διασκέδαζαν· ο καθένας με το τρόπο του.

Κοντοσταθήκαμε στη μια πλευρά της πλατείας μπροστά σε μια ορθάνοιχτη μεγάλη πόρτα, την είσοδο ενός μεγάλου - ανατολίτικου ρυθμού - εστιατορίου. Μας τράβηξε η μυρουδιά που αναδιδόταν από τη ψησταριά. Φάγαμε νόστιμα, εύγευστα αρνίσια σουβλάκια με πετυχεμένο προβατίσιο γιαούρτι και ταλατούρι. Τα παγιδάκια, το συκώτι όλα από αρνί. Το χοιρινό, ως γνωστόν, όπως και το κρασί δεν είχαν θέση στα Τουρκικά εστιατόρια.

Σαν τελείωσε το κύριο φαγοπότι ο καλός και ολοπρόθυμος εστιάτορας πρόσφερε σ᾽ όσους ακόμη μπορούσαν να δεχτούν στο στομάχι τους κάτι νόστιμα, ελκυστικά ζαχαρωτά, «εκμέκ κατεΐφι», ή «σιάμαλι» και σ᾽ άλλους μερακλίτικο, καϊμακλί καφέ.

Φύγαμε από το εστιατόριο της οδού Ασμάλτι. Μας συνόδεψε ως τη πόρτα ο ιδιοκτήτης και μας κατευόδωσε με το «κενε πουγιούρ», πάλι να κοπιάσετε.

Προχωρήσαμε, χορτάτοι κεφάτοι, όλο κέφι, διάθεση για περιπλάνηση. Η ώρα προχωρημένη, όχι σε σημείο που να μη επιτρέπει συνέχεια. Πάμε στη τύχη. Περνάμε ανάμεσα σε δρομάκια και καντούνια που μόνο τη νύχτα ήταν ευκολόβρετα. Μπροστά από σπιτάκια με ημίκλειστες πόρτες. Πίσω τους κάθεται, έχοντας ανάμεσα στ᾽ ανοιχτά σκέλη της μια φουφού με λιγοστή φωτιά, μια μεσόκοπη, ρυτιδωμένη, φτηνοφτιασιδωμένη, με χεννοβαμμένα ξεθωριασμένα μαλιά, κοπέλλα. Η ίδια εικόνα, με μικρές παραλλαγές, σ᾽ όλο το τετράγωνο.

Σ᾽ ένα από τούτα τα σπιτάκια μπαίνουμε και μεις. Μας δέχεται στο «χωλ», η κοπέλλα που ο τρόπος της το παρουσιαστικό της η γενική της συμπεριφορά δεν αφήνει αμφιβολία πως ο «οίκος» είναι δικός της.

Με δεξιοτεχνία και μαστοριά χειρίζεται την ειδική γλωσσολογία της τέχνης της, δείχνοντας ξεκάθαρα πόσο η προσωπικότητα της επηρεάσθηκε και διαμορφώθηκε από τη μακρόχρονη εμπειρία της σε τούτο το τομέα.

Μιλάει, στην αρχή συγκρατημένα· με γλυκόλογα κι᾽ ανάλατες εκφράσεις· σιγά σιγά μπαίνει στο θέμα. Αρχίζει να μιλάει για τη τέχνη της, τη δουλειά της. Για το έμπειρο της μάτι. Τη δεξιοτεχνία της στην επιλογή του διαλεκτού εμπορεύματος: πάντα από τα σπάνια, φρέσκο, μικρό στην ηλικία, λιγοδουλεμένο «τίμια» αναγκάζεται μέσα μέσα, νάρχεται κρυφά που τους δικούς της εδώ αναγκασμένη από οικονομικές ανάγκες» μας λέει.

Εγώ, μας λέγει, ξενυχτάω, και δουλεύω αφιλόκερδα, μόνο και μόνο για να εξυπηρετήσω τους διαλεκτούς μου πελάτες. ᾽Εχω τάξιμο, συνεχίζει, να βοηθάω τους συνανθρώπους μου.

Και καταλήγει για να διαφημίσει το εμπόρευμα της, που θα το βλέπαμε σε λίγο, μια και ήταν απησχολημένη στο διπλανό καμαρίνι, είναι έτσι... κι᾽ έτσι... Για την ευχάριστη συντροφιά της, δεν πληρώνεται περισσότερα από ...σελίνια.

Συνεχίζει να μιλάει, ωσότου ανοίγει η διπλανή πόρτα. Βγαίνει ο πελάτης, καληνυχτίζει, φεύγει. Από το μέρος που καθόμαστε παρακολουθούμε σιωπηλοί, βυθισμένοι στις σκέψεις μας. Διακρίνουμε ανάμεσα στο λιγοστό φως της κάμαρας το «εμπόρευμα» που τόσο έντεχνα μας περιέγραψε πριν λίγο ο «ιμπρεσάριος» του.

Με τη σειρά μπαινοβγαίνει η πελατεία. Και μεις ακόμη μισοξαπλωμένοι, μισοζαλισμένοι, παρακολουθούμε και χανόμαστε μέσα στον ωκεανό της σκέψης μας. Πολλά τα ερωτήματα. Μεγάλο, μπερδεμένο, το πρόβλημα. Ας μη δοκιμάσουμε να το λύσουμε εδώ.

Τα συναισθήματα ανάμικτα. Η μνήμη αδυνατεί να μας βοηθήσει να τοποθετήσουμε εδώ την αξιολόγηση των συναισθημάτων μας. Καλύτερα ας μένουν απλά περιγραφικά.

Η ώρα προχωρημένη. Τελείωσε η παραμονή μας εδώ. Δε χωράει άλλο. Καληνυχτίζουμε και φεύγουμε. Με κεφάλι βαρύ, στομάχι γιομάτο, με πόδια κουρασμένα. Τα συναισθήματα ανάμικτα. Σκέψεις μπερδεμένες.

Παίρνοντας το δρόμο της επιστροφής, περνάμε από δρομάκια μισοφωτισμένα, στενά, υγρά, με σπιτάκια παλιά, φτωχικά, που η όψη τους μόνο κάμνει το καθένα να αντιλαμβάνεται το εσωτερικό τους. Είμαστε στους φτωχομαχαλλάδες τ᾽ ᾽Αη Λουκά· παλιά γειτονιά με παράδοση. Πλησιάζουμε να βγούμε σε κύριο δρόμο και τούτο είναι φανερό από το φωτισμό που φαίνεται στο βάθος.

Στη γωνιά του δρόμου, ένα φωτισμένο μαγαζί. ᾽Ενα φως μπροστά από ένα ζωγραφισμένο σταυρό πάνω σε μια ταπελλίτσα «ΠΡΟΦΥΛΑΚΤΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ». ᾽Ηταν η εποχή που τ᾽ Αφροδίσια νοσήματα πλήθαιναν· η εξάπλωση τους δεν είχε ακόμη αναχαιτισθεί μια και η πενισσυλίνη δεν είχε ακόμη μπει στο πλατύ εμπόριο.

Υπήρχανε κι᾽ άλλοι τέτοιοι σταθμοί στη Λευκωσία που ανήκαν είτε σε ιδιώτες, αφροδισιολόγους γιατρούς είτε λειτουργούσαν υπό την αιγίδα του Υγειονομικού Τμήματος του δήμου. Σιγά σιγά με την πλατειά χρήση της πενισυλλίνης οι σταθμοί τούτοι, όπως και πολλά άλλα εποχιακά «γιατροσόφκια» εξέλειψαν. Θυμάμαι πως κοντοστάθηκα απ᾽ όξω και παρακολούθησα για λίγο τη κίνηση. Σ᾽ ένα καναπεδάκι ξύλινο τοποθετημένο στο προθάλαμο περίμεναν τη σειρά τους. Η ειδική θεραπεία γινότανε πιο μέσα· υπήρχε κατάλληλο μέρος αποκομμένο με «παραβάν». Η διαδικασία δεν κρατούσε πιο πολύ από μερικά λεπτά.

Εν πάσει περιπτώσει, με πιο βαρύ κεφάλι, συνεχίσαμε το δρόμο της επιστροφής.

Σέρνοντας σχεδόν τα πόδια, φτάσαμε στην οδό ᾽Αραστα, που ήταν η καπνοβιομηχανία Παττίκη. Πιο πέρα πλάϊ σ᾽ ένα φουρνάδικο είχε το στέκκι του κάποιος πού φτιαχνε εκλεκτούς λοκουμάδες, «σιάμισιη, και καττιμέρκα. Δε χρειάζεται ν᾽ αναφερθούμε λεπτομερειακά σε τούτου του είδους τα Ανατολίτικα εντυπωσιακά ζυμαρικά που γλυκαίνουν και τέρπουν τον λάρυγγα. Υπάρχουν και τώρα. Μόνο που εκείνο ειδικά το μαγαζί δούλευε τις μικρές ώρες της νύχτας. Και πολλοί ήτανε οι πελάτες. Κουρασμένοι, βαρυστομαχιασμένοι, με το στόμα πικρό είθελαν και κάτι να γλυκάνει το στόμα και... τη διάθεση.

Χωρίς να το πολυαντιληφθούμε η ώρα προχώρησε αρκετά. Σαν φάγαμε τους λουκουμάδες ασυναίσθητα, γλύκανε κι᾽ η διάθεση, ξαναβρέθηκε το κέφι και ταχύναμε το βήμα για να φτάσουμε το συντομώτερο στο κρεββάτι μας.

ΚΑΤΑΧΩΡΗΣΕΙΣ

Εργαστήρι Χαλκογραφίας και Προυντζογραφίας

Τρικούπη - 33 τελέφωνο 461348

Οι για να χουμιστούμε μπορεί τζιαι νάχουμε τη μεγαλύτερη συλλογή χαλκογραφημάτων τζιαι προυντζογραφημάτων του παζαρκού. Τζιαι σχεδόν ούλλα καμνουμεν τα εμείς. Μπόρετε θέμα να μας δήτε να δουλεύκουμε. Άμαν έσιετε ώρα ελάτε να πιούμε καφέ τζιαι να κουβεγκιάσουμε.

Πρωτότυπες πίττες στη Λαϊκή γειτονιά

Σωκράτης. τηλ. 450663

Τυρρόπιττες, ελιόπιττες, κοτόπιττες, φλαούνες, κινέζικες κρεατόπιττες, σουφλέ, καρπασίτικο, πισίηες, λουκουμάδες, χυμούς φρούτων κι΄άλλα ποτά.

ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Οθέλλου 1, τηλ. 438052 (κοντά στη πύλη Αμμοχώστου). Κάτι για σήμερα μιας άλλης εποχής.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΟΝΤΙΑΔΗΣ

Απόρας 52 54 Τηλ 450762

- Ταπέλλες και τέντες κάθε είδους
- Μεταξοτυπία σπέσιαλ.
- Το γοργόν και χάριν έχει κι όποιος βιάζεται σκοντάφτει.

Ταβέρνα Αξιοθέα

Οδός Αξιοθέας 9 τηλ 430787 Άγιος Κασσιανός

- Περάστε τη βραδυά σας στο κλασσικό παραδοσιακό δρομάκο με τα γεράνια

Μαζί με τ' όμορφο και δροσερό υπάρχει και η αντίστοιχη κουζίνα ποιότητας

- Επίσης Σουβλάκια σιεφταλιά πέικ αγουέι με δέκα (10) σελίνια τη πίττα

Αγγειοπλαστείο - Αγγειοπωλείο

Γ Κοντού στη Λαική γειτονιά, τηλ 456977

- Όλα τα προιόντα μας κατασκευάζωνται από μας
- Μια αντιπροσωπική συλλογή της κυπριακής αγγειοπλαστικής η οποία ενσωματώνει πνεύμα έρευνας και ανανέωσης με σεβασμό της παράδοσης

ΚΑΦΕΝΕΙΟΝ -ΤΕΙΟΠΟΤΕΙΟΝ

Η Πράσινη Γραμμή

Αυτοκρατειρας Θεοδώρας 8 Άγιος Κασσιανός

Λευκωσία «εντός των τειχών» - Τηλ. 435049

Διαχείρηση:
Σύμης Σουκιούρογλου
Μαίρη Παπά.

ΤΑΠΕΛΛΟΓΡΑΦΕΙΟ «NEON LAMPS»

Χριστοδουλος Βιλανος
Τρικούπη 44 τηλ 475297

Κάμνω σας ταπέλλες κάμνω σας τζ' ευκολίες φτάνει να με πκιερώνετε με δίχως δυσκολίες

ΜΑΕΙΡΚΟ ΠΩΡΓΟΣ ΛΑΚΗΣ

Πειραιώς 10 τηλ 476420

Απέναντι που το πάρκι του παλησύ δημαρχείου

Μαειρκό για όσους βαστούν τζαι για όσους έββαστουν.

Ότι φαι πεθυμά ο καθένας

ΜΑΧΑΛΕΠΙ

Καλό τζαι φρέσκο μαχαλεπί καθημερινά στο έμπα του Κολοκάση. Έσιει τζαι πεπεριβάζι στον οσσιόν.

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ ΣΑΒΒΑ

Σόλωνος 65 - Τηλ. 463444

- Μπορείτε να γευθείτε τη μεγαλύτερη ποικιλία φαγητών.
- Ολόφρεσκα κρέατα και χαλλουμοτές της ώρας.
- Το εστιατόριο ανοίγει στις 7 το πρωΐ και μένει ανοικτό μέχρι τις 10 μ.μ.
- Το εστιατόριο κλείνει μόνο τις Κυριακές.

ΣΚΑΡΠΑΡΗΣ ΜΑΣΤΡΟ ΣΠΥΡΟΣ

Ισαάκιου Κομνηνού 7 τηλ 451803

- Κάμνω παπούτσια παντός είδους κανονικά τζιαι ορθοπεδικά
- Κάμνω ΠΟΙΝΕΣ τσαγγαρισιμες. ΠΟΙΝΕΣ για τζινιν ΠΟΙΝΕΣ με κεντήματα γιαλουσο τζ' ότι χρωμα θέλετε ΠΟΙΝΕΣ χαμηλές

ΚΑΦΕΝΕΣ ΜΟΥΣΚΗ

στο έμπα του Κολοκάση

- Για καλό λευκωσιάτικο καφέ στου Μουσκή
- Για ραχάττι στη πρωινή λιακάδα στου Μουσκή
- Για ένα κονιάκκι με κάτι τις στου Μουσκή
- Για ιστορίες της παλιάς Λευκωσίας στου Μουσκή με τον Μουσκή

DAVILA Cafeteria

Tel. 474070,

LAIKI YITONIA

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ ΚΑΡΚΩΤΗΣ

Στοά Θεοδουλίδη (δίπλα στο παλιό δημαρχείο) τηλ 465329-465085

- Το πρώτο γραφείο μεταφορών της Λευκωσίας με την ανάλογη πείρα, γρήγορη εξυπηρέτηση τζιαι ζαμηλές τιμές.

εστιατοριο ματθαίος

δίπλα από τη Φανερωμένη και τη Τζαμούδα

- **Ανοίγουμε στις 4.00 το πρωί και κλείνουμε στις 17.00 μ.μ.**
- **Σερβίρουμε όλων των ειδών σούπες και προγεύματα από το πρωί και όλα τα είδη κυπριακών φαγητών στη διάρκεια της ημέρας.**
- **Τραπεζάκια έξω στην πλατειούλλα.**

ΚΑΦΕ-ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ Η ΠΙΑΤΣΑ

(νότια της πράσινης γραμμής στη πλατεία της λαικής γειτονιάς. Σερβίρουμε

- Όλα τα είδη σχάρας φαγητά του φούρνου, σαλάτες, φρούτα διαφόρων ειδών, και όλα τα ποτά

Τιμές πραγματικής λαικής γειτονιάς

ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Μ + Γ Περικλέους
Πειραιώς - 19 τηλ 475996-7

Μεταφέρω, κουβαλώ ότι θέλετε που μιτσίν ως μιάλο. Άψε σβήσε

Φκιερώνω τζαι βόθρους

ΛΑ·Ι·ΚΗ ΤΕΧΝΗ

Έλα στο κατάστημα «Λαικής τέχνης» στην Αριστοκύπρου 17 της λαικής γειτονιας Θ' ανακαλύψεις ένα σωρό όμορφα χειροτεχνήματα. Άλλα παραδοσιακά κυπριακά καμωμενα από έμπειρα χέρια κι άλλα φτιαγμένα από μας με κέφι και γούστα

«Φτωχή Φωλιά»

Η «Φτωχή Φωλιά» δίπλα από την Περβόλα του Μαύρου και την παλιά ηλεκτρική στην οδό Μάνης αρ. 5 λειτουργεί σαν καφενείο και εστιατόριο από το πρωί μέχρι το βράδυ. Σερβίρουν τα φαγητά στα κάρβουνα, όπως καλαμάρια, σουπιές, και άλλα ψαρικά, περιστέρια, σουβλάκια και σιεφταλιά.

ΓΙΑΤΙ ΒΡΕ ΣΤΕΛΙΟ (συνέχεια)

Για να μην τα πολυ εικονολογούμε η Λενάρα η κουλτουριαρα παντρεύτηκε μικρή γιατί γούσταρε... φιλί □. Ο άντρας της, ο Στέλιος, ήταν τυπος με προσόντα και ξημεροβραδιαζόταν στον αγώνα . Δέν είχε απαιτήσεις και τα τοιαύτα μα σαν γύριζε σπίτι ήθελε να βρίσκει την Ελένη εκει: , 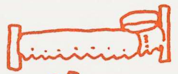. Κι αμα δέν ήταν εκει και κυρίως εκει δέν κρατιόταν ο άνθρωπος και ηθελε να τήν . Και επειδη η Λένα ηταν γυναίκα με δράση και ολο κι άργουσε ή ηταν κουρασμένη, ο Στελλάρας της έσφιγγε το λαιμουδάκι της τόσο οσο χρειαζόταν για νά ζητήσει συγνώμη. Κι ετσι η Λενάρα η κουλτουριάρα φορουσε ζιβάγκο για να κρύβει τα "σημάδια μιας άδικης ζωής" . Και ο Στέλιος πάντα την συγχωρουσε και η Ελένη ποτέ δεν μιλουσε .

ΤΕΛΟΣ

Τώρα θά μου πείτε είναι δυνατόν! Την σήμερον ημέραν! Γιατί δεν τον χώριζε η Ελένη, ή να τον κλείσει μεσα . Α... αυτό δέν το γνωρίζω. Τι λυτά, άς πάρει ο Κωστής μιά συνέντευξη της Λενάρας να του τα πεί. Ή άς ρωτήσει τον Στέλιο: Γιατί βρε Στέλιο, αφήνεις τη γυναίκα σου να ξεπορτίζει καί να ξεσηκώνει τες γυναίκες, και πας να την πνίξεις για ένα πιάτο φαί και για ένα □;

φροσω

LAMARQUE
COLLEGE

Καρπενησίου 7Β (Πάροδος Λεωφ. Μακαρίου),
ΤΗΛ: 451658 — Λευκωσία

κρατά σταθερά τη μόρφωση σε σοβαρά επίπεδα

Προσωπικό ενδιαφέρον — υπευθυνότητα και προπάντων μοναδική οργάνωση με διεθνή πρότυπα, συνθέτουν σήμερα την εικόνα του **LAMARQUE COLLEGE.**

Μια εικόνα που παρουσιάζει ολοφάνερα μια χαρούμενη οικογένεια γεμάτη ανθρωπιά και κατανόηση, για ένα καλύτερο μέλλον για τους νέους, με σοβαρή και υπεύθυνη μόρφωση.

LAMARQUE COLLEGE

Οι νέες εγγραφές για τις Γραμματειακές Σπουδές, τις ξένες γλώσσες (**Αγγλικά — Γαλλικά — Γερμανικά — Ιταλικά — Ισπανικά — Αραβικά — Ελληνικά:** για ξένους), τις εξετάσεις **G.C.E., LCCI, PITMAN** και τα τμήματα ειδικής προετοιμασίας **άρχισαν.**

Για Computer Studies
ελάτε στο LAMARQUE

* **ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΣΕ ΚΑΘΕ ΤΑΞΗ ΟΚΤΩ.**